

Socialrådgiver- og socialformidleruddannelserne

2001

**Socialrådgiver- og
socialformidler-
uddannelserne**

© 2001 Danmarks
Evalueringsinstitut
Trykt hos Vester Kopi

Eftertryk med
kildeangivelse er tilladt

Bestilles hos:

Statens Information
Publikationsafdelingen
Kigkurren 10
Postboks 1300
2300 København S

T 33 37 92 28
F 33 37 92 80

E sp@si.dk
H www.si.dk

Kr. 30,- inkl. moms

ISBN 87-7958-008-4

Forord	5
1 Indledning	7
1.1 Formål	7
1.2 Evalueringsgruppe og projektledelse	7
1.3 Præsentation af uddannelserne	8
1.4 Dokumentationsmateriale	9
1.4.1 Statusnotat	9
1.4.2 Selvevalueringsrapporter	10
1.4.3 Brugerundersøgelser	10
1.4.4 Institutionsbesøg	12
1.4.5 Anvendelse af dokumentationsmateriale	12
1.5 Rapportens opbygning	13
2 Resumé	15
3 Opfølgning	21
3.1 Undervisningsministeriets opfølgning	21
3.1.1 Samfundsuddannelsesrådet	21
3.1.2 Nye bekendtgørelser	22
3.2 Anbefalinger fra og opfølgning på tidligere rapport	23
3.2.1 Visioner, faglig identitet og målsætninger	24
3.2.2 Fagligt indhold og studieopbygning	24
3.2.3 Samfundsfagene	25
3.2.4 Videnskabsteori	27
3.2.5 Det faglige niveau	27
3.2.6 Undervisningsformer, projektarbejde og øvelseselement	28
3.2.7 Eksamenssystem	29
3.2.8 Uddannelse og praksiselementet	29

3.2.9	Uddannelse, forskning og faglig udvikling	30
3.2.10	Organisation og ledelse	30
3.2.11	Lærerkorps	31
3.2.12	Studietrin og studietid	32
3.2.13	Uddannelsesoplysninger og kvalitetssikring	32
3.2.14	Optagelse og indgangsforudsætninger	33
3.2.15	Studievejledning	33
3.3	Samlet vurdering af opfølgningen	34
3.3.1	Hovedområdeopdelingen	34
3.3.2	Eksterne bestyrelser	34

4 Analyse og anbefalinger 35

4.1	Uddannelsens komposition	35
4.1.1	Uddannelsens struktur	36
4.1.2	Uddannelsens længde	39
4.2	Uddannelsernes overordnede struktur og vilkår	39
4.2.1	Samarbejde mellem institutionerne	40
4.3	Studieopbygning og fagligt indhold	41
4.3.1	Den Sociale Højskole i København	41
4.3.2	Den Sociale Højskole i Aarhus	44
4.3.3	Den Sociale Højskole i Odense	45
4.3.4	Den Sociale Højskole i Esbjerg	47
4.3.5	Aalborg Universitet	49
4.3.6	Socialformidleruddannelsen	50
4.3.7	Vurderinger af studieopbygning og fagligt indhold	52
4.4	Underviserne	54
4.4.1	Teamstruktur	54
4.4.2	Ansættelse og videreuddannelse	54
4.4.3	Danmarks Forvaltningshøjskole	55
4.5	HO 1, Socialrådgivning og socialrådgivningsmetodik	56
4.5.1	Faget socialt arbejde	57
4.6	HO 2, Menneskers udvikling og interaktion	57
4.7	HO 3, Retlig regulering	58
4.8	HO 4, Samfund, politik, økonomi og organisation	58
4.9	Socialrådgiverfaglighed	59
4.10	Censorerne	59
4.11	IT i undervisningen	60

4.12	Undervisningsformer	61
4.12.1	Vurdering af undervisningsformer	62
4.13	Det faglige niveau	64
4.13.1	Optagelse	64
4.13.2	Faglig spredning	64
4.13.3	Vurdering og anbefalinger	65
4.14	Praktikken	66
4.14.1	Den Sociale Højskole i København	66
4.14.2	Den Sociale Højskole i Aarhus	68
4.14.3	Den Sociale Højskole i Odense	69
4.14.4	Den Sociale Højskole i Esbjerg	69
4.14.5	Socialrådgiveruddannelsen på Aalborg Universitet	70
4.14.6	Samspil mellem uddannelsesinstitution og praktiksted	71
4.14.7	Rekruttering af praktikpladser	72
4.14.8	Praktikmodeller	75
4.15	Kvalitetssikring	76
4.15.1	Den Sociale Højskole i København	76
4.15.2	Den Sociale Højskole i Aarhus	77
4.15.3	Den Sociale Højskole i Odense	78
4.15.4	Den Sociale Højskole i Esbjerg	78
4.15.5	Aalborg Universitet	78
4.15.6	Danmarks Forvaltningshøjskole	79
4.15.7	Vurdering og anbefalinger	79
4.16	Forskning og udviklingsarbejde	80
4.16.1	Institutionerne	84
4.16.2	Aalborg Universitet	84
4.16.3	Danmarks Forvaltningshøjskole	86
4.16.4	De sociale højskoler	86
4.16.5	Afsluttende kommentarer	88
4.17	Internationalisering	89
4.18	Faciliteter	90
4.18.1	DSH-København	90
4.18.2	DSH-Aarhus	91
4.18.3	DSH-Odense	91
4.18.4	DSH-Esbjerg	92
4.18.5	Aalborg Universitet	92
4.18.6	SF-Forvaltningshøjskolen	92
4.19	Studiemiljø og studievejledning	93

Socialrådgiver- og socialformidleruddannelserne

4.20	Organisatoriske forhold	93
4.20.1	Eksterne bestyrelser	93
4.20.2	Ledelsen	94
4.20.3	Fremtidsperspektiver for institutionsstrukturen på DSH	94
4.20.4	Generelle kommentarer til CVU-spørgsmålet.	97
4.21	De to uddannelser	98
4.21.1	Myndighedsrollen	100
4.21.2	Evalueringsgruppens kommentarer	101
4.22	Præmisser for opfølgning	102

Rapporter fra EVA **103**

I denne rapport fremlægges evalueringen af socialrådgiver- og socialformidleruddannelserne i Danmark. Rapporten omhandler dels opfølgningen på Evalueringscenterets rapport fra 1994 dels en fornyet evaluering af uddannelserne. Danmarks Evalueringsinstituts bestyrelse er sammen med Undervisningsministeriet opdragsgiver for evalueringen. Danmarks Evalueringsinstitut bidrager gennem evaluering til udvikling og synlighed i det danske uddannelsessystem – fra folkeskole over ungdomsuddannelser til videregående uddannelser.

Evalueringen af socialrådgiver- og socialformidleruddannelserne er gennemført i et samarbejde mellem Danmarks Evalueringsinstitut og en faglig evalueringsgruppe. På de enkelte uddannelsesinstitutioner har ledelsen, undervisere, studerende og administrativt personale deltaget i udarbejdelsen af selvevalueringsrapporterne og ved institutionsbesøgene.

Rapportens analyser og anbefalinger vil indgå i Undervisningsministeriets videre arbejde og samtidig danne grundlag for uddannelsesinstitutionernes fortsatte arbejde med udvikling og sikring af kvaliteten på uddannelserne.

Jørgen Søndergaard
Formand for evalueringsgruppen

Christian Thune
Direktør (EVA)

Socialrådgiver- og socialformidleruddannelserne blev evalueret i 1994 af det daværende Evalueringscenter. Danmarks Evalueringsinstitut har som en del af sin handlingsplan 2000 igangsat denne opfølgningsevaluering i foråret 2000. På anmodning fra Undervisningsministeriet er evalueringens sigte udvidet fra udelukkende at omhandle opfølgingsaspektet til at omfatte en generel evaluering af uddannelserne.

1.1 Formål

Som beskrevet i kommissoriet er formålet med evalueringen at:

1. belyse kvaliteten af den tidligere evaluering og de effekter som evalueringen har haft
2. undersøge hvordan den nye bekendtgørelse er blevet implementeret på de forskellige uddannelser
3. belyse uddannelseskvaliteten på de berørte uddannelsesinstitutioner.

Det fremgår endvidere af kommissoriet at følgende forhold skal vurderes i evalueringen:

- Organisatoriske, administrative og strukturelle forhold
- Faglige, studiemæssige og eksamensmæssige forhold
- Forhold der vedrører undervisere, undervisning og studiemiljø
- Forhold der vedrører kvalitetssikring og -udvikling herunder gennemførelse af uddannelserne
- Øvrige relevante forhold.

1.2 Evalueringsgruppe og projektledelse

Danmarks Evalueringsinstitut har nedsat en evalueringsgruppe med det faglige ansvar for evalueringen, herunder de anbefalinger og konklusioner som er givet i rapporten med udgangspunkt i dokumentationsmaterialet. Evalueringsgruppens medlemmer er:

- Direktør Jørgen Søndergaard, Socialforskningsinstituttet (formand)
- Kommunaldirektør Jesper Fisker, Hillerød Kommune
- Sundheds- og socialdirektør Karin Holland, Horsens Kommune
- Professor Sigrun Juliusdottir, Islands Universitet.

Danmarks Evalueringsinstitut har haft det praktiske og metodiske ansvar for evalueringen ved evalueringskonsulenterne Birgitte Grum-Schwensen og Tommy Hansen og evalueringsmedarbejder Henrik Abildtrup-Krog.

1.3 Præsentation af uddannelserne

Følgende uddannelser og uddannelsesinstitutioner indgår i evalueringen:

- Socialrådgiveruddannelsen, Den Sociale Højskole i København
- Socialrådgiveruddannelsen, Den Sociale Højskole i Aarhus
- Socialrådgiveruddannelsen, Den Sociale Højskole i Odense
- Socialrådgiveruddannelsen, Den Sociale Højskole i Esbjerg
- Socialrådgiveruddannelsen, Aalborg Universitet
- Socialformidleruddannelsen, Danmarks Forvaltningshøjskole.

Socialrådgiveruddannelsen er et fuldtidsstudium på tre år. Uddannelsen udbydes på de sociale højskoler i København, Århus, Odense og Esbjerg samt på socialrådgiveruddannelsen på Aalborg Universitet. Uddannelsen har ifølge bekendtgørelsen til formål at:

”kvalificere de studerende til at tilrettelægge og udføre socialt arbejde. Den studerende skal kvalificere sig fagligt og personligt til såvel selvstændigt som i samarbejde med andre at kunne identificere, beskrive, analysere, vurdere og handle i forhold til livsbetingelser og sociale problemer på individ-, gruppe-, organisations-, og samfundsniveau.”¹

Uddannelsen består af fire hovedområder hvis procentuelle andele af uddannelsestiden, bortset fra praktikken, fastlægges inden for følgende rammer:

Hovedområde 1) Socialrådgivning og socialrådgivningsmetodik..... 20 - 40 pct.
 Hovedområde 2) Menneskers udvikling og interaktion..... 10 – 25 pct.

¹ Bekendtgørelse om socialrådgiveruddannelsen, kapitel 1, §1.

Hovedområde 3) Retlig regulering.....	10 – 25 pct.
Hovedområde 4) Samfund, politik, økonomi og organisation.....	20 – 40 pct.

I uddannelsen indgår desuden fem måneders ulønnet uddannelsespraktik inden for det sociale område.

Socialrådgiveruddannelsen på *Aalborg Universitet* adskiller sig fra de øvrige ved at uddannelsens første år udgøres af den samfundsvidenskabelige basisuddannelse.

Socialformidleruddannelsen på Danmarks Forvaltningshøjskole har valgt at tilslutte sig bekendtgørelsen for at sikre en sammenlignelighed mellem socialrådgiver- og socialformidleruddannelserne. Uddannelsen udbydes både som deltidsuddannelse (to dage om ugen i tre år) og som kombineret heltids- og deltidsuddannelse (2 år) i en række større byer alt efter behov og tilmelding. Der indgår ikke praktik i uddannelsen.

For at blive optaget på socialformidleruddannelsen skal man have bestået Dansk Kommunalkursus I og II social linie, kommunomuddannelsen med to sociale fag eller Københavns Kommunes Magistrats- og fagskole. Derudover kan der søges dispensation.

1.4 Dokumentationsmateriale

Der er i forbindelse med evalueringen af socialrådgiver- og socialformidleruddannelserne blevet udarbejdet et omfattende dokumentationsmateriale. Det omfatter:

- Statusnotater
- Selvevalueringsrapporter
- Brugerundersøgelser
- Institutionsbesøg.

1.4.1 Statusnotat

Alle seks uddannelser har i foråret 2000 udarbejdet et statusnotat hvori de redegør for opfølgning på anbefalinger fra den tidligere rapport og status for uddannelsen. Samfundsuddannelsesrådet har ligeledes udarbejdet et notat om hvordan der konkret blev fulgt op på evalueringsrapporten fra 1994.

1.4.2 Selvevalueringsrapporter

Hver uddannelsesinstitution har i sommeren og efteråret 2000 udarbejdet en udførlig selvevalueringsrapport som er udformet på baggrund af en vejledning fra Danmarks Evalueringsinstitut og evalueringsgruppen, og som indeholder kvalitative såvel som kvantitative spørgsmål. I selvevalueringerne beskrives en lang række relevante forhold og vilkår for uddannelsen samt styrker og svagheder ved disse.

Selvevalueringsrapporterne udgør et centralt element i evalueringen. En velfungerende selvevalueringsproces vil i sig selv ofte resultere i en række ændringer og justeringer af uddannelsen idet selvevalueringsgruppen får diskuteret forhold som ikke normalt diskuteres på uddannelsen.

De seks selvevalueringsrapporter er meget forskellige i deres form og afspejler på hver deres måde institutionernes forskellighed. Hver især tegner selvevalueringsrapporterne et billede af uddannelsesinstitutionerne som har været en stor hjælp for evalueringsgruppens arbejde.

1.4.3 Brugerundersøgelser

I forbindelse med evalueringen har PLS Rambøll Management udarbejdet en aftagerundersøgelse og en dimittendundersøgelse for Danmarks Evalueringsinstitut.

Aftagerundersøgelse

Aftagerundersøgelsen er udformet som en internetbaseret spørgeskemaundersøgelse, og undersøgelsens datagrundlag udgøres af 347 respondenter primært ansat i kommunalt og amtskommunalt regi, men også enkelte respondenter ansat i statslige eller private organisationer indgår i undersøgelsen som har en svarprocent på ca. 63%.

Respondenterne i undersøgelsen er geografisk spredt ud over hele landet, og der er således besvarelser fra alle landets amter. Spørgeskemaet er udsendt til flere ledelsesniveauer, og de indkomne svar fordeler sig på følgende vis:

• Socialchefer/forvaltningschefer eller lignende	44 %
• Områdechefer/centerchefer	17 %
• Daglige ledere (fx sektionsledere)	29 %
• Andre	10 % ²

² En gennemgang af beskrivelserne af hvad kategorien "andre" dækker over, viser at de fleste respondenter der har sat deres kryds her, er afdelingsledere.

Med henblik på at få en mere kvalitativ uddybning af centrale resultater og temaer i den kvantitative undersøgelse er der endvidere gennemført 10 kvalitative interview med tilfældigt udvalgte aftagere.

Dimittendundersøgelse

Dimittendundersøgelsen er baseret på en række fokusgruppeinterview med personer der er uddannet efter den nye bekendtgørelse. Der er gennemført to fokusgruppeinterview på hver af de seks involverede uddannelsesinstitutioner.

Der er indledningsvist blevet udsendt spørgeskemaer til de personer som har deltaget i fokusgruppeinterviewene. Besvarelserne af disse spørgeskemaer har bidraget med input til interviewene, herunder forskellige hypoteser som det har været muligt at efterprøve. Besvarelserne indgår som en del af datagrundlaget i den forstand at holdninger og vurderinger afgivet i fokusgruppeinterviewene som også fremgår klart af spørgeskemabesvarelserne, er blevet tillagt større vægt end holdninger og vurderinger som ikke er identificeret i spørgeskemamaterialet.

Undersøgelsen har forsøgt at afdække følgende temaer:

- Uddannelsernes faglige indhold og struktur
- Undervisningen
- Studiemiljø
- Praktikken
- Jobrelevans
- Overgang fra uddannelse til job
- Rollen som socialrådgiver-/formidler
- Muligheder for at forbedre uddannelserne.

Tabel 1
Oversigt over antal deltagere i fokusgruppeinterviewene³

Uddannelsesinstitution	Antal deltagere
DSH-København	10 + 5
DSH-Aarhus	3 + 3
DSH-Odense	10 + 9
DSH-Esbjerg	9 + 10
Aalborg Universitet	9 + 10
Danmarks Forvaltningshøjskole (København og Aalborg)	10 + 3

1.4.4 Institutionsbesøg

Evalueringsgruppen og Danmarks Evalueringsinstitut har i november og december 2000 gennemført besøg af en dags varighed på hver uddannelsesinstitution. Der er blevet afholdt separate møder med ledelsen, de studerende, underviserne, det administrative personale og på de sociale højskoler tillige med bestyrelsen.

Evalueringsgruppen har ved hvert møde taget udgangspunkt i en spørgeramme, udarbejdet på baggrund af det øvrige dokumentationsmateriale. Spørgerammen indeholdt spørgsmål af generel karakter såvel som mere institutionsspecifikke spørgsmål. På møderne er evalueringsgruppen blevet mødt med stor åbenhed fra de forskellige grupper.

Evalueringsgruppen har forud for institutionsbesøgene derudover haft lejlighed til at møde censorformandskabet.

1.4.5 Anvendelse af dokumentationsmateriale

Dokumentationsmaterialet udgør grundlaget for evalueringen. Rapportens anbefalinger er derfor resultatet af evalueringsgruppens overvejelser med udgangspunkt i dokumentationsmaterialet.

Rapportens konklusioner og anbefalinger afspejler samtidig de prioriteringer som evalueringsgruppen nødvendigvis har måttet foretage i forhold til det omfattende dokumentationsmateriale. De gennemførte prioriteringer hviler på kombinationen af på den ene

³ På nogle uddannelsesinstitutioner har det været vanskeligt at rekruttere mere end 5-6 deltagere pr. møde. Variationen i deltagerantallet skyldes ligeledes at antallet af rekrutterede deltagere som udeblev, har været forskellig fra uddannelsesinstitution til uddannelsesinstitution.

side de fokuspunkter og formål der er fastlagt i evalueringens kommissorium, og på den anden side af den faglige synsvinkel som evalueringsgruppen har anlagt på evalueringen.

Rapportens anbefalinger og vurderinger skal derfor ses som udtryk for evalueringsgruppens anvendelse og fortolkning af dokumentationsmaterialet (statusnotater, selvevalueringsrapporter, institutionsbesøg og brugerundersøgelser). Gruppens overordnede analyse og overvejelser i forhold til de enkelte dele der indgår i evalueringen er således vurderinger og anbefalinger som gruppen er nået frem til på baggrund af dokumentationsmaterialet.

1.5 Rapportens opbygning

Rapporten er bygget op om to hovedkapitler. Kapitel 3 der omhandler opfølgningen fra sidste gang uddannelserne blev evalueret, og kapitel 4 der indeholder analyse og anbefalinger til uddannelserne.

Opfølgning på anbefalinger fra tidligere rapport

Opfølgningen på evalueringen fra 1994 må overordnet betragtes som en succes. Bekendtgørelsen fra 1996 er på mange punkter en imødekommeelse af styregruppens anbefalinger. Eksempelvis lægger bekendtgørelsen op til at fagtrængslen skal reduceres hvilket også er sket. De Sociale Højskoler har endvidere fået ny styrelsesbekendtgørelse som betyder at der er kommet eksterne bestyrelser på højskolerne – dette var ligeledes en anbefaling fra den tidligere evaluering. Styregruppen anbefalede endvidere en studietidsforlængelse for uddannelsen på De Sociale Højskoler, men denne anbefaling blev ikke fulgt. Samfundsuddannelsesrådet og Undervisningsministeriet begrundede dette med at de strukturændringer som den nye bekendtgørelse lagde op til ville overflødig gøre en studietidsforlængelse. For at opfylde Undervisningsministeriets 3+2+3 struktur blev socialrådgiveruddannelsen på Aalborg Universitet forkortet fra 3,5 år til 3 år.

Det er indtrykket at den opfølgning der blev iværksat i forlængelse af evalueringen i 1994 har haft en positiv betydning for uddannelserne. Imidlertid er det grundlæggende problem med det store stofområde til en treårig uddannelse ikke blevet løst, og uddannelserne har derfor vanskeligt ved at leve op til bekendtgørelsen i uddannelsens nuværende form.

Omdefinering af HO 1 og studietidsforlængelse

Det er i rapporten en overordnet anbefaling at hovedområdestrukturen omdefineres, og at socialrådgiveruddannelsen forlænges med ½ år. Hvis socialrådgiveruddannelsen ikke forlænges anbefales det at ambitionsniveauet i uddannelsesbekendtgørelsen justeres. Det foreslås at HO 1 – Socialrådgivning og socialrådgivningsmetodik omdefineres fra at være et hovedområde sidestillet med de øvrige hovedområder til reelt at udgøre kernen i uddannelsen med hovedvægt på at skabe en fællesmængde af de øvrige fag samt mødet med praksis der udgør faget, socialt arbejde. Det foreslås at ændre HO 1 betegnelse til socialt arbejde som også er den betegnelse der anvendes internationalt. Det faglige felt socialt arbejde vil på denne måde udgøre kernen i uddannelsen og vil bestå såvel af fællesmængden af de andre hovedområder som af en egen faglig kerne der eksisterer uafhængigt af de andre hovedområder.

Evalueringsgruppen anbefaler som led i strukturændringen på socialrådgiveruddannelsen følgende vægtning mellem uddannelsens elementer: Socialt arbejde 40 %, øvrige hovedområder 60 % fordelt med 15 – 25 % til hvert område.

Underviserne

Evalueringsgruppen anser indførelsen af lektorbedømmelser som et nyttigt redskab til at sikre at de fastansatte undervisere besidder grundlæggende pædagogiske kompetencer, men mener dog at der herudover er behov for en regelmæssig vurdering og -kompetenceudvikling af underviserne med henblik på at sikre faglige og pædagogiske kompetencer.

SF-Forvaltningshøjskolen

Der er behov for at øge antallet af fastansatte lektorer på SF-Forvaltningshøjskolen, og samtidig anbefales det at Forvaltningshøjskolens samarbejde med de sociale højskoler og Aalborg Universitet intensiveres ved at der i højere grad at benytte undervisere på tværs af uddannelserne.

Studieopbygning

Det anbefales for Aalborg Universitet at der sikres en større grad af sammenhæng mellem socialrådgiveruddannelsen og universitetets basisår.

De fire hovedområder

HO 1, Socialrådgivning og socialrådgivningsmetodik

Hovedområde 1 er det af hovedområderne der generelt fungerer dårligst. På trods af at flere af institutionerne bestræber sig på at give hovedområde 1 en central betydning opfatter mange studerende og dimittender området som diffust. Det er endvidere indtrykket at der på flere af institutionerne er et skarpt skel mellem HO 1 og de øvrige hovedområder. Anbefalingen om omdefineringen af HO 1 til faget socialt arbejde skal ses som et forsøg på at styrke uddannelsens kerne og omdrejningspunkt. Undervisningen bør primært opbygges som caseorienteret eksemplarisk læring.

HO 2, Menneskers udvikling og interaktion

Inden for hovedområde 2 er der på flere af institutionerne problemer med at rekruttere undervisere. På denne baggrund anbefales det at der i højere grad gøres brug af deltidsansatte undervisere inden for HO 2. Det er endvidere opfattelsen at det faglige niveau inden for HO 2 på flere af institutionerne bør højnes.

HO 3, Retlig regulering

Hovedområde 3 vurderes generelt som meget velfungerende. Flere undervisere inden for HO 3 har en praksistilknytning som anvendes i undervisningen der således opleves som meget

anvendelsesorienteret. Det er evalueringsgruppens vurdering at det i høj grad er den juridiske metode de studerende skal tilegne sig.

HO 4, Samfund, politik, økonomi og organisation

Det vurderes at HO 4 med fordel kan supplere de fastansatte underviseres primært teoretiske tilgang til området med deltidsansatte undervisere der har en tæt tilknytning til praksis.

Socialrådgiverfaglighed

Det anbefales at der opstilles formelle krav om at underviserne inden for HO 1 som udgangspunkt ud over deres socialrådgiverbaggrund tillige er i besiddelse af relevant teoretisk videreuddannelse i form af fx den sociale kandidatuddannelse. For at styrke helheden i uddannelsen og skabe større sammenhæng mellem hovedområderne anbefales det endvidere at eksamenerne i højere grad gøres casebaserede således at alle fire hovedområder inddrages i forbindelse med afdækningen af en case. Endvidere er det evalueringsgruppens anbefaling at der for at fremme udvikling af en socialrådgiverfaglighed på tværs af institutionerne, indføres en til to eksamener der er fælles for samtlige institutioner.

Censorerne

Evalueringsgruppen mener principielt at socialrådgiveruddannede aftagere i højere grad bør indgå i censorkorpset inden for alle hovedområder hvor dette måtte være relevant. Det er gruppens formodning at den relativt skarpe faglige afgrænsning mellem hovedområderne vil kunne nedtones, og uddannelsernes samlede sigte styrkes hvis der i højere grad anvendes censorer der har indgående kendskab til den kontekst den færdiguddannede skal fungere i.

IT i undervisningen

Anvendelsen af IT på socialrådgiver- og socialformidleruddannelserne er meget beskedent. For på længere sigt at opnå en reel integration af IT i undervisningen anbefales det at uddannelserne som det første skridt opruster undervisernes i forhold til deres generelle kvalifikationer inden for IT og i forhold til deres anvendelse af IT i undervisningen.

Undervisningsformer

Institutionerne anvender mange forskellige undervisningsformer hvilket opfattes som meget positivt. Det må imidlertid forudsættes at såvel undervisere som studerende er engagerede i undervisningen. Det anbefales at socialrådgiveruddannelsen afsluttes med en bacheloropgave inden for socialt arbejde hvor den studerende demonstrerer evnen til at kombinere de forskellige hovedområder der indgår i uddannelsen.

Det faglige niveau

Det faglige niveau blandt de socialrådgiverstuderende er meget spredt. Dette har den konsekvens at de dygtigste studerende ikke udfordres tilstrækkeligt samtidig med at de svageste studerende har problemer med at følge med. De studerende opfatter typisk sig selv som elever frem for studerende. Der er en tendens til at der stilles for få krav til de studerende som opfatter undervisningen som "gymnasieagtig". På denne baggrund anbefales det at højne det generelle faglige niveau og skærpe eksamenskravene og dermed acceptere et større frafald blandt de svageste studerende.

Praktikken

De sociale højskoler og Aalborg Universitet har hvert år store problemer med at fremskaffe det fornødne antal praktikpladser. Dette opfattes som helt urimeligt i betragtning af at praktikken er en obligatorisk del af uddannelsen. Det anbefales derfor at Undervisningsministeriet optager forhandlinger med Kommunernes Landsforening og Amtsrådsforeningen for at sikre et tilstrækkeligt antal praktikpladser.

For at skabe en større sammenhæng mellem teori og praksis i uddannelsesforløbet, og for at den studerende tidligt i uddannelsen får et indtryk af hvad det vil sige at være socialrådgiver, anbefales det at praktikken opdeles i to perioder – en forvaltningspraktik på to måneder placeret på 2. semester (3. semester i Aalborg) og en almindelig praktik der forkortes til fire måneder og placeres på 4. semester.

Forskning og udviklingsarbejde

Evalueringsgruppen anbefaler at forskningstilknytningen for de sociale højskoler skal styrkes. Der skal alene være tale om tilknytning til forskning i socialt arbejde – ikke selvstændig forskning i andre hovedområder. Der anbefales ikke egentlig forskningstid for underviserne, men mulighed for at kombinere eksterne og interne midler og derved muliggøre en vis deltagelse i forskningsprojekter inden for socialt arbejde. Dette vil desuden sikre formidlingen af aktuel dansk- og udenlandsk forskning til de studerende.

Organisatoriske forhold

Eksterne bestyrelser

De eksterne bestyrelser på de sociale højskoler spiller endnu en meget begrænset rolle for højskolernes dagligdag. Bestyrelserne er kun undtagelsesvist dagsordenssættende og reagerer primært på oplæg fra rektoratet. Dette vurderes at hænge sammen med at bestyrelserne endnu ikke har konsolideret sig. Endvidere vurderer evalueringsgruppen at bestyrelsernes mange medlemmer har betydning for den lidt langsomme start og anbefaler at bestyrelsernes størrelse overvejes med henblik på at gøre de enkelte bestyrelser mere handlekraftige.

Centre for videregående uddannelse

På nuværende tidspunkt er ingen af de sociale højskoler del af et etableret CVU, men DSH-Esbjerg er langt fremme i arbejdet med at undersøge muligheden for at indgå i et Sydjysk CVU. Evalueringsgruppen er af den opfattelse at de sociale højskoler bør indgå i CVU-konstruktioner for at få del i et dynamisk miljø med produktiv konkurrence og synergi mellem de enkelte uddannelsesområder. Incitamentet skal være at få adgang til større udviklingsmuligheder og et bredere fagligt miljø.

De to uddannelser

Socialrådgiver- og socialformidleruddannelserne er to beslægtede, men langt fra identiske uddannelser. Evalueringsgruppen vurderer at rapportens anbefalinger vil medvirke til at gøre uddannelserne endnu mindre sammenlignelige. Imidlertid vil grundtanken i de ændringer der er foreslået for socialrådgiveruddannelsen med fordel kunne integreres i socialformidleruddannelsen.

Præmisser for opfølgning

Det er evalueringsgruppens vurdering at socialrådgiveruddannelsen i sin nuværende form ikke har mulighed for at leve op til bekendtgørelsens krav om at styrke de personlige kompetencer og udvikling af socialrådgiverfaget. Imødekommes anbefalingen om studietidsforlængelse ikke, anbefales det at uddannelsesbekendtgørelsen revideres således at kravet vedrørende de personlige kompetencer slækkes mens kravene vedrørende udviklingen af socialrådgiverfaget tages ud af bekendtgørelsen.

Socialrådgiver- og socialformidleruddannelserne blev evalueret af det daværende Evalueringscenter i 1994. Evalueringsrapporten indeholdt en række anbefalinger som dels rettede sig mod de enkelte uddannelsesinstitutioner, dels mod Undervisningsministeriets arbejde med at udarbejde en ny uddannelsesbekendtgørelse. En central anbefaling var at uddannelsen skulle forlænges med et halvt år, og at uddannelsen skulle reorganiseres for at imødegå den betydelige fagtrængsel der eksisterede på socialrådgiveruddannelsen.

3.1 Undervisningsministeriets opfølgning

3.1.1 Samfundsuddannelsesrådet

Samfundsuddannelsesrådet var opdragsgiver for evalueringsrapporten fra 1994. Den formelle kompetence til opfølgning er placeret i Undervisningsministeriet. Samfundsuddannelsesrådet har således udelukkende status af rådgivende organ for ministeriet der kan anmode rådet om dets vurdering af relevante forhold vedrørende evaluering og opfølgning herpå.

Samfundsuddannelsesrådet drøftede evalueringsrapporten på et internt møde den 30. januar 1995 og afholdt den 19. april 1995 møde med repræsentanter for socialrådgiver- og socialformidleruddannelserne hvor evalueringsrapportens konkrete indhold og den forestående opfølgningsproces blev drøftet. Herefter sendte rådet den 18. maj 1995 en udtalelse til ministeriet. I udtalelsen tilsluttede rådet sig hovedparten af evalueringsrapportens anbefalinger, men forholdt sig specifikt til spørgsmålet om uddannelsens længde og de sociale højskolars styrelsesforhold.

Studietidsforlængelse

I udtalelsen til Undervisningsministeriet anbefalede rådet at uddannelserne ikke blev forlænget og begrundede det med at der i rapporten blev foreslået en reorganisering og faglig fokusering som skulle lette fagtrængslen.

Rådet pegede endvidere på strukturelle problemer i forbindelse med en eventuel studietidsforlængelse. Den ville således ikke være i tråd med ministeriets 3 + 2 + 3 struktur.

I forlængelse af disse overvejelser anbefalede rådet at socialrådgiveruddannelsen på Aalborg Universitet blev tilpasset strukturreformen og gjort sammenlignelig med socialrådgiveruddannelsen på de sociale højskoler således at uddannelsen blev afkortet med et semester fra 3,5 år til 3 år.

Styrelse ved højskolerne

Rådet tilsluttede sig styregruppens anbefaling om at de sociale højskoler skulle justere uddannelsens organisatoriske rammer og henstillede til ministeriet at der blev fulgt op på dette samtidig med at uddannelserne fik en ny bekendtgørelse.

Uddannelsernes opfølgning

De enkelte uddannelsesinstitutioner blev som led i opfølgningen bedt om at indsende opfølgningsplaner til Samfundsuddannelsesrådet. På et møde den 4. november 1996 drøftede rådet de indkomne opfølgningsplaner fra de sociale højskoler og Forvaltningshøjskolen⁴ idet Aalborg Universitet angiveligt ikke indsendte redegørelse for opfølgning trods skriftlig rykker fra ministeriet. Rådet udtalte sig ikke om de konkrete opfølgningsplaner, men bemærkede sig at opfølgningen på evalueringen havde været "eksemplarisk".

3.1.2 Nye bekendtgørelser

En væsentlig del af opfølgningen på evalueringsrapportens anbefalinger var den nye bekendtgørelse om socialrådgiveruddannelsen af 30.7.96 samt en ny styrelsesbekendtgørelse for de sociale højskoler af 18.12.96. Disse bekendtgørelser ligger godt i tråd med evalueringsrapportens anbefalinger og har således en betydelig indvirkning på uddannelsesinstitutionernes mulige og nødvendige efterfølgelse heraf.

Uddannelsesbekendtgørelsen

I rapporten fra 1994 blev det anbefalet at de daværende ti fagområder blev brudt op og erstattet med et mindre antal hovedområder.

Med den nye bekendtgørelse blev socialrådgiveruddannelsen opdelt i fire hovedområder:

1. Socialrådgivning og socialrådgivningsmetodik
2. Menneskers udvikling og interaktion

⁴ Det skal bemærkes at Forvaltningshøjskolen er en selvejende institution under Finansministeriet hvorfor Undervisningsministeriet ikke har en selvstændig kompetence til opfølgning på socialformidleruddannelsen.

3. Retlig regulering
4. Samfund, politik, økonomi og organisation.

Bekendtgørelsen giver mulighed for at den enkelte uddannelsesinstitution vægter de fire hovedområder inden for følgende rammer:

Hovedområde 1	20 - 40 %
Hovedområde 2	10 – 25 %
Hovedområde 3	10 – 25 %
Hovedområde 4	20 – 40 %

Bekendtgørelsen understøtter ligeledes anbefalingen om færre eksamener. Det er således i dag fem eksternt bedømte eksamener mod tidligere 11.

Styrelsesbekendtgørelsen

I 1996 fik de sociale højskoler en styrelsesbekendtgørelse der indførte eksterne bestyrelser der sammen med rektor leder den enkelte højskole.

Bestyrelserne, der består af 9-11 medlemmer, har følgende sammensætning:

- Tre medlemmer udpeges af kommuneforeningerne i regionen.
- Et medlem udpeges af Amdsrådsforeningen blandt amtsrådsmedlemmerne i regionen.
- To medlemmer udpeges af Dansk Socialrådgiverforening blandt foreningens medlemmer i regionen.
- To medlemmer udpeges af og blandt medarbejderne ved højskolen.
- Et medlem udpeges af og blandt de ordinære studerende ved højskolen.
- Bestyrelsen kan herudover udpege et eller to medlemmer fra kredse med særlig indsigt og interesse i højskolens virksomhed.

3.2 Anbefalinger fra og opfølgning på tidligere rapport

I det nedenstående vil de væsentligste anbefalinger fra Evalueringscentrets rapport fra 1994 blive beskrevet og herunder den opfølgning der har været på anbefalingerne fra de enkelte skoler. Der skelnes i afsnittet mellem styregruppen og evalueringsgruppen. Begge betegnelser dækker over den eksternt nedsatte gruppe med det faglige ansvar for evalueringen. Styregruppen henviser til gruppen fra 1994 hvorimod evalueringsgruppen er gruppen med ansvaret for denne evalueringsrapport.

3.2.1 Visioner, faglig identitet og målsætninger

Styregruppen anbefalede at der for socialrådgiver- og socialformidleruddannelserne blev etableret præcise kommunikerbare visioner, faglige identitetsopfattelser og målsætninger – således at uddannelsesprofilen kunne skærpes indadtil i forhold til medarbejdere og studerende og udadtil i forhold til aftagere og ansøgere. For den enkelte uddannelse kunne der opstilles særlige visioner, identiteter og delmålsætninger.

Dette er til en vis grad sket gennem uddannelsesbekendtgørelsen som præciserer uddannelsens formål og kravene til de færdiguddannede. Der har fra fællesudvalget været yttret ønske om at bevare en grundlæggende fælles faglig identitet som søges realiseret gennem landsdækkende hovedrådemøder. *DSH-Aarhus* beskriver i sit statusnotat disse møder som en ubetinget succes. Det er dog evalueringsgruppens indtryk at der på besøgene har været betydelige forskelle i forståelsen af den faglige identitet, og at de forskellige hovedområder og skoler har forskellige opfattelser af mødernes succes.

Vurdering

Evalueringsgruppen opfatter grundlæggende hovedrådemøder som en god og oplagt måde at udvikle de enkelte fagområder. Det er imidlertid indtrykket at debatten primært foregår inden for de enkelte hovedområder, og at der reelt er meget lidt debat på tværs af de fire hovedområder. Dette underbygger, efter evalueringsgruppens opfattelse, en manglende helhed i den faglige identitet på uddannelserne.

3.2.2 Fagligt indhold og studieopbygning

Styregruppen anbefalede at en ny bekendtgørelse skulle give plads til at der i socialrådgiver- og socialformidleruddannelserne i højere grad var mulighed for at der kunne til- og fravælges fagelementer inden for bekendtgørelsens rammer.

I tråd med uddannelsesstedernes forsøg på at arbejde på tværs af de 10 fagområder og for at undgå fagtrængsel blev det anbefalet at de tidligere 10 fagområder blev brudt op, og at der i socialrådgiver- og socialformidleruddannelserne – formelt og reelt skulle arbejdes med tre hovedfagområder: Samfund og menneske; Metoder i socialt arbejde; Fag og redskaber.

Denne anbefaling blev ikke fulgt specifikt, men hovedformålet med at mindske fagtrængslen blev forsøgt efterlevet. Det skete gennem den nye bekendtgørelse af 30.7.1996 hvor uddannelsen er opdelt i de fire hovedområder.

Vurdering

De nye bekendtgørelser har haft en positiv effekt. SF-Forvaltningshøjskolen vurderer at de fire hovedområder har bidraget til at gøre uddannelsen mere helhedsorienteret. Det samme indtryk er gået igen på alle skolerne efter besøgene. Det er evalueringsgruppens opfattelse at hovedområdeopdelingen generelt har skabt en bedre ramme for tilrettelæggelse af undervisningen og en bedre struktur.

Det er dog stadig problemer. DSH-København nævner i deres statusnotat at de fire fagområder ikke har mindsket fagtrængslen (bl.a. på grund af problemer med at integrere de tidligere fag), men skolen arbejder på at udvikle planlægningsredskaber som kan bidrage til en bedre styring. Ligeledes anfører DSH-Aarhus at de 10 fagområder er bevaret inden for de nye hovedområder om end i nye versioner og med ændret placering.

Inden for rammerne af den nye områdeinddeling pointerer Aalborg Universitet at det på grund af studieopbygningen med basisuddannelsen er svært at holde hovedområde 4 på de i bekendtgørelsen anførte max. 40 % vægtning. Aalborg Universitet understreger imidlertid at de er tilfredse med studieopbygningen, og at det således ikke skal ses som en kritik af basisuddannelsen.

3.2.3 Samfundsfagene

Styregruppen anbefalede at der blev foretaget en grundig revision af samfundsfagene og i særlig grad økonomisk planlægning. Revisionen skulle omfatte formål, fagligt indhold og specielt anknytning til metoder i socialt arbejde og til det sociale arbejde i praksis. Kritikken af økonomisk planlægning så styregruppen som et udtryk for at faget ikke var tilfredsstillende integreret i uddannelserne. Det var styregruppens opfattelse at økonomisk planlægning og eksempelvis samfundsbeskrivelse stadig var relevante i socialrådgiver- og socialformidleruddannelserne, men at der var behov for at de blev placeret i en anden sammenhæng.

Med hensyn til økonomisk planlægning var vurderingen bl.a. at økonomisk planlægning ikke var tilfredsstillende integreret i uddannelsen. På trods af at dette punkt var et centralt kritikpunkt i den tidligere evaluering, har skolerne kun i begrænset omfang forholdt sig indholdsmæssigt til dette punkt i deres statusnotater. En begrundelse for dette kan findes i den nye bekendtgørelse der bryder op i samfundsfagene således at faget økonomisk planlægning ikke mere eksisterer i uddannelsen.

Styregruppen fandt, som det fremgik af anbefalingen, at økonomisk planlægning var et centralt element i uddannelsen, men at der var behov for at det blev placeret i en anden sammenhæng. I

hvilket omfang denne omplacering af økonomisk planlægning er sket, fremgår ikke tydeligt af uddannelsernes statusnotater.

Med de nye hovedområdebeskrivelser er der sket en revision af samfundsfagene da fagenes præmisser er blevet ændret og de dermed er placeret i en ny sammenhæng.

DSH-Odense beskriver at samfundsfagene indgår i tematiserede forløb, og endvidere udarbejder de studerende et projekt om den kommunale forvaltning. Den samfundsfaglige tilgang er teoretisk tung hvilket institutionen ikke vurderer at der kan ændres ved.

DSH-Aarhus har foretaget omfattende indholdsmæssige ændringer af samfundsfagene. Fx er beskrivende elementer nedprioriteret i forhold til mere teoretiske elementer. Ligeledes er der sket en omprioritering af fagelementer (fx er organisationsforståelse blevet opprioriteret under økonomisk planlægning). Endvidere nævner højskolen forsøg med bedre integration af samfundsfagene i uddannelsen.

DSH-Esbjerg bemærker at en revision af samfundsfagene er foretaget.

På *Aalborg Universitet* har socialrådgiveruddannelsen vanskeligt ved at få indflydelse på samfundsfagene i HO 4 da undervisningen i dette område hovedsageligt ligger på basisuddannelsen. Der er dog på socialrådgiveruddannelsen indført 'kompenserende' undervisning i social- og arbejdsmarkedspolitik. Denne problemstilling vil blive yderligere behandlet senere i rapporten.

På *SF-Forvaltningshøjskolen* er fagområdet økonomisk planlægning erstattet af modulet organisation og økonomi som i højere grad sigter mod en forståelse af egen organisation, samt de politiske og økonomiske rammer organisationen fungerer under, samt færdighed i at agere inden for disse.

Vurdering

I aftagerundersøgelsen peges på at de nyuddannede mangler en forståelse af de økonomiske og budgetmæssige rammer, som kommunerne er underlagt⁵. Det er evalueringsgruppens indtryk at denne manglende forståelse til dels kan hænge sammen med at underviserne i HO 4 primært har en teoretisk tilgang til området og ikke er vant til at beskæftige sig med forvaltningsorienteret økonomi i praksis.

⁵ Det må dog antages at denne kritik særligt retter sig mod de nyuddannede socialrådgivere.

3.2.4 Videnskabsteori

Videnskabsteori i uddannelserne blev efterlyst flere steder fra. Styregruppen anbefalede at der blev placeret grundlæggende videnskabsteori i uddannelserne. Undervisningen i videnskabsteori skulle knyttes tæt til undervisningen i metoder i socialt arbejde.

Af Fællesudvalgets udtalelse af 30. september 1996 konstateres det at videnskabsteori indgår i alle uddannelserne på forskellig måde. Skolerne har haft mulighed for mere indholdsmæssigt at forholde sig hertil i statusnotaterne. Institutionerne inddrager på forskellig måde videnskabsteori i studiet. Det sker eksempelvis i tilknytning til projektarbejde (*DSH-København, DSH-Aarhus og DSH-Esbjerg*) eller som på *SF-Forvaltningshøjskolen* i forbindelse med sociologiundervisningen. DSH-Odense underviser både i videnskabsteoriens filosofiorienterede elementer som i de mere redskabsorienterede. *Aalborg Universitet* vurderer at de inddrager videnskabsteori i forbindelse med basisuddannelsen og angiver desuden at al undervisning på uddannelsen er videnskabsteoretisk baseret.

Vurdering

Det er evalueringsgruppens opfattelse at anbefalingen om at placere grundlæggende videnskabsteori i uddannelserne må hænge sammen med den studietidsforlængelse som styregruppen også anbefalede. Det er en meget ambitiøs målsætning, og evalueringsgruppen stiller spørgsmål ved om det er rimeligt at inddrage grundlæggende videnskabsteori i et treårigt uddannelsesforløb.

3.2.5 Det faglige niveau

Styregruppen anbefalede at der i samarbejde med censorkorpset blev igangsat et arbejde på tværs af socialrådgiveruddannelserne med det formål at udarbejde faglige krav som højnede det faglige niveau inden for de områder der blev peget på i evalueringens dokumentationsmateriale. Der syntes ikke at være grundlag for samme anbefaling på socialformidleruddannelsen.

Det fremgår af statusnotatet fra *DSH-Aarhus* at der ikke er etableret et specifikt samarbejde mellem censorformandskabet og højskolerne med henblik på at højne det faglige niveau. Det pointeres dog samtidig at der er kontakt imellem skolerne og censorformandskabet gennem regionale møder og afrapporteringen fra censorformandskabet. Der bliver i den forbindelse bemærket at der fra censorernes side er tilfredshed med pensums egnethed.

Som bl.a. *Aalborg Universitet* bemærker, er der ligeledes de årlige faglige fællesmøder for de enkelte hovedområder som afholdes af Fællesudvalget.

Vurdering

Det er evalueringsgruppens indtryk at det faglige niveau er blevet højnet, men at det ikke er sket i tilstrækkelig grad, og det er derfor et område der skal arbejdes med i de kommende år. Det er ikke indtrykket at censorkorpset på nuværende tidspunkt spiller en afgørende rolle i forbindelse med at højne det faglige niveau. Censorkorpset har dog medvirket i udviklingen af den nye bekendtgørelse og medvirker i vurderingen af nye studieordninger på de enkelte institutioner.⁶

3.2.6 Undervisningsformer, projektarbejde og øvelseselement

Det blev anbefalet at uddannelsesstederne skulle overveje mulighederne for at etablere en differentieret undervisningsmodel, eventuelt på baggrund af de erfaringer der på dette område havde været gjort på DSH-Aarhus.

I tråd med selvevalueringsrapporterne fandt styregruppen at projektarbejde var helt centralt i socialrådgiver- og socialformidleruddannelserne – til trods for de vanskeligheder der også kan siges at være forbundet med denne arbejdsform. Det blev anbefalet at den enkelte studerende i projektarbejderne skulle have mulighed for at kombinere teori, metode og fag/redskaber i socialt arbejde inden for et tema som var praksisorienteret. Specifikt for SF-uddannelsen blev det anbefalet at større projektarbejde placeres tidligere i studieforløbet.

Styregruppen anbefalede desuden anvendelsen af undervisningsformer der kunne styrke øvelseselementet – eksempelvis miniprojekter, casestudier, referencemiljøer.

Alle institutionerne anvender en differentieret undervisningsmodel som bl.a. omfatter projektarbejde.

Eksempler på andre undervisningsformer er:

- Tværfaglige temaer
- Casebaseret undervisning
- Øvelsesopgaver
- Rollespil.

Vurdering

Uddannelserne er nået langt i arbejdet med at anvende varierede undervisningsformer. Evalueringsgruppen vil senere i rapporten komme nærmere ind på styrker og svagheder ved de enkelte undervisningsformer og den måde hvorpå de anvendes på uddannelserne.

⁶ Høringskommentar fra DSH- København.

3.2.7 Eksamenssystem

Det var styregruppens anbefaling at en ny bekendtgørelse skulle indeholde muligheder for at der blev afholdt færre eksterne eksamener samtidig med at der skulle evalueres dels tværfagligt, dels i projektforsløb. Dette kunne blandt andet ske ved at der blev afholdt én mundtlig eksamen for hvert af de tre hovedområder – eksempelvis med udgangspunkt i projektrapporterne eller i mindre skriftlige oplæg (synopser).

Endvidere anbefalede styregruppen at praktikopholdet afsluttes med et projektarbejde (praktikrapport) således at der var tre projektforsløb i alt på socialrådgiveruddannelserne: Et efter 1. år (førsteårsprøven); et i forbindelse med praktikperioden (2. år) og et afsluttende på 3. år.

Det blev anbefalet at der i samråd med censorkorpset blev etableret et nyt eksamenssystem der blandt andet sikrer at de studerende hvis faglige forudsætninger ikke var tilstrækkelige, forlader uddannelsen.

Som følge af at de ti fagområder er blevet erstattet af fire hovedområder er antallet af eksamener faldet markant. Anbefalingen om et projekt i forbindelse med praktikken synes ikke generelt at være blevet fulgt. Der er senere i rapporten en beskrivelse af placeringen af projektrapporterne på de forskellige institutioner. Men på alle institutionerne er der mellem to og tre projektarbejder.

Med det nye eksamenssystem er kravene til den enkelte studerende blevet skærpet så alle eksamener skal bestås for sig.

3.2.8 Uddannelse og praksiselementet

Rapporten pegede på problemet med at der ikke var tilstrækkeligt med praktikpladser, og at der dermed var risiko for at valget af praktiksted ikke blev truffet ud fra kvalitative kriterier. De daværende forhold blev ikke set som tilfredsstillende, og styregruppen anbefalede at Undervisningsministeriet i samråd med rektorforsamlingen for de sociale højskoler og Aalborg Universitet rettede henvendelse til Kommunernes Landsforening og Amtsrådsforeningen samt andre relevante organisationer med henblik på en generel praktikaftale for området.

Det har ikke været muligt at etablere en generel praktikaftale. Uddannelserne bruger stadig betydelige ressourcer på at skaffe de nødvendige praktikpladser. Det kan undre at der fra aftagerside ikke har været vist større vilje til at indgå i et fast samarbejde om praktikpladser med institutionerne.

3.2.9 Uddannelse, forskning og faglig udvikling

Styregruppen støttede det initiativ fra Socialministeriet der skulle føre til oprettelsen af et Center for forskning i socialt arbejde. Styregruppen anbefalede at Undervisningsministeriet medvirkede i dette initiativ, blandt andet ved i en 5-årig forsøgsperiode at stille forsknings- eller udviklingsmidler til rådighed for centeret.

Center for forskning i socialt arbejde blev etableret som forsøgsordning i 1995 hvor de fire sociale højskoler, Aalborg Universitet og Forvaltningshøjskolen sammen med Socialministeriet forpligtede sig til, i en femårig periode, at dække de grundlæggende omkostninger knyttet til centerets drift. Der blev hverken fra undervisningsministeriet eller socialministeriet stillet 'frie' midler til rådighed for forskning/udvikling. Centeret blev etableret som et murstensløst center, men fysisk placeret på de sociale højskoler i København og i Århus.

Efter den femårige forsøgsperiode trak DSH-O, DSH-E og DSH-AA sig ud af forsøget i den forstand at det økonomiske tilskud ophørte med det sidste forsøgsår. DSH-AA stiller dog fortsat kontorfaciliteter til rådighed for en forsker fra centret, og DSH-København huser på lignende vis stadig centeret.

3.2.10 Organisation og ledelse

På de sociale højskoler blev det vurderet at der var reelle problemer med at fastlægge en klar ansvars- og kompetencefordeling mellem rektor, uddannelsesråd, den samlede lærergruppe og faglærergrupperne. Konsekvensen var at der flere steder ikke var et tilstrækkeligt ledelsesfundament hvorpå forandringer kunne iværksættes.

På det grundlag blev det anbefalet at højskolerne arbejdede videre med de problemer med henblik på en justering af den organisation der omgav socialrådgiveruddannelserne.

Det var efter styregruppens opfattelse en grundlæggende god idé at tilknytte et organ, primært bestående af eksterne medlemmer, til den enkelte sociale højskole.

Der blev som tidligere beskrevet med den nye styrelsesbekendtgørelse fra 1996 indført bestyrelser på de sociale højskoler. Med overgangen til bestyrelser og nedlæggelse af de tidligere uddannelsesråd er der sket en styrkelse af rektorernes kompetence.

Både *DSH-Odense* og *DSH-Esbjerg* beskriver at det blandt nogle ansatte er blevet opfattet som et stort indflydelsestab.

DSH-Odense finder dog at der efter en indkøringsfase er blevet etableret et godt samarbejde mellem de rådgivende organer (medarbejderråd og studenterråd), bestyrelse og ledelse.

DSH-Esbjerg

En specifik anbefaling til *DSH-Esbjerg* var at højskolen skulle arbejde med at forbedre de daværende ledelses- og samarbejdsforhold.

For at gøre ledelsesgruppen mere effektiv blev den gjort mindre og blev sammensat af rektor og de daværende afdelingsledere som var leder af grunduddannelsen, leder af efteruddannelsen og leder af videreuddannelsen. Lederen af personale- og økonomikontoret blev tilsluttet som ad hoc-medlem. S sammensætningen af ledergruppen skulle endvidere tjene det formål at se virksomheden som en helhed. Siden er ledelsesgruppen næsten fuldstændig udskiftet idet der er ansat ny rektor, ny leder af grunduddannelsen (stilling p.t. vakant) og ny leder af efteruddannelsen som efterfølgende er lagt sammen med videreuddannelsen. Lederen af personale- og økonomikontoret er nu fuldtids medlem af ledergruppen.

Vurdering

På de sociale højskoler er der generelt positive ord om de nye bestyrelser, men det er evalueringsgruppens opfattelse at den endelige arbejdsform endnu ikke er afklaret, og ingen af de fire bestyrelser virker som om de endnu har formået at udnytte deres fulde potentiale.

3.2.11 Lærerkorps

Det blev anbefalet at der skulle foretages ændringer i SF-uddannelsens fastlærerstab således at der i højere grad end nu blev et egentligt fastlærerkorps.

Det fremgår af statusnotatet fra *SF-Forvaltningshøjskolen* at antallet af fuldtidsansatte er steget fra to til tre de senere år. Det fremføres dog samtidigt at det er centerledelsens holdning at undervisningen primært skal varetages af eksterne lektorer og timelærere da det fremmer den geografiske mobilitet, og at det giver mulighed for at benytte praktikere som undervisere. Denne model bliver beskrevet som problemfyldt på grund af stigende vanskeligheder med rekruttering.

Der er evalueringsgruppens opfattelse at *SF-Forvaltningshøjskolen* ikke har fulgt godt nok op på denne anbefaling. Det er gruppens opfattelse at det faglige miljø på *SF-Forvaltningshøjskolen* stadig er for lille, og at tre lektorer til at sikre den faglige udvikling på fire hovedområder er for spinkelt et grundlag for faglig udvikling og fastholdelse af den uddannelsesmæssige kvalitet på institutionen. Det stiller meget store krav til de tre fastansatte lektorer at de skal være tovholdere i forbindelse med den praktiske organisering og fastlæggelse af undervisningen

faglige indhold, og det er evalueringsgruppens vurdering at der med den nuværende fastlærerstab er for lidt tid til undervisning.

3.2.12 Studietrin og studietid

Uanset resultaterne af den daværende evaluering af den sociale kandidatuddannelse anbefalede styregruppen at der eksisterede en kandidatuddannelse for velkvalificerede dimittender fra socialrådgiveruddannelserne der efter en erhvervsperiode ønskede at blive fuldtidsstuderende igen.

Det er i dag muligt for velkvalificerede socialrådgivere og socialformidlere at blive optaget på den sociale kandidatuddannelse på Aalborg Universitet. Det bør dog bemærkes at uddannelsen også kan søges af andre faggrupper med MVU-baggrund.

Styregruppen anbefalede at uddannelsen blev udvidet med et ½ år på de sociale højskoler.

Dette er et punkt hvor ministeriets opfølgning væsentligt afviger fra styregruppens anbefaling. Der blev ikke fundet anledning til at lave en uddannelsesforlængelse. Dels ville en faglig og strukturel sanering mindske behovet for en forlængelse, dels blev det vurderet at en stigende kompleksitet i det socialfaglige arbejdsfelt burde imødekommes med efter- og videreuddannelse. *Aalborg Universitet* blev tværtimod skåret ned med et halvt år.

Med hensyn til studietidsforlængelse bemærker *SF-Forvaltningshøjskolen* i sit statusnotat at der ikke er behov for at forlænge den deltidsuddannelse der i dag varer tre år idet en forlængelse meget vel kan medføre at færre får bevilget uddannelsen eller selv kan overskue et så langt uddannelsesforløb.

3.2.13 Uddannelsesoplysninger og kvalitetssikring

Styregruppen anbefalede at der obligatorisk blev etableret systematiske interne kvalitetssikrings- eller evalueringssystemer. På Danmarks Forvaltningshøjskole blev det vurderet at der allerede eksisterede et velfungerende evalueringssystem.

Vurdering

På alle institutionerne er der forskellige tilbagemeldinger fra de studerende, men formen for disse tilbagemeldinger er ikke systematiske, og evalueringsgruppen vurderer at der generelt ikke følges godt nok op på de forskellige evalueringer.

3.2.14 Optagelse og indgangsforudsætninger

Styregruppen anbefalede at der for kvote 2-optagelse blev stillet minimumskrav om eksempelvis erhvervs erfaring, samfundsmæssigt engagement, karakterniveau m.v. De ansøgere der opfyldte minimumskravene, skulle være sikret en individuel vurdering som indeholdt en samtale på socialrådgiveruddannelsen.

Der er ikke ændret på hvilke krav der stilles i forbindelse med kvote 2. Imidlertid er procentfordelingen mellem kvote 1 og kvote 2 ændret således at et 50% af de studerende i dag optages gennem kvote 1.

3.2.15 Studievejledning

Den faglige studievejledning blev vurderet som velfungerende mens studievejledningen om personlige problemer ikke var tilfredsstillende. Styregruppen lagde op til at det burde overvejes om vejledningsopgaverne kunne afgrænses bedre så studievejlederen står for den generelle studievejledning i faglige og studiemæssige spørgsmål mens studerende med personlige problemer vejledes af kompetente personer tilknyttet uddannelsesstedet. Der var specifikke kommentarer til DSH-Esbjerg (vejledning for studerende med personlige problemer), SF-Forvaltningshøjskolen (mere formaliseret studievejledning) og Aalborg Universitet (manglende normering af studievejledning).

DSH-Esbjerg henviser i deres statusnotat til den generelle studievejledning i Esbjerg for studerende med personlige problemer. SF-Forvaltningshøjskolen iværksatte på baggrund af evalueringen et forsøg med mere formaliseret studievejledning. Den fastansatte HO1-lærer fungerer som studievejleder, og HO1-læreren på det enkelte hold fungerer som decentral studievejleder. Den studerende kan selv vælge hvem han/hun vil henvende sig til. Ordningen er siden blevet gjort permanent da der viste sig et vist behov for studievejledning

DSH-Aarhus beskriver i deres selvevalueringsrapport at studievejledningen stadig er organiseret således at den studerende kan komme i en situation hvor personlige problemer drøftes med en underviser som måske senere skal være eksaminator. Det var netop det hensigtsmæssige heri som styregruppen problematiserede. DSH-Aarhus vurderer at dette ikke har kunnet ændres på grund af manglende budgetmæssige muligheder.

DSH-Odense pointerer i deres selvevalueringsrapport at studievejledningen ikke længere varetages af lærerne på grund af ovenstående anbefaling, men af de pædagogisk administrative medarbejdere.

Studievejledningen på DSH-København varetages for så vidt angår studiemæssige problemer af HO1-læreren. I selvevalueringsrapporten fremgår det at der er studievejledning også om personlige forhold. Denne del af vejledningen kan på baggrund af den studerendes eget valg gives af studieadministrationen som ikke er indblandet i en eventuel senere bedømmelse af den studerende.

På Aalborg Universitet har der altid eksisteret en studenterrådgivning for alle studerende. Her er der mulighed for rådgivning i alle personlige og sociale spørgsmål samt psykologisk og social bistand. Desuden er der tilknyttet en studentrepræst til Aalborg Universitet.

3.3 Samlet vurdering af opfølgningen

Det er evalueringsgruppens overordnede indtryk at opfølgningen på anbefalingerne fra evalueringsrapporten i 1994 er et eksempel på en meget grundig opfølgning. De nye bekendtgørelser har i sig selv imødekommet en lang række af anbefalingerne fra den tidligere rapport, og det er indtrykket at de enkelte institutioner har været omstillingsparate og interesserede i at følge hovedparten af rapportens anbefalinger.

3.3.1 Hovedområdeopdelingen

Den nye bekendtgørelse har i høj grad imødekommet anbefalingerne fra Evalueringscenterets rapport. Det er da også indtrykket at hovedområdestrukturen har medvirket til at uddannelsen har fået en klarere struktur og at fagtrængslen er blevet reduceret.

Imidlertid er det grundlæggende problem med det store stofområde til en treårig uddannelse ikke blevet løst, og det er evalueringsgruppens opfattelse at uddannelserne har vanskeligt ved at leve op til bekendtgørelsen i uddannelsens nuværende form.

3.3.2 Eksterne bestyrelser

Indførelsen af eksterne bestyrelser på de sociale højskoler har blandt andet haft til formål at styrke ledelsen på højskolerne. Uddannelsesinstitutionerne vurderer selv at ledelsesniveauet er blevet styrket med indførelsen af bestyrelserne, men tilsyneladende har bestyrelserne indtil videre haft en relativ beskeden betydning for højskolernes virke. Bestyrelserne reagerer primært på baggrund af oplæg fra rektoratet, men er generelt ikke selv dagsordenssættende.

Evalueringsgruppen mener at det endnu er for tidligt at vurdere bestyrelsernes betydning for højskolerne. Ingen af bestyrelserne er gået aktivt ind i arbejdet med undervisningsevaluering og kvalitetssikring, men flere af bestyrelserne gav på besøgene udtryk for at det var et område de anså for oplagt at indgå i.

I dette kapitel vil evalueringsgruppen på baggrund af en analyse af dokumentationsmaterialet komme med en række anbefalinger af såvel generel som mere institutionsspecifik karakter.

Bekendtgørelsen lægger vægt på at den studerende i løbet af uddannelsen både udvikler *faglige* og *personlige* kompetencer⁷. Evalueringsgruppen har i sin analyse af dokumentationsmaterialet og i sine anbefalinger været optaget af hvordan uddannelserne lever op til bekendtgørelsens dobbelte sigte.

4.1 Uddannelsens komposition

Det skal indledningsvist bemærkes at de strukturændringer som uddannelsesbekendtgørelsen fra 1996 lægger op til, har haft en positiv indvirkning på uddannelserne. Ændringerne har blandt andet medvirket til at der er blevet skabt en større sammenhæng i uddannelserne, og at fagtrængslen som tidligere var et stort problem er blevet reduceret.

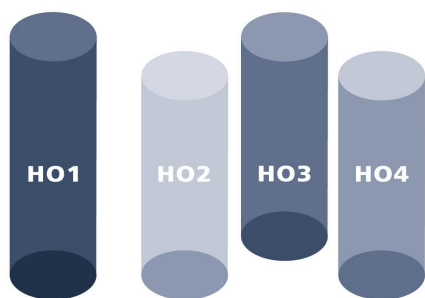
Evalueringsgruppen er imidlertid af den opfattelse at socialrådgiveruddannelsen står over for et dilemma: Enten skal bekendtgørelsens ambitionsniveau opretholdes, men i så fald er forudsætningen en studietidsforlængelse. Eller den nuværende studietid fastholdes, men i så fald må ambitionsniveauet i bekendtgørelsen reduceres. Evalueringsgruppen vil her i overensstemmelse med den første mulighed vise hvordan en omdefinering af uddannelsens fire hovedområder suppleret med en generel studietidsforlængelse vil kunne skabe større progression i uddannelsen og reelt kvalificere uddannelsen til en professionsbachelorgrad. Rapportens øvrige anbefalinger skal læses i lyset af denne prioritering, men flere anbefalinger kan dog danne baggrund for en opfølgingsproces der ikke er forbundet med en studietidsforlængelse.

⁷ "Den studerende skal kvalificere sig fagligt og personligt til såvel selvstændigt som i samarbejde med andre at kunne identificere, beskrive, analysere, vurdere og handle i forhold til livsbetingelser og sociale problemer på individ-, gruppe-, organisations-, og samfunds niveau." BEK nr. 720 af 30.07.1996. Kapitel 1, §1.

4.1.1 Uddannelsens struktur

Evalueringsgruppen har diskuteret uddannelsens opbygning med de fire hovedområder og mener at denne struktur har afhjulpet nogle af de problemer uddannelserne led under indførelsen af den nye uddannelsesbekendtgørelse. Det er imidlertid indtrykket at uddannelsen i høj grad er blevet opdelt i fire søjler som hver især repræsenterer en faglighed, men generelt set ikke fungerer godt nok i samspil med hinanden. Der er således ikke skabt en større "socialrådgiverfaglighed" på trods af at de enkelte fagområder har fået skærpet deres profil. Den nuværende struktur kan illustreres på følgende vis:

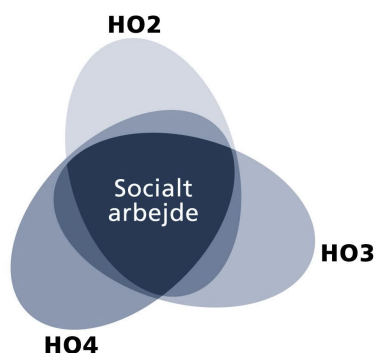
Figur 1
Nuværende struktur

Fagets selvopfattelse er præget af at underviserne er fagspecialister, og hovedparten af det samlede underviserkorps har ikke selv praktiseret socialrådgiverfaget, dette gælder dog ikke undervisningen på det nuværende HO 1. Underviserne fungerer kun i meget begrænset omfang på tværs af hovedområderne selvom der på nogle institutioner praktiseres sam- eller to-lærer-undervisning. Det er imidlertid indtrykket at den essentielle faglige integration mellem de nuværende hovedområder ikke finder sted i det omfang der er nødvendig for at skabe en stærk faglig identitet hos studerende og dimittender. Undervisning hvor to undervisere underviser sammen er en tilrettelæggelsesform der kan være udbytterig, men tilrettelæggelsesformer som denne skaber som udgangspunkt ikke i sig selv en tilstrækkelig integration mellem de faglige områder på uddannelsen.

Evalueringsgruppen anbefaler en ændret forståelsesramme som i højere grad vil kunne integrere de forskellige hovedområder og bidrage til at socialrådgiverfaget styrkes. Den ændrede struktur kan illustreres ved hjælp af nedenstående model:

Figur 2
Ændret struktur

Formålet med modellen er at give en fælles forståelse for socialrådgiverfagets kerne og dermed styrke den faglige profil. Modellen integrerer de tre hovedområder i kernen, men kernen er mere end summen af disse.

Modellen kan understøtte de tiltag der er sat i gang på nogle af skolerne med hensyn til styrkelse af den faglige profil. På DSH-Esbjerg har man til dels defineret HO 1 undervisernes fag og rolle som modellen illustrerer. Aalborg Universitet angiver i deres selvevalueringsrapport en lignende opfattelse af HO 1 hvor der foruden undervisning i hovedområdet egne teorier og metoder forudsættes at HO 1 samtidig integrerer de øvrige hovedområders teoretiske og metodiske kundskaber i omsætningen til praktisk socialt arbejde.⁸

Det foreslås således at HO 1 omdefineres fra at være et hovedområde sidestillet med de øvrige hovedområder til reelt at udgøre kernen i uddannelsen med hovedvægt på at skabe den fællesmængde af de øvrige fag og mødet med praksis der udgør faget socialt arbejde. Det

⁸ Aalborg Universitets selvevalueringsrapport 2.2.

ændrede indhold der foreslås, gør det naturligt at ændre fagets betegnelse til socialt arbejde som også er den betegnelse der anvendes internationalt.

Faget socialt arbejde skal fungere som den del af uddannelsen hvor de øvrige discipliner omsættes til praktisk socialt arbejde og til en udvikling af socialrådgiverfaget som helhed. Det vil derfor være nødvendigt at arbejde meget caseorienteret og at underviserne i socialt arbejde har overblik og indsigt i alle uddannelsens øvrige fagområder.

Midterfeltet rummer selve faget socialt arbejde, og viden fra de tre øvrige felter hører med i dette felt. Socialt arbejde som fag/emne, socialt arbejde som praksisfelt og socialt arbejde som forskningsfelt kan forstås med afsæt i samme model.

En del af den kritik som har været rejst fra de studerende og dimittendernes side, har været at forbindelsen mellem praksis og den viden der bliver formidlet på skolerne, er svær at genfinde. En måde at styrke koblingen kunne være at identificere aktuelle praksisfelter for socialt arbejde og lade dette være styrende for undervisningen i alle hovedområderne. Udgangspunktet bliver praksis, og fagene anvendes til at belyse og fortolke praksisfeltet og til at udvikle et metodisk beredskab.

De nuværende og kommende undervisere inden for HO 1 må være akser i undervisningen. Dette fordrer en velkvalificeret stab af undervisere med såvel et højt teoretisk/akademisk niveau som aktuel praksiserfaring. Underviserne herfra må have et særligt ansvar for at udpege og ajourføre aktuelle praksisfelter og må kunne inddrage basal grundviden fra de tre hovedområder.

Baggrund for forslag

Evalueringen har peget på at HO 1 har svært ved at finde sin placering. De studerende og dimittenderne fra et par af skolerne har en skarp kritik af HO 1. Dimittenderne fra DSH-Aarhus finder HO 1 diffus og usynlig. HO 1-underviserne oplyser at skolen ikke har fundet en fælles faglig profil for socialrådgiveruddannelsen. På DSH-Odense har dimittenderne også fundet HO 1 diffus, men peger dog på løbende forbedringer. I Aalborg vurderer de studerende HO 1 fra suverænt til dårligt – afhængigt af den enkelte underviser. Dimittenderne på SF-Forvaltningshøjskolen fremfører ikke kritik af HO 1.

På DSH-Esbjerg, DSH-København og DFH har der ikke været kritik fra dimittendernes side, og på institutionsbesøgene blev specielt de undervisere der har praksiserfaringer der er aktuelle, fremhævet. Ovenstående model er da også inspireret af erfaringer fra disse to skoler. Esbjerg der i ord og handling har HO 1 underviserne som krumtap og København der underviser med udgangspunkt i aktuelle praksisfelter

Uddannelsens nye komposition får på denne baggrund overordnet og i detaljen indflydelse på:

- Uddannelsens længde
- Forståelsen af de sammenhænge der er imellem delementerne i uddannelsen
- Undervisernes kompetence
- Måltretningen af uddannelsernes forskningstilknytning
- Måltretningen af fagets udvikling
- Fokus for udviklingsarbejde på uddannelserne
- Fordeling af ressourcerne mellem hovedområderne og faget socialt arbejde
- Fordeling af ressourcer mellem hovedområderne.

4.1.2 Uddannelsens længde

Socialrådgiveruddannelsen forventes at få titel af professionsbachelor, og evalueringsgruppen anbefaler i den sammenhæng at uddannelsen forlænges med ½ år.

Dette vil i højere grad end nu gøre uddannelsen sammenlignelig med de øvrige mellemlange videregående uddannelser med status af professionsbachelor. Det er endvidere evalueringsgruppens opfattelse at uddannelsen ikke i sin nuværende form kan honorere uddannelsesbekendtgørelsens krav om udvikling af de studerendes personlige kompetencer og udvikling af socialrådgiverfaget og det sociale arbejde i takt med den socialfaglige, videnskabelige og samfundsmæssige udvikling.⁹ Endelig bør det bemærkes at socialrådgiveruddannelsen i de fleste nordiske lande er 3,5 eller 4 år.

4.2 Uddannelsernes overordnede struktur og vilkår

Socialrådgiveruddannelsen udbydes på de fire sociale højskoler i København, Århus, Odense og Esbjerg samt på Aalborg Universitet. Socialformidleruddannelsen udbydes af Danmarks Forvaltningshøjskole rundt omkring i landet hvor der er interesse og tilslutning til at oprette hold. Denne struktur indebærer at Forvaltningshøjskolen i høj grad benytter sig af deltidsansatte undervisere hvorimod denne type undervisere kun i beskedent omfang benyttes på de sociale højskoler og på Aalborg Universitet.

⁹ *Bekendtgørelse om socialrådgiveruddannelsen, Kapitel 1, stk 2 punkt 2.*

4.2.1 Samarbejde mellem institutionerne

For at styrke samarbejdet på tværs af uddannelsesinstitutionerne er der etableret et fællesudvalg som er et samarbejdsorgan mellem de sociale højskoler, Aalborg Universitet og SF-Forvaltningshøjskolen. Fællesudvalget beskrives på følgende vis i Uddannelsesbekendtgørelsen:

”§ 14. Til at behandle spørgsmål af fælles interesse for de sociale højskoler, Aalborg Universitet og Danmarks Forvaltningshøjskole nedsættes et Fællesudvalg, bestående af rektorer/studieledere.

Stk. 2 Fællesudvalget vælger formand for 2 år ad gangen og fastsætter selv sin forretningsorden.

Stk. 3. Fællesudvalget har til formål at fremme administrativt og pædagogisk samarbejde mellem institutionerne imellem og mellem institutionerne og offentlige myndigheder.

Stk. 4. Fællesudvalget kan tage ethvert spørgsmål af fælles interesse op til behandling. Beslutninger truffet af Fællesudvalget er vejledende for de enkelte institutioner.”¹⁰

På trods af etableringen af Fællesudvalget er det evalueringsgruppens opfattelse at samarbejdet mellem institutionerne med fordel kan udbygges.

For at udnytte de samlede ressourcer optimalt synes det at være oplagt at øge samarbejdet mellem institutionerne. Eksempelvis vil socialformidlerstuderende rundt omkring i landet kunne drage stor nytte af de sociale højskolars (i flere tilfælde) meget velassorterede biblioteker. Det fremgik på institutionsbesøget at de socialformidlerstuderende ikke kendte til denne mulighed.

Forvaltningshøjskolens deltidsansatte undervisere har kun i begrænset omfang tilknytning til de sociale højskoler, og de sociale højskolars faste undervisere har omvendt kun undtagelsesvist tilknytning til Forvaltningshøjskolen. Evalueringsgruppen er af den opfattelse at udvekslingen mellem forvaltningshøjskolens timelærere som har aktuelle praksiserfaringer og de sociale højskolars fastansatte undervisere større teorigrundlag, vil kunne tilføre begge uddannelser og undervisningen i de enkelte fag en større dynamik og en bedre kobling mellem praksisfeltet socialt arbejde og den teoretiske tilgang til socialt arbejde.

Det anbefales derfor at de sociale højskoler og Aalborg universitet på den ene side og Forvaltningshøjskolen på den anden indgår et forpligtende samarbejde således at de socialformidlerhold der oprettes rundt omkring i landet får en tilknytning til en af de sociale højskoler eller Aalborg Universitet.

¹⁰ Uddannelsesbekendtgørelsen, kapitel 4. §14.

Endvidere anbefales det at underviserne i højere grad end i dag anvendes på tværs af uddannelserne.

4.3 Studieopbygning og fagligt indhold

Som omtalt tidligere i rapporten har den enkelte uddannelsesinstitution mulighed for at vægte hovedområderne inden for bekendtgørelsens rammer. Dette betyder i praksis at de fire hovedområder vægtes forskelligt fra den ene uddannelsesinstitution til den anden.

Uddannelsen til socialrådgiver tager tre år. Efter den sidste evaluering blev uddannelsen inddelt i fire hovedområder (HO).

HO 1	Socialrådgivning og socialrådgivningsmetodik
HO 2	Menneskers udvikling og interaktion
HO 3	Retlig regulering
HO 4	Samfund, politik, økonomi og organisation.

Udover undervisning indenfor hovedområderne er der to til tre projektarbejder og en praktikperiode som tilsammen udgør uddannelsen. Hovedområderne bliver vægtes på følgende måde på de forskellige skoler.

Tabel 2
Hovedområdernes vægtning (tallet er angivet i procent)

	DSH-E	DSH-AA	DSH-K	DSH-O	Aalborg	DFH
HO1	32	27	40	32	i.o.	27
HO2	18	19	15	18	i.o.	20
HO3	21	22	15	21	i.o.	20
HO4	29	32	30	29	i.o.	33

Der er ikke den store forskel fra skole til skole i den relative vægtning mellem hovedområderne. Således er HO1 og HO4 de store områderne mens HO2 og HO3 vægtes knap så meget. Det gælder også for Aalborg selv om den præcise vægtning ikke er oplyst.

4.3.1 Den Sociale Højskole i København

Højskolen har prioriteret en problemorienteret tilrettelæggelse af studieforløbet med vægt på eksemplarisk læring gennem tværfaglige temaer af projektorganiseret arbejde.

En række tværfaglige temaer som hver især er centrale for socialrådgiverens arbejde med sociale problemer, skal sikre at de studerende eksemplarisk arbejder med teorier, metoder og redskaber som generelt er relevante for socialt arbejde og har en betydelig overføringsværdi fra det konkrete til det generelle.

Der arbejdes med følgende tværfaglige temaer¹¹:

- Integration på og udstødning fra arbejdsmarkedet (1. semester)
- Socialt arbejde med familien i lokalsamfundet (2. semester)
- Socialt arbejde med etniske minoriteter (4. semester)
- Det rummelige arbejdsmarked (4. semester)
- Socialt arbejde med særligt udsatte grupper (4. semester)
- Socialt arbejde med udsatte familier og børn (5. semester).

Uddannelsen på DSH-København er tilrettelagt med en progression i problemstillingernes dybde og kompleksitet igennem studieforløbet. Uddannelsens første to semestre inden praktikken er således tilrettelagt med fokus på problemforståelse. Efter praktikken har studieforløbet vægt på omsætning af forståelse til handling på forskellige niveauer, afhængig af problemernes karakter. På 2., 4., 5. og 6. semester er der tilvalgsmuligheder i form af studiekredse hvor de studerende på tværs af hold/årgange arbejder i dybden med et praksisrelateret emne som udbydes af faste lærere eller timelærere¹².

Eksamensforhold

Prøver og eksamener på DSH-København afholdes således:

På 2. semester afholdes 1. årsprøve med opgave stillet af minimum to hovedområder, heraf altid HO 1. Prøven er skriftlig, individuel og bedømmes bestået/ikke bestået.

På 3. semester bedømmes uddannelsespraktikken som godkendt / ikke godkendt.

¹¹ Skolerne anvender generelt begrebet tværfaglighed som udtryk for integration af hovedområderne.

Evalueringsgruppen vil foreslå at kalde temaerne for praksisfelter. Der er tale om integrerede fagområder, men inden for socialrådgiverfagets ramme.

¹² Selvevalueringsrapport DSH- København.

På 4. semester afleveres en skriftlig opgave inden for HO 3 udarbejdet i grupper. Opgaven bedømmes bestået/ikke bestået.

På 5. semester afholdes der projektbaseret eksamen inden for HO 2. Eksamen er en både skriftlig og mundtlig gruppeeksamen der bedømmes efter 13-skalaen. Derudover er der en casebaseret mundtlig, individuel eksamen i HO 3 der ligeledes bedømmes efter 13-skalaen.

På 6. semester afholdes der projekteksamen der eksamineres af HO 1 og HO 4. Det er en kombineret skriftlig og mundtlig gruppeeksamen der bedømmes efter 13-skalaen. Derudover er der en synopsbaseret mundtlig gruppeeksamen inden for HO 4 der bedømmes efter 13-skalaen. Endelig er der en casebaseret individuel mundtlig eksamen inden for HO 1 der bedømmes efter 13-skalaen.

Tabel 3
Oversigt over eksamener DSH-København

	Område	Form	Bedømmelse	Censur
1. semester				
2. semester	HO 1 + HO 2	Skriftlig	Bestået/ikke bestået	Interne
3. semester	Praktik		Bestået/ikke bestået	
4. semester	HO 3	Skriftlig i gruppe	Bestået/ikke bestået	Intern
5. semester	HO 2 – projekt	Mundtlig i gruppe	13-skala	Ekstern
	HO 3 – case	Mundtlig	13-skala	Ekstern
6. semester	HO1 + HO 4 – project	Mundtlig i gruppe	13-skala	Ekstern
	HO 4 – synopsis	Mundtlig i gruppe	13-skala	Ekstern
	HO 1 – case	Mundtlig	13-skala	Ekstern

Dimittendernes vurdering

I dimittendundersøgelsen påpeger flere af deltagerne at en placering af juraeksamen, som den de havde oplevet, et halvt år efter at undervisningen er afsluttet er u hensigtsmæssig. Placeringen af denne eksamen er efter evalueringsgruppen kendskab blevet ændret. Endvidere mente deltagerne at der er for mange eksamener efter 6. semester.

Dimittendundersøgelsen peger endvidere på at der mangler koordinering og samspil mellem de forskellige områder, og at tværfaglig undervisning ikke altid virker efter hensigten. Tilsyneladende er fagområdernes afgrænsninger til dels uklar også for underviserne. Flere af deltagerne mente endvidere at det faglige indhold især på 1. semester havde været for tyndt.

4.3.2 Den Sociale Højskole i Aarhus

På Den Sociale Højskole i Aarhus er uddannelsen struktureret således at hvert studieår har et tema hvorunder hovedområderne skal indordnes. Temaerne er:

1. år: Livsbetingelser og sociale problemer. Identifikation og analyse
2. år: Indsatsmuligheder i forhold til sociale problemer
3. år: Socialt arbejde og helhedssyn. Fordybelse og metodisk udforskning.

Temaerne er udvalgt så de udtrykker den progression der finder sted i løbet af uddannelsen. Hvert studieår er opdelt i et semester med undervisning i hovedområderne og et semester med henholdsvis projektarbejde og praktik. Hovedområdeundervisningen lægger således op til indholdet i det følgende semester. Projektperioderne er ligeledes placeret så de relaterer sig til det pågældende årstema. Hvor hovedområdeundervisningen dækker bredden i uddannelsen, lægger projektperioderne op til selvstændighed i studiet.

Særligt for DSH-Aarhus er der på femte semester tilvalgskurser. Tilvalgskurserne afvikles inden for en periode af 8-9 uger. Formålet med tilvalgskurserne er at den studerende får mulighed for at fordybe sig inden for et område som særligt har den studerendes interesse.

Eksamensforhold

Der er nu seks eksamener på uddannelsen mod tidligere op til 13 hvoraf de to er kombinationseksaminer. En eksamen er internt bedømt. Alle eksamener bedømmes efter 13-skalaen. Den første eksamen på studiet er projekteksamen efter 2. semester der er en kombination af bedømmelse af det skriftlige produkt og en mundtlig eksamination. Eksamen foregår i grupper og bedømmes internt af lærere fra de andre sociale højskoler.

På 3. semester er der to skriftlige kombinationseksaminer af hver en uges varighed og som er en vilkårlig kombination af hovedområderne to og to. Der gives delkarakter i alle hovedområder.

Praktikken på 4. semester bedømmes godkendt eller ikke godkendt. Eksamen på 5. semester består af to kombinationseksaminer hvor hovedområderne er vilkårligt kombinerede to og to. Eksamen foretages på baggrund af et skriftligt oplæg, enten synopsis eller en dagsorden ud fra et trukket emne. Eksamen kan foregå i grupper. Der gives delkarakter i alle hovedområder. Den afsluttende eksamen efter 6. semester er en projekteksamen som i 2. semester, men med eksterne censorer.

Tabel 4
Den Sociale Højskole i Aarhus – oversigt over eksamener

	Område	Form	Bedømmelse	Censur
1. semester				
2. semester	Projekt	Mundtlig i gruppe	13-skala	Intern
3. semester	2 HO kombineret	Skriftlig (en uge)	13-skala	Ekstern
	2 HO kombineret	Skriftlig (en uge)	13-skala	Ekstern
4. semester	Praktik		Bestået/ikke bestået	
5. semester	2 HO kombineret	Mundtlig (synopsis eller emne)*	13-skala	Ekstern
	2 HO kombineret	Mundtlig (synopsis eller emne)*	13-skala	Ekstern
6. semester	Projekt	Mundtlig i gruppe	13-skala	Ekstern

*kan være i gruppe

Dimittendernes vurdering

Undersøgelsen peger på at grunduddannelsen har "lav status" blandt underviserne og at underviserne er mere optagede af højskolens øvrige aktiviteter.

Dimittenderne var enige om at undervisningen generelt set ikke virkede veltilrettelagt og at dette i høj grad skyldtes manglende koordination. Imidlertid mente de at der var mærkbar forskel efter de studerende havde været i praktik og efter at de får tilvalg, dels fordi det er konkret og dels fordi de selv er meget mere engagerede. Dimittenderne mente at det vil være hensigtsmæssigt at basere mere af undervisningen på casestudier, og at der vil være en videregående pædagogisk pointe i allerede under studiet at arbejde meget caseorienteret¹³.

4.3.3 Den Sociale Højskole i Odense

Uddannelsens struktur ser i dag således ud:

- 1. semester: Introduktion, kursusundervisning, projektarbejde
- 2. semester: Kursusundervisning, praktikforberedelse, supervision, "Den kommunale forvaltning"
- 3. semester: Uddannelsespraktik med tre obligatoriske opgaver og tre teoridage
- 4. semester: Kursusundervisning – eksamen i hovedområderne 2, 3 og 4

¹³ Det skal bemærkes at deltagerne i fokusgruppeinterviewene for DSH-Aarhus kun udgøres af deltagere fra en årgang da kun en enkelt årgang var dimitteret fra DSH-Aarhus efter den nye bekendtgørelse i modsætning til to på de øvrige institutioner.

- 5. semester: Projektarbejde
- 6. semester: Kursusundervisning, individuelt praksisprojekt, eksamen hovedområde 1.

Uddannelsens struktur er imidlertid under revision. 1. semester ønskes gjort mere teori-tungt. Dette indebærer at der skal flyttes på forskellige undervisningselementer. Denne omlægning forventes at træde i kraft 1.9.2001.

Eksamensforhold

Der er ifølge selvevalueringsrapporten en tendens til at HO 2 og HO 4 finder synopseformen mest velegnet (jf. nedenstående skema). Synopsen indgår i bedømmelsesgrundlaget. Den rummer en skriftlig del og en mundtlig del. HO 3 har hidtil valgt mere traditionel skriftlig eksamen, men der er planer om at finde en anden form. 5. semester indeholder én lang problemorienteret projektperiode hvor de studerende arbejder i grupper. Semesteret slutter med at den skriftlige projektrapport bedømmes individuelt eksternt efter 13-skalaen på baggrund af en mundtlig samtale om projektarbejdet. Alle fire hovedområder skal være indeholdt i projektarbejdet. 6. Semester indeholder et kortere, individuelt praksisprojekt som bedømmes internt godkendt/ikke godkendt. Semesteret og uddannelsen afsluttes med ekstern bedømmelse efter 13-skalaen inden for HO 1.¹⁴

¹⁴ Det fremgår af selvevalueringsrapporten at højskolen i øjeblikket er i gang med at omlægge nogle af eksamenerne, flytte deres placering i uddannelsen samt supplere med obligatoriske opgaver. Det er planen at de studerende skal trænes yderligere individuelt i skriftlig formidling inden praktikken. Det overvejes endvidere at flytte en hovedområdeeksamen fra 4. semester til 6. idet 4. semester opleves for eksamenstung.

Tabel 5
 Oversigt over eksamener DSH-Odense

	Område	Form	Bedømmelse	Censur
1. semester	Projekt	Mundtlig + skriftlig i gruppe	Bestået/ikke bestået	Intern
2. semester	Kommunal opgave i gruppe	Mundtlig + skriftlig	Bestået/ikke bestået	Intern
3. semester	Praktik		Bestået/ikke bestået	
4. semester	HO 2 – synopsis	Mundtlig + skriftlig	13-skala	Ekstern
	HO 3	Skriftlig	13-skala	Ekstern
	HO 4 – synopsis	Mundtlig + skriftlig	13-skala	Ekstern
5. semester	Projekt	Mundtlig + skriftlig i gruppe	13-skala	Ekstern
6. semester	Projekt	Mundtlig + skriftlig	Bestået/ikke bestået	Intern
	HO 1 – synopsis	Mundtlig + skriftlig	13-skala	Ekstern

Dimittendernes vurdering

Ifølge dimittendundersøgelsen oplevede størstedelen af deltagerne at uddannelsens faglige niveau var for lavt. Der var bred enighed om at man kunne komme igennem den eksisterende uddannelse uden at bestille ret meget. De fleste deltagere mente dog at det var et spørgsmål om at hæve startniveauet og gøre uddannelsesforløbet mere effektivt.

4.3.4 Den Sociale Højskole i Esbjerg

Uddannelsen er opdelt i en 1. del og en 2. del. I den praktiske tilrettelæggelse er uddannelsen yderligere opdelt i seks semestre.

- 1. semester består af studieintroduktion og hovedområdeundervisning
- 2. semester består af hovedområdeundervisning og et projekt som afsluttes med en eksamen der indgår som studiets 1. års prøve. Semesteret afsluttes med forberedelse til den kommende praktik
- 3. semester er uddannelsens praktikperiode.

De efterfølgende to semestre er hovedområdeundervisning og uddannelsen afsluttes med et projekt på 6. semester.

DSH-Esbjerg har valgt at fortolke uddannelsesbekendtgørelsens § 6¹⁵ således at formuleringen om tilrettelæggelsen af studiet med et tværfagligt sigte rækker ud over den tværfaglighed som opnås internt i faggrupperne i kraft af at hovedområderne samler et antal fagdiscipliner.

Hovedområderne er derfor tilrettelagt så de forskellige faggrupper er repræsenteret på andre hovedområder end der hvor de som udgangspunkt har tyngden af deres undervisning. Eksempelvis har samfundsfaggruppen hovedvægten af deres undervisning på HO 4, men er tillige repræsenteret i HO 1, 2 og 3.

Eksamensforhold

På uddannelsens 1. del afholdes som nævnt en 1. års prøve som er en intern prøve på baggrund af projektarbejde. På uddannelsens 2. del afholdes der eksterne prøver i de fire hovedområder samt et afsluttende projektarbejde.

Tabel 6
Oversigt over eksamener DSH-Esbjerg (gældende pr. 1. september 2000)

	Område	Form	Bedømmelse	Censur
1. semester				
2. semester	Projekt	Mundtlig	Bestået/ikke bestået	Intern
3. semester	Praktik		Bestået/ikke bestået	
4. semester	HO 2 – synopsis*	Mundtlig	13-skala	Ekstern
	HO 4	Skriftlig (72 timer)	13-skala	Intern
5. semester	HO 3	Skriftlig (6 timer)	13-skala	Ekstern
	HO 4	Skriftlig (6 timer)	13-skala	Ekstern
6. semester	Projekt	Mundtlig	13-skala	Ekstern
	HO 1 – synopsis	Mundtlig	13-skala	Ekstern

* mulighed for gruppe på max. tre studerende

¹⁵ I uddannelsesbekendtgørelsen §6 hedder det: "Uddannelsen udgør et samspil mellem teori og praksis og tilrettelægges med et tværfagligt sigte i en kombination af forskellige læringsformer, herunder kurser f.eks. casestudier, forelæsninger og øvelser, problemorienteret projektarbejde og uddannelsespraktik. Stk. 2 Dele af uddannelsen kan tilrettelægges som en integreret del af forsøgs- og udviklingsarbejde, som uddannelsesinstitutionen indgår i."

Dimittendernes vurdering

I dimittendundersøgelsen gav mange deltagere udtryk for at der ikke var nok at lave på de to første semestre. Deltagerne tilkendegav at der var for meget spildtid, og nogle havde oplevet det som et slags antiklimaks at starte på uddannelsen fordi de var motiverede for at lære da de startede på uddannelsen.

Der var blandt deltagerne enighed om at undervisningen kunne gøres mere virkelighedsnær ved at inddrage flere konkrete sager i uddannelsen, flere casestudier og ved at anvende tværgående øvelser hvor man skal koble elementer fra hovedområder i løsningen af en realistisk problemstilling. Deltagerne anførte også at koblingen mellem teori og praksis kunne styrkes ved at hovedområderne i højere grad blev opbygget omkring praktiske problemområder.

4.3.5 Aalborg Universitet

Socialrådgiveruddannelsen på Aalborg Universitet er en overbygningsuddannelse der forudsætter en bestået basisuddannelse. Det betyder at de studerende starter på uddannelsen 3. semester.

På 3. semester er undervisningen tilrettelagt med hovedvægten på HO 2, men der indgår ligeledes kursustimer i HO 1 og HO 3.

4. semester er praktiksemester.

På 5. semester er hovedvægten lagt på HO 3. Desuden er der tre ugers temaundervisning hvor elementer fra samtlige hovedområder indgår. Som eksempler på temaer nævnes i uddannelsens selvevalueringsrapport: Flygtninge/indvandrere, misbrug, truede børn og unge og handicaps. Derudover er der afsat 24 konfrontationstimer i HO 1 og 30-40 konfrontationstimer til HO 4. Der er tillige afsat en uge til studierejse.

På 6. semester skrives afgangsprøve. Der er desuden afsat 60 konfrontationstimer til HO 1.

Eksamensforhold

Der afholdes en eksamen i hvert af hovedområderne 1-3 med ekstern censur. Hovedområde 4 anses for bestået med en bestået basisuddannelse samt herudover ved mødepligtig deltagelse i et kursus i arbejdsmarkeds- og socialpolitik, svarende til ca. 30-40 kursustimer på overbygningsuddannelsens 5. semester.

Derudover afholdes der afgangsprøve med ekstern censur hvor der stilles krav om at projektet skal inddrage samfunds-faglige teorier og dokumentere færdigheder i at omsætte teori til

praksis. Praktikken skal bestå, og inden praktikplaceringen skal den studerende besvare en obligatorisk tværfaglig opgave som skal vurderes som tilfredsstillende af HO 1-læreren.

Eksamensafholdelse finder sted i HO 2 ved udgangen af 3. semester. I HO 3 ved udgangen af 5. semester. I HO 1 samt afgangprojekt ved udgangen af 6. semester.

Hovedområdeeksamenerne kan afholdes enten mundtligt eller skriftligt. I praksis benyttes der mundtlig eksamen i HO 1, skriftlig eksamen i HO 3. I HO 2 har der både været afholdt mundtlige og skriftlige eksamener. Projektexamen afholdes på grundlag af en udarbejdet projektrapport samt en mundtlig eksamination med udgangspunkt i rapporten.

Tabel 7
Oversigt over eksamener Aalborg Universitet

	Område	Form	Bedømmelse	Censur
Basis	HO 4		13-skala	Ekstern
3. semester	HO 2	Mundtlig/skriftlig	13-skala	Ekstern
4. semester	Praktik		Bestået/ikke bestået	
5. semester	HO 3	Skriftlig (4 timer)	13-skala	Ekstern
6. semester	HO 1	Mundtlig	13-skala	Ekstern
	Projekt	Mundtlig	13-skala	Ekstern

Dimittendernes vurdering

Flere af dimittenderne fra socialrådgiveruddannelsen ved Aalborg Universitet giver udtryk for at basisåret står i vejen for fordybelse. En del af deltagerne i dimittendundersøgelsen går så vidt som til at kalde basisåret for spild af tid. Basisåret kaldes også for "fjumreåret", og deltagerne mente at de socialrådgiverstuderende opfattes og føler sig som en faggruppe i periferien. Basisåret medfører at når uddannelsen skal gøres op på områder, er det første år hovedsageligt placeret som HO 4. Et resultat heraf er at der kun i beskedent omfang er undervisning i HO 4 på overbygningsuddannelsen. På institutionsbesøget blev det flere gange problematiseret at uddannelsen har meget vanskeligt ved at få selv små krav igennem på basisuddannelsen. Det er ønsket at socialpolitik og social- og arbejdsmarkedsret integreres i basisuddannelsen.

4.3.6 Socialformidleruddannelsen

På socialformidleruddannelsen er der tre studiemodeller at vælge i mellem: Heltid, deltid og en kombinationsmodel. Studietiden for de tre er henholdsvis 3, 2 og 1½ år.

1. En 3-årig deltidsuddannelse hvor de studerende har undervisning to dage om ugen i 2 ½ år, og det sidste semester er projektsemester hvor de studerende har fri fra arbejde i en samlet periode på fem uger. I denne model arbejder de studerende tre dage om ugen så der sideløbende er mulighed for at omsætte nye færdigheder til praksis.
2. En kombineret heltids- og deltidsuddannelse hvor de studerende i ni måneder følger undervisningen på fuld tid (24 timer om ugen). Derefter følger de i ét semester undervisning to dage om ugen sideløbende med at de arbejder. I sidste semester skrives projekt i lighed med studerende på deltidsuddannelsen.
3. En fuldtidsuddannelse på to gange seks måneder med en mellemliggende periode på seks måneder med i alt 14 dages indkald. I denne periode er den studerende tilbage på sin arbejdsplads. Fuldtidsmodellen har især været brugt i forbindelse rotationsprojekter hvor vikarerne er blevet uddannet før.

Der er ifølge selvevalueringsrapporten fordele og ulemper forbundet med alle tre gennemførselsformer.

Ad. 1. På deltidsuddannelsen arbejder de studerende sideløbende med uddannelsen hvilket giver mulighed for stor integration mellem teori og praksis. Endvidere er der bedre tid til at fordøje det indlærte og til at reflektere over praksis. Til gengæld opstår der ikke samme følelse af at være studerende og kunne koncentrere sig om indlæringen, og en del af de studerende aflastes ikke i deres job hvilket gør såvel job- som uddannelsessituation stresset.

Ad. 2. Den kombinerede uddannelse som blev udviklet da uddannelsesorlovsydelsen bortfaldt til den samlede uddannelse, men bestod til 1. del, synes at kombinere nogle af de gode træk fra heltids- og deltidsuddannelsen. I de første ni måneder kan de studerende koncentrere sig om uddannelsen hvorved der lettere opstår et studiemiljø. Det efterfølgende år som svarer til 3. år på deltidsuddannelsen, giver mulighed for integration mellem teori og praksis. Set fra et pædagogisk synspunkt er uddannelsen mindre presset end deltidsuddannelsen – der er bedre tid til fordøjelse og refleksion, og ifølge selvevalueringsrapporten har mange studerende svært ved at overskue at starte på et treårigt forløb hvilket denne model er et godt alternativ til. Imidlertid betyder modellen at arbejdsgiveren skal undvære medarbejderen de første ni måneder.

Ad. 3. Fuldtidsmodellen på 12 måneders uddannelsesorlov har, ifølge selvevalueringsrapporten, været en stor succes idet mange der ellers aldrig ville have fået mulighed for at tage uddannelsen – eller ikke kunne overskue et treårigt forløb – har gennemført uddannelsen. De studerende har kunnet koncentrere sig om uddannelsen hvilket har fremmet studiemiljøet, men lærerne vurderer at forløbet indlæringsmæssigt har været for presset. Der har simpelthen ikke været tid til at fordøje og reflektere over det indlærte.

Eksamensforhold

Den første eksamen er en individuel mundtlig eksamen i HO 2. Den næste er en projekteksamen som foregår i grupper og hvor det er underviserne fra HO 1 og HO 4 der forestår eksamen. Derefter følger en skriftlig eksamen i HO 3 og endelig en skriftlig og mundtlig deleksamen i både HO 1 og HO 4. Uddannelsen afsluttes med en eksamen i et stort projekt.

Finansiering

I modsætning til socialrådgiveruddannelsen er socialformidleruddannelsen ikke taxameterfinansieret, men finansieres dels ved deltagerbetaling og dels ved faste årlige tilskud fra Finansministeriet og Momsfonden. I undervisningsåret 2000/2001 er deltagerbetalingen for en samlet socialformidleruddannelse sat til 35.400 kr. Det samlede tilskud til en fuld uddannelse ligger i størrelsesordenen omkring 48.000 – 50.000 kr. når samtlige udgifter er regnet med.

Dimittendernes vurdering

Alle dimittenderne oplevede at der ikke var tid til at gå i dybden med områderne og de enkelte fag. I forhold til antallet af fag og fagområder mente flere at det meste var relevant, men det medførte også et voldsomt tidspres blandt andet på grund af det – efter manges mening – store pensum. Med hensyn til antallet af eksamener påpegede flere deltagere at det ville være bedre med flere mindre eksamener frem for én stor.

4.3.7 Vurderinger af studieopbygning og fagligt indhold

Ifølge dimittendundersøgelsen er der overvejende tilfredshed med den grundlæggende struktur i forhold til opdeling af uddannelsen i de fire hovedområder. Derimod er der en vis utilfredshed med selve vægtningen og sammenhængen mellem hovedområderne. Det vurderes som et grundlæggende problem at der mangler en rød tråd i uddannelsen, og delområderne fremstår afgrænset fra hinanden. Mange dimittender har en oplevelse af at underviserne mangler overblik og en forståelse for sammenhængen mellem delområderne.

Det er evalueringsgruppens opfattelse at den foreslåede model i høj grad vil imødekomme disse kritikpunkter. Hvis en større del af undervisningen fremover bliver en sammentænkning af hovedområderne, vil uddannelsens sammenhæng tydeliggøres markant.

Evalueringsgruppen anbefaler som led i strukturændringerne på socialrådgiveruddannelsen følgende vægtning mellem uddannelsens elementer:

<i>Socialt arbejde</i>	<i>40 %</i>
<i>Øvrige hovedområder</i>	<i>60 % fordelt på 15-25 % til hvert.</i>

Aftagerundersøgelsen

Ifølge aftagerundersøgelsen mener 57% af aftagerne at der er centrale arbejdsopgaver som nyuddannede socialrådgivere og socialformidlere ikke i tilstrækkelig grad er rustet til at varetage.

Det drejer sig specielt om:

- At dimittenderne ikke er rustet til at varetage de administrative opgaver som arbejdet indebærer. Konkret peges der på manglende kendskab til forskellige edb-systemer som anvendes i kommunerne, eksempelvis kontering i Kommune Data systemet BIS, til at udøve kontrol samt til at læse og lægge budgetter. Mange skriver også at de nyuddannede er dårlige til skriftlig fremstilling, særligt til journalskrivning og sagsfremstilling.
- At de nyuddannede har svært ved at håndtere svære enkeltsager eksempelvis på familieområdet.
- At de nyuddannede ikke er godt nok rustet til at kunne skabe sammenhæng mellem rollen som myndighedsperson og "klientens advokat". Det fremhæves i denne sammenhæng at dimittenderne ikke er bibragt accept af eller forståelse for den politisk ledede organisation.
- At de nyuddannede ikke er godt nok rustet til at lede møder.

Praktik

Praktikforløbet fremstår som noget løsrevet fra uddannelsen og fungerer ikke i tilstrækkelig grad i en sammenhæng med de øvrige semestre. Evalueringsgruppen vil i afsnittet om praktikken foreslå en praktikmodel med to praktikperioder med det formål at koble teori og praktik tættere sammen og at fremme de studerendes administrative kompetencer. Det vil efter evalueringsgruppens opfattelse kunne imødegå en del af aftagernes kritik.

Eksamensstruktur

Der er i øjeblikket stor forskel på hvordan de enkelte institutioner afholder eksamener. Det er efter evalueringsgruppens opfattelse grundlæggende sundt at der arbejdes med forskellige eksamensformer, men et vist element af sammenlignelighed på tværs af institutionerne vurderes at være til gavn for uddannelserne.

Det anbefales derfor at der indføres to skriftlige eksamener fælles for de sociale højskoler og Aalborg Universitet. Disse eksamener skal samtidig have fokus på den studerendes evne til skriftligt at fremstille en sag.

Aalborg Universitet

Det er utilfredsstillende at de studerende og dimittenderne opfatter en tredjedel af uddannelsen på Aalborg Universitet som irrelevant og løsrevet fra resten af uddannelsen. Hvis strukturen med et samlet samfundsvidenskabeligt basisår skal give mening for socialrådgiveruddannelsen, må det forudsættes at basisuddannelsen i højere grad sammentænkes med overbygningsuddannelsen således at progression og sammenhæng i uddannelsesforløbet tydeliggøres.

Det anbefales at der sikres en større grad af sammenhæng mellem socialrådgiveruddannelsen og universitetets basisår. Det kan ske ved at basisåret i højere grad tilpasses socialrådgiveruddannelsens krav og/eller ved at de socialrådgiverstuderende løsrives fra hele eller dele af basisåret. Alternativt bør uddannelsen overvejes nedlagt i universitetets regi.

4.4 Underviserne

4.4.1 Teamstruktur

For at øge helheden i uddannelsen har de sociale højskoler indført en teamstruktur hvor en underviser fra hvert af de fire hovedområder går sammen om hvert hold. De enkelte lærerteams tilrettelægger sammen undervisningen for det enkelte hold.

Der synes generelt at være stor tilfredshed med denne struktur selvom den også har visse indbyggede svagheder – eksempelvis er underviserne fra de små hovedområder ofte meget pressede fordi de er nødt til at indgå i flere teams ad gangen.

4.4.2 Ansættelse og videreuddannelse

“Det betragtes som en svaghed, at der mangler formelle krav til pædagogisk kompetence for lærerne”¹⁶

I forbindelse med ansættelse af undervisere på De Sociale Højskoler er der intet formelt krav om pædagogisk kompetence. Der er heller ikke noget formelt krav om at der efterfølgende skal tilbydes pædagogisk efter- og videreuddannelse. I selvevalueringsrapporterne angives dog at det tilstræbes at underviserne har mulighed for kursustilbud og efteruddannelse med henblik på at opnå og styrke den pædagogiske kompetence. Uddannelserne anvender forskellige metoder i forbindelse med at opkvalificere og integrere underviserne. På DSH-København anvendes eksempelvis en mentorordning der skal indføre nye undervisere i højskolens virke. Mentorordningen er ikke et krav, men et tilbud som alle benytter sig af i praksis. På DSH-Aarhus har der været en række initiativer i forbindelse med at styrke undervisernes pædagogiske

¹⁶ Selvevalueringsrapport DSH- Esbjerg side 47

kompetence blandt andet i form af et netop afsluttet projekt "åben dør" hvor en underviser efter nøje fastlagte spilleregler underviser under overværelse af kolleger som efterfølgende evaluerer undervisningen. Indførelsen af adjunktkvalificeringen til lektorbedømmelse må endvidere formodes at få betydning for undervisernes pædagogiske kompetencer idet pædagogisk udvikling indgår i bedømmelsen.

Evalueringsgruppen anser indførelsen af lektorbedømmelser som et nyttigt redskab til at sikre at de fastansatte undervisere besidder fundamentale pædagogiske kompetencer, men mener dog at der herudover er behov for en regelmæssig vurdering af underviserne med henblik på at sikre faglige og pædagogiske kompetencer.

Det bør overvejes om der skal være et formaliseret tilbud om pædagogisk efter- og videreuddannelse i forbindelse med ansættelse på de sociale højskoler.

På Aalborg Universitet er der ingen obligatorisk pædagogisk efteruddannelse af underviserne. I selvevalueringsrapporten fra Aalborg Universitet vurderes det dog at der er mange muligheder for på frivillig basis at deltage i pædagogisk efteruddannelse på Pædagogisk Udviklings Center som er oprettet i tilknytning til universitetet. Centret afholder med jævne mellemrum kortere og længerevarende pædagogiske kurser som underviserne bliver opfordret til at deltage i. På baggrund heraf skønnes det i selvevalueringsrapporten at der fuldt ud er mulighed for pædagogisk udvikling.

4.4.3 Danmarks Forvaltningshøjskole

På Danmarks Forvaltningshøjskole er der tre fastansatte lektorer der foruden undervisning har ansvaret for ansættelse og supervision af timelærere, tilrettelæggelse og gennemførelse af lærermøder og lærerseminarer, udarbejdelse af studieordning, pensum, fagbeskrivelser, materiale- og casesamlinger samt obligatoriske opgaver og eksamensopgaver. Derudover iværksætter lektorerne løbende udviklingsopgaver, nyt undervisningsmateriale eller koordinering mellem hovedområderne. Endelig varetager de tre lektorer samtidig opgaver på andre af Forvaltningshøjskolens uddannelser.

De tre lektorerens uddannelsesmæssige baggrund er hhv. socialrådgiver, psykolog og cand.scient.pol. Lektorerne dækker hver deres område, dog dækkes HO 3 og HO 4 af den samme lektor. De fastansatte lektorer gav såvel på institutionsbesøget som i selvevalueringsrapporten udtryk for at de ønskede mere tid til egen undervisning for at kunne bevare kontakten til de studerende. Dette er imidlertid ikke muligt på grund af de betydelige administrative opgaver der påhviler lektorerne.

Det er evalueringsgruppens indtryk at de tre fastansatte lektorer er så pressede af administrative opgaver at det ikke er realistisk at der kan afsættes mere tid til undervisning medmindre antallet af fastansatte øges.

Det anbefales derfor at Forvaltningshøjskolen fastansætter yderligere et antal lektorer og øger samarbejdet med de sociale højskoler så socialformidleruddannelsen får mulighed for at benytte de fastansatte undervisere på højskolerne. Dette vil lette det administrative arbejde og gøre det muligt for de fastansatte lektorer at undervise mere hvilket vil have positiv betydning for uddannelsens kvalitet.

4.5 HO 1, Socialrådgivning og socialrådgivningsmetodik

Hovedområde 1 er det af hovedområderne der får den hårdeste kritik af såvel dimittender som de studerende på institutionsbesøgene. Det er evalueringsgruppens opfattelse at HO 1 i høj grad betragtes som det hovedområde hvor alt det der ikke åbenlyst hører hjemme i de øvrige hovedområder placeres.

Der er store forskelle på hvordan der arbejdes med de personlige kompetencer på uddannelserne, men generelt synes opfattelsen at være at det hører under hovedområde 1. Ingen af skolerne har formuleret klare mål for udvikling af personlig kompetence.

Der er stor forskel på i hvilket omfang uddannelserne formår at sammenkæde hovedområderne. På trods af teamstrukturen, som netop skulle afhjælpe dette, synes der på alle de sociale højskoler og på Aalborg Universitet at være en tendens til at underviserne i høj grad værner om deres eget hovedområde frem for at tænke i uddannelsen som helhed. På flere af institutionsbesøgene blev der givet udtryk for at der er inden for gruppen af undervisere er meget divergerende holdninger til hvordan man uddanner en god socialrådgiver. De studerende oplever nogle steder dette som "krig i lærergruppen".

Der synes på flere af uddannelserne at være et skarp skel mellem hovedområde 1 og de øvrige hovedområder. På *DSH-Aarhus* giver HO 1 lærerne eksempelvis udtryk for at de er uddannelsens omdrejningspunkt – en beskrivelse som langt fra vækker genklang blandt underviserne fra de øvrige hovedområder. At det særligt er hovedområde 1 der adskiller sig fra de øvrige hovedområder, hænger tilsyneladende sammen med en meget differentieret faglighed. Blandt HO 1 lærerne synes der at være en generel tendens til at opfatte de øvrige hovedområder som redskabsfag hvorimod den "rigtige" socialrådgiverfaglighed findes inden for gruppen af HO1 lærere.

4.5.1 Faget socialt arbejde

Som det er beskrevet tidligere i rapporten, anbefaler evalueringsgruppen at HO 1 omdefineres til faget socialt arbejde for at styrke uddannelsens kerne og omdrejningspunkt. Det er evalueringsgruppens opfattelse at kun ved at styrke uddannelsens kerne kan socialrådgiverfaget udvikle sig.

En sådan strukturændring vil stille meget store krav til underviserne idet underviserne inden for faget socialt arbejde skal have det overordnede ansvar for uddannelsens sammenhæng og progression og samtidig bidrage til uddannelsens forskningstilknytning. Underviserne inden for faget socialt arbejde bør derfor besidde en kombination af praktisk socialrådgivererfaring og akademisk kompetence. Det vil desuden være påkrævet at underviserne fra de tre andre hovedområder medvirker i den caseorienterede undervisning der lægges op til i socialt arbejde. Hovedvejlederen for bacheloropgaven bør som hovedregel undervise inden for faget socialt arbejde, men der bør endvidere kunne anvendes en bivejleder fra et af de andre områder.

Undervisningen bør efter evalueringsgruppens opfattelse primært bygges op som caseorienteret eksemplarisk læring, og i den forbindelse er DSH-Københavns arbejde med tværfaglige temaer et eksempel der kan inspirere de øvrige institutioner.

4.6 HO 2, Menneskers udvikling og interaktion

Der knytter sig forskellige problemer til HO 2. Først og fremmest lider området under at der er problemer med at skaffe undervisere til området. På DSH-København er der eksempelvis problemer med at få dækket undervisningen i socialmedicin. Da det er et lille hovedområde med få undervisere, må disse ofte indgå i flere teams ad gangen hvilket er en belastning for de fastansatte undervisere. På DSH-Esbjerg har man taget konsekvensen af rekrutteringsproblemerne og organiseret sig sådan at der ikke er én faggruppe der har hovedansvaret for dette område.

Institutionerne kan med fordel anvende flere deltidsansatte undervisere inden for HO 2. Problemet med at de fastansatte undervisere inden for hovedområdet derved presses yderligere kan eventuelt løses ved at knytte HO 2 underviserne lidt løsere til de enkelte teams hvor dette måtte være nødvendigt.

Af såvel dimittendundersøgelsen som på institutionsbesøgende fremgik at det faglige niveau inden for HO 2 generelt er meget lavt.¹⁷ Særlig psykologiundervisningen kritiseres af de

¹⁷ På Aalborg Universitet synes der imidlertid ikke at være de samme problemer med hensyn til det faglige niveau inden for HO 2 som på de øvrige institutioner.

studerende og dimittender. Problemerne er dog særligt udtalte på DSH-Odense og DSH-Esbjerg. En del af de studerende som optages på uddannelsen, har i forvejen kendskab til psykologi på gymnasieniveau, men da det ikke er et optagelseskrav, er det tilsyneladende vanskeligt at sætte niveauet højere.

Det er helt afgørende at det faglige niveau inden for HO 2 højnes. Dette kan i vidt omfang ske ved at optagelseskravene skærpes så der stilles krav om psykologi på et vist niveau.

Evalueringsgruppen mener imidlertid godt at de faglige krav kan skærpes, også uden at ændre ved optagelseskravene.

4.7 HO 3, Retlig regulering

Hovedområde 3 er det af hovedområderne der generelt vurderes mest positivt af studerende og dimittender. Flere undervisere inden for HO 3 har en praksistilknytning som anvendes i undervisningen der således opleves som meget anvendelsesorienteret. Der synes dog blandt de studerende at være en noget instrumentel tilgang til faget. I dimittendundersøgelsen rejses eksempelvis kritik af at undervisningen på nogle institutioner ligger for tidligt i uddannelsen så dimittendernes viden ikke er ajourført.

Det er evalueringsgruppens vurdering at det i høj grad er den juridiske metode de studerende skal tilegne sig og en mere caseorienteret undervisningsform som evalueringsgruppen lægger op til vil i høj grad kunne fremme denne tilgang. Med et fokus på juridisk metode er det mindre væsentligt hvornår i uddannelsen HO3-undervisningen ligger. Jura er et væsentligt element i faget socialt arbejde hvorved området med de foreslåede ændringer vil blive vægtet højere end i dag.

4.8 HO 4, Samfund, politik, økonomi og organisation

I aftagerundersøgelsen finder kun 18% af aftagerne at dimittendernes faglige niveau er højt eller meget højt inden for dette område. Kritikken retter sig mod de nyuddannedes indsigt i de politiske og organisatoriske rammer for socialt arbejde og mod de nyuddannedes evne til at fungere i en politisk ledet organisation.

Af dimittendundersøgelsen og møderne med de studerende fremgår at det er svært at se fagets relevans for socialt arbejde udfoldet i undervisningen. DSH-København melder om problemer med at rekruttere undervisere med længerevarende erfaring inden for økonomisk politik, administration og social planlægning.

Evalueringsgruppen vurderer at HO 4 med fordel kan supplere de fastansatte underviseres primært teoretiske tilgang til området med deltidsansatte undervisere der har en tæt tilknytning til praksis.

4.9 Socialrådgiverfaglighed

Underviserens uddannelsesmæssige baggrund er meget forskellig idet HO 2, HO3 og HO4 i de fleste tilfælde har en akademisk baggrund hvorimod langt fra alle underviserne i HO1 har en akademisk overbygningsuddannelse. Dette kan i sig selv være medvirkende til at underviserne har forskellige tilgange til det socialrådgiverfaglige område.

Evalueringsgruppen anbefaler derfor at der opstilles formelle krav om at undervisererne på HO 1 som udgangspunkt udover deres socialrådgiverbaggrund tillige er i besiddelse af relevant teoretisk videreuddannelse i form af fx den sociale kandidatuddannelse.

De forskellige opfattelser af socialrådgiverfaglighed kan være en styrke for uddannelsen i det omfang disse tilgange er kendte og åbent diskuteres internt i lærergruppen og med og blandt de studerende. Imidlertid er der fare for at de forskellige tilgange får betydning for hvordan lærerne mener at uddannelsen skal opbygges og hvilke fagområder der skal vægtes frem for andre. Det er også evalueringsgruppen opfattelse at underviserens pædagogiske kompetencer skal opprioriteres så undervisere i højere grad har kompetence til at anvende et bredt spektrum af undervisnings- og tilrettelæggelsesmåder i forhold til de studerendes læreprocesser.

Evalueringsgruppen anbefaler derfor at der i lærergrupperne på uddannelserne skabes en fælles forståelse og accept af uddannelsens opbygning således at uddannelsen i højere grad end i dag opfattes og formidles som en helhed frem for fire mere eller mindre fritstående hovedområder.

Evalueringsgruppen anbefaler endvidere at institutionerne anvender flere ressourcer til pædagogisk opkvalificering af de ansatte undervisere samt at tilstedeværelsen af pædagogiske kompetencer tillægges større vægt ved nyansættelser.

For at styrke helheden i uddannelsen og skabe større sammenhæng mellem hovedområderne anbefaler evalueringsgruppen at eksamenerne i højere grad gøres casebaserede således at alle fire hovedområder inddrages i forbindelse med afdækningen af en case.

4.10 Censorerne

Der eksamineres i dag inden for de enkelte hovedområde der i forvejen dækker over forskellige fagdiscipliner. Dette skaber fx problemer inden for hovedområde 2 da det i dag er afgørende om

censor er psykolog eller psykiater. Det er tilsyneladende almindelig kendt – om end uformelt – at censorernes bedømmelser generelt ligger højere end eksaminatorernes.

Der kan være såvel fordele som ulempe forbundet med at anvende fageksperter til de enkelte hovedområder. Evalueringsgruppen mener dog principielt at socialrådgiveruddannede aftagere i højere grad bør kunne indgå i censorkorpset inden for de øvrige hovedområder udover HO 1. Der kan være en tendens til at fageksperter uden tilknytning til uddannelserne har vanskeligt ved at vurdere hvilket niveau der kan forventes af de studerende hvorimod socialrådgiveruddannede og -praktiserende må forventes at have større føling med hvilke krav det vil være rimeligt at stille.

Den relativt skarpe faglige afgrænsning mellem hovedområderne vil kunne nedtones, og uddannelsens samlede sigte styrkes hvis der i højere grad anvendes censorer der har indgående kendskab til den kontekst den færdiguddannede socialrådgiver skal fungere i.

Med de ændringer evalueringsgruppen lægger op til vil den mere caseorienterede eksamensform dække flere hovedområder og derved skabe yderligere behov for censorer der kan bedømme faget socialt arbejde hvori de øvrige hovedområder indgår.

Det anbefales derfor at censorkorpset udvides med flere socialrådgiveruddannede censorer der kan indgå med nødvendig faglig ekspertise på alle hovedområder hvor dette måtte være relevant.

4.11 IT i undervisningen

Anvendelsen og integreringen af IT på socialrådgiver- og socialformidleruddannelserne må siges at være meget beskeden. På institutionerne er der de fleste steder adgang til forskellige elektroniske lovsamlinger, og de studerende bruger IT i form af tekstbehandling og materialesøgning i deres projektarbejde. På DSH-Odense anvendes videokonference som en vigtig del af projektvejledningen. Der er endvidere eksempler på undervisere der anvender Powerpoint i undervisningen. Imidlertid er IT kun i meget begrænset omfang en integreret del af undervisningen på institutionerne.

Det er evalueringsgruppens vurdering at en opkvalificering af undervisernes IT-færdigheder er en forudsætning for at IT i højere grad vil kunne integreres i undervisningen hvilket anses for at være påkrævet. De studerende bør være fortrolige med elektronisk informationsøgning og systematisk kunne anvende IT til at holde sig orienteret om eksempelvis lovændringer, forskning og andre forhold af betydning for området.

Det anbefales derfor at uddannelserne opruster undervisernes kvalifikationer inden for IT og på lidt længere sigt integrerer IT i undervisningen.

Tilstedeværelsen af nødvendigt og moderne IT udstyr er derfor ikke nok. De muligheder som IT indeholder overfor undervisning og uddannelsen til socialrådgiver og socialformidleruddannelserne skal udnyttes og integreres i den daglige undervisning så anvendelsen af IT i uddannelsen på den måde kan række langt ud over det at kunne bruge IT til opgaveskrivning og lignende.

4.12 Undervisningsformer

Uddannelserne anvender en række forskellige undervisningsformer. Evalueringsgruppen opfatter mangfoldigheden i undervisningsformerne som grundlæggende meget positiv. Anvendelsen af så mange forskellige undervisningsformer stiller imidlertid store krav til såvel undervisere som studerende. Evalueringsgruppen har derfor valgt at spørge dimittenderne hvilke fordele og ulemper de forbinder med de forskellige undervisningsformer.

De forskellige undervisningsformer tilpasses efter de enkelte fag, og de mest udbredte er:

- Holdundervisning
- Gruppearbejde
- Rollespil
- Forelæsninger
- Projektarbejde.

Dimittenderne udtrykker overvejende tilfredshed med de anvendte undervisningsformer. Dog rejser dimittenderne kritik af vægtningen og udbyttet af de forskellige undervisningsformer.

Gruppearbejde

Blandt dimittenderne er opfattelsen at gruppearbejde er en god og udbytterig undervisningsform, og særligt blev projektføreløbene fremhævet som positive. De fleste undervisningsinstitutioner bliver imidlertid kritiseret for at tilrettelægge for meget gruppearbejde i undervisningen. Dette skal formentlig ses i lyset af at de studerende på flere af institutionsbesøgene gav udtryk for at de i nogle tilfælde opfattede gruppearbejdet som manglende engagement fra undvisernes side. Såvel i dimittendundersøgelsen som på institutionsbesøgene fremkom der eksempler på undervisere der anvender gruppearbejdsformen uden selv at være til stede under arbejdet. Dette kan dog i nogle tilfælde skyldes en prioritering af timeressourcer fra undviserens side.

Forelæsninger

Dimittendernes vurdering af forelæsninger som undervisningsform er generelt positiv, men der hersker en gennemgående utilfredshed med udbyttet idet forelæsningerne ofte ender i diskussioner mellem underviseren og enkelte studerende. Der er således generel enighed om at det største udbytte af undervisningen sker i mindre fora.

Rollespil

Specielt inden for hovedområde 1 er rollespil en meget anvendt undervisningsform som har til formål at træne den studerende i hvordan eksempelvis "den svære samtale" håndteres. Dimittenderne vurderer denne undervisningsform positivt, men påpeger samtidig at man som studerende har vanskeligt ved at indgå i rollespil da det virker kunstigt og at det er svært at være "den der er på" i forhold til resten af holdet. Denne problematik blev understøttet af såvel undervisere som af de studerende på institutionsbesøgene.

Holdundervisning

Den holdbaserede undervisning opfattes generelt som en god undervisningsform. Tilsyneladende har dimittendernes vurdering af denne form mere med underviseren end med selve formen at gøre.

Projektarbejde

Der indgår typisk to større projekter i uddannelsen – et tidligt i uddannelsen og et afsluttende projekt. I det efterfølgende vurdering af undervisningsformer er der knyttet en række kommentarer til projektarbejde som undervisnings- og arbejdsform.

Evaluering af standpunkt

Såvel dimittender som studerende efterlyser at der tidligt i uddannelsesforløbet gives en tilbagemelding på den enkeltes faglige standpunkt. Der synes at være generel utilfredshed med at en egentlig vurdering af den enkelte først forekommer relativt sent i uddannelsen.

4.12.1 Vurdering af undervisningsformer

Uddannelserne har udviklet og anvender bevidst flere forskellige undervisningsformer. Det er positivt og udgør en god mulighed for at variere og tilpasse undervisningen. Der synes dog generelt at mangle stringens i forbindelse med anvendelsen af de forskellige undervisningsformer, og de studerende oplever i nogle tilfælde at formen er valgt uden dybere overvejelser.

Evalueringsgruppen opfatter gruppearbejde som en god og anvendelig arbejdsform, men det kræver at den tages alvorligt af såvel de studerende som af underviseren der som et minimum må være tilstede og engageret under arbejdet. Afhængigt af gruppearbejdets formål kan der være

tilfælde hvor gruppearbejdet kan tilrettelægges i en form som ikke nødvendigvis kræver underviserens tilstedeværelse. Dette stiller krav til underviseren om at formidle ideen med gruppearbejdet og til de studerende om selvstændighed og modenhed.

Rollespil vurderes som en meget oplagt undervisningsform i forbindelse med for eksempel "den svære samtale". Tilsyneladende stiller denne arbejdsform store krav til underviseren der skal være i stand til at overvinde de studerendes barrierer og blufærdighed ved formen. Endvidere er det i forbindelse med denne arbejdsform vigtigt at underviseren vurderer den enkelte præstation så de studerende ikke efterlades med et indtryk af at alt kan være lige godt. Det er evalueringsgruppens opfattelse at i de tilfælde hvor underviseren forstod at overvinde disse barrierer, var formen meget konstruktiv. Omvendt må det også forventes at de studerende tager denne arbejdsform alvorligt ved at påtage sig en del af ansvaret for at undervisningen bliver udbytterig.

Projektarbejdsformen anser evalueringsgruppen for en særdeles værdifuld arbejds- og undervisningsform. Et optimalt udbytte er dog betinget af at underviseren og de studerende er afklarede i forhold til hvilke undervisnings- og uddannelsessammenhænge projektarbejdsformen har sin særlige force og der kan berige de studerendes læreproces og læringsudbytte. For at få optimalt udbytte af arbejdsformen skal underviseren være i besiddelse af relevante didaktiske - og faglige kvalifikationer i forhold til projektarbejdsformen og de studerende omvendt være i besiddelse eller være indstillet på at udvikle nødvendige personlige kompetencer. Desuden anser evalueringsgruppen det for vigtigt at såvel undervisere som studerende har eller opnår projektarbejdsforms kompetencer så de studerende kan udfærdige en eventuel bacheloropgave, og at de kan anvende denne arbejdsform i deres professionelle liv som socialrådgiver eller socialformidler. De nedenstående anbefalinger skal derfor ses i dette lys.

Evalueringsgruppen anbefaler at socialrådgiveruddannelserne afsluttes med en bacheloropgave i socialt arbejde hvor den studerende demonstrerer evnen til at kombinere de forskellige hovedområder der indgår i uddannelsen.

Det anbefales desuden at der sker en målrettet opfølgning på det første projektarbejde som kan kvalificere de studerendes arbejde med bacheloropgaven.

Formålet med en bacheloropgave er at den studerende afslutningsvis får mulighed for at demonstrere sine evner til at sammenkæde alle fagområder til en socialrådgiverfaglighed der har sin kerne indenfor feltet socialt arbejde.

Endelig anbefaler evalueringsgruppen at der forud for praktikken indføres en prøve eller eksamen hvor den studerendes personlige kompetencer vurderes med henblik på at frasortere åbenlyst uegnede studerende inden praktikforløbet.

4.13 Det faglige niveau

4.13.1 Optagelse

Det kendetegner alle de sociale højskoler at de studerendes faglige forudsætninger er meget forskellige. Der har været tradition for at optage relativt mange studerende gennem kvote II. På Undervisningsministeriets foranledning er vægtningen mellem kvote I og kvote II ændret så 50% i dag optages gennem kvote I.

På institutionsbesøgene fremgik det at der blandt underviserne var relativt stor tilfredshed med de ændrede optagelseskriterier idet andelen af studievante studerende er steget. På institutionsbesøgene blev det dog flere gange understreget at et optag gennem kvote II er en fordel da kombinationen af unge og bogligt funderede studerende og ældre studerende med arbejds- og livserfaring er meget givende for uddannelsen.

4.13.2 Faglig spredning

På samtlige institutionsbesøg blev der givet udtryk for at det faglige niveau blandt de studerende er meget spredt. Dette har tilsyneladende den konsekvens at de dygtigste studerende ikke udfordres tilstrækkeligt samtidig med at de svageste studerende har problemer med det faglige niveau. Evalueringsgruppen har i den forbindelse noteret sig at frafaldet blandt studerende ved uddannelserne er meget beskedent – dog undtaget Den Sociale Højskole i Esbjerg hvor frafaldet er omkring 20%. Flere steder gav underviserne udtryk for at det faglige niveau er så spredt at der reelt undervises efter "laveste fællesnævner". Problemet med den store faglige spredning er generel for samtlige uddannelser, dog synes de studerende på Forvaltningshøjskolen at være en mere homogen gruppe.

På tværs af uddannelserne synes der at være en tendens til at de studerende bliver betragtet og betragter sig selv som elever frem for studerende. Såvel studerende som dimittender gav eksempelvis udtryk for at underviserne ikke forventer at de studerende har forberedt sig inden undervisningen og derfor bruger tiden til at gennemgå allerede kendt stof. På institutionsbesøget på *Aalborg Universitet* gav de studerende udtryk for at de som den eneste gruppe på universitetet opfatter sig selv som elever.

I dimittendundersøgelsen vurderer den overvejende del af deltagerne at uddannelsen er meget lærerstyret og "gymnasieagtig" med ringe mulighed for at få reel indflydelse på uddannelsen. En

grundlæggende vurdering blandt dimittenderne er endvidere at der bliver stillet for få krav til de studerende, og mange udtrykte at der er for meget "nursing" af de studerende.

I selvevalueringsrapporten skriver *DSH-Odense* bl.a.: "Vores studerende har meget stor bredde i deres teoretiske forudsætninger ved studiets begyndelse. Dette har især betydning for hovedområderne 2 og 4, hvor nogle studerende virkelig skal "stå på tæer", mens andre kunne klare yderligere udfordringer. En stor pædagogisk udfordring. Der er overvejelser om at tilbyde et koncentreret opkvalificeringsforløb til mere fagligt forudsætningsløse, men indtil nu håndterer vi situationen på den måde, at der angives supplerende litteratur."¹⁸

Udenlandsk litteratur

Udenlandsk litteratur anvendes kun i meget begrænset omfang på uddannelserne. På institutionsbesøgene blev dette forhold diskuteret med såvel underviserne som med de studerende. Generelt var holdningen blandt underviserne at de studerende er meget modvillige til at læse litteratur på andre sprog end dansk. Omvendt gav hovedparten af de studerende udtryk for at de aldrig var blevet præsenteret for engelsksproget litteratur, men at de ikke ville have noget imod at dette blev introduceret. Både undervisere og studerende var på institutionsbesøgene enige om at udenlandsk litteratur kun blev benyttet i meget begrænset omfang. På de sociale højskoler i København og Århus er der internationale linjer hvor der selv sagt benyttes udenlandsk litteratur. På længere sigt vil dette muligvis have en afsmittende effekt på de almene linjer.

4.13.3 Vurdering og anbefalinger

Den store faglige spredning blandt de studerende er problematisk. Det er indtrykket at selv de fagligt svageste studerende kan bestå uddannelsen, og at dette vel at mærke betyder at det generelle niveau sænkes. Det er evalueringsgruppens opfattelse at uddannelserne bør stille højere krav til de studerende. Formelt stilles der kun for de studerende der optages med fire hf-fag krav om engelsk på B-niveau. Alligevel bør enhver studerende på en videregående uddannelse være i stand til at anvende og læse engelsksproget litteratur på et vist niveau.

Udbuddet af litteratur om socialt arbejde på dansk er begrænset, og det anbefales derfor at uddannelserne som led i at højne det faglige niveau inddrager udenlandsk litteratur i undervisningen.

Endvidere er det evalueringsgruppens opfattelse at uddannelserne bør højne det generelle niveau og skærpe eksamenskravene og dermed acceptere et større frafald blandt de svageste studerende.

¹⁸ Selvevalueringsrapport, Den Sociale Højskole i Odense, side 7.

4.14 Praktikken

Praktikopholdet er en vigtig del af uddannelsen til socialrådgiver. Det er især her at de studerendes personlige kompetencer udfordres og afprøves. Placeringen af praktikken i uddannelsen er en afvejning af at de studerende skal have opnået en vis indsigt i teorier og metoder, men samtidig skal kunne inddrage og bruge praktikopholdet i uddannelsen. For *socialformidleruddannelsen* gælder det at de studerende i forvejen har et indgående kendskab til praksis og derfor ikke i samme omfang har behov for en praktikperiode. Praktikperioden er placeret som følger på de forskellige skoler.

Tabel 8
Oversigt over praktikperiodernes placering

	DSH-E	DSH-AA	DSH-K	DSH-O	Aalborg	DFH
3. semester						n.a.
4. semester						n.a.

Praktikperioden beskrives som en af hjørnesteenene i socialrådgiveruddannelsen af såvel dimittenderne som de studerende på institutionsbesøgene. Flere studerende beskriver praktikperioden som den del af uddannelsen hvor de har fundet ud af hvad det vil sige at være socialrådgiver.

På institutionsbesøgene blev der ved flere lejligheder givet udtryk for at praktikken er uddannelsens vigtigste sorteringsmekanisme forstået således at en del studerende i løbet af praktikken erkender at de ikke i tilstrækkelig grad ønsker eller evner at bestride et job som socialrådgiver og derfor vælger at afbryde uddannelsen.

Aftagernes opfattelse af praktikken er meget positiv idet 70% angiver at praktikken "i høj grad" eller "i meget høj grad" giver de studerende en forståelse for det praktiske sociale arbejde. Derudover angiver 53% at de studerende "i høj grad" eller "i meget høj grad" får mulighed for at afprøve teoretiske færdigheder. Her bør det dog bemærkes at hele 32% finder at dette kun "i nogen grad" er tilfældet.

4.14.1 Den Sociale Højskole i København

Praktikforberedelsen

Praktikforberedelsen i 2. semester ligger hhv. i begyndelsen og slutningen af semesteret og er af sammenlagt tre ugers varighed. Undervisningen omfatter bl.a. forvaltningsretlige og

organisatoriske forhold, det klientrettede arbejde og et fokus på den studerendes forventninger, forudsætninger og mål med uddannelsespraktikken. Erfarne praktikvejledere og studerende fra uddannelsens 4. semester inddrages i undervisningen.

I slutningen af semesteret gennemføres gruppebaseret studievejledning af alle studerende for at støtte den enkeltes valg af praksisfelt og praktiksted. Studievejledningen om praktikvalg tager udgangspunkt i den studerendes forståelse af egne faglige og personlige læringsmål i praktikken.

Imidlertid har højskolen kun et begrænset antal praktikpladser til rådighed hvilket betyder at den enkelte studerendes praktiksted i høj grad afhænger af hvilke konkrete praktikpladser højskolen får tilbudt.

Indkaldsundervisning

I løbet af praktikperioden indkaldes de studerende fire gange af sammenlagt højst 12 dages varighed. På det første indkald som ligger i den første praktikmåned, introduceres til øvelse i at give og modtage supervision. Supervisionsdelen af praktikindkaldene er på sammenlagt fire dage i løbet af praktikperioden og foregår i hele forløbet i samme gruppe studerende med samme lærer.

Ud over supervisionsdelen afholdes teoribaseret undervisning med hovedvægten på skift inden for de fire hovedområder. Undervisningen tager udgangspunkt i problemstillinger fra praksis. Afslutningsvist arbejdes der med temaet "Fra praktik til studium" hvor de studerende forbereder sig på at vende tilbage til den teoretiske del af uddannelsen.

På nogle indkald er der et lavt og skiftende fremmøde af studerende.

Praktikopfølgning

Praktikopfølgningen i 4. semester ligger helt i starten af semesteret og har en varighed af tre uger. Formålet med opfølgningen er at de studerende får samlet og formidlet erfaringerne fra praktikperioden, og at de får grundlag for at vurdere egne lære- og undervisningsbehov i deres videre studieforb.

Evaluering af praktik

Midtvejs i praktikforløbet evalueres den studerendes arbejde i forhold til uddannelsespraktikkens mål og den individuelle arbejdsplan ved et møde på praktikinstitutionen mellem højskolens lærer, praktiklederen og den studerende. Evalueringen tager udgangspunkt i et skriftligt oplæg fra den studerende. Hvis der ved denne midtvejsevaluering er forhold der gør det tvivlsomt om praktikken vil kunne godkendes, skal den studerende gøres opmærksom på det.

Ved praktikperiodens afslutning tages der stilling til om den studerende opfylder bedømmelseskriterierne i en sådan grad at praktikken kan godkendes på baggrund af det samlede praktikforløb

DSH-København oplyser endvidere at det er højskolens praksis at den afsluttende evaluering foretages alene mellem den studerende og praktiklederen medmindre særlige forhold gør sig gældende, fx at der er rejst tvivl om den studerendes faglige og personlige kvalifikationer. I så fald deltager højskolens lærer i den afsluttende evaluering.

4.14.2 Den Sociale Højskole i Aarhus

Som den eneste af de sociale højskoler har Den Sociale Højskole i Aarhus placeret uddannelsespraktikken på 4. semester. I selvevalueringsrapporten fremhæves fordelene ved at de studerende på dette tidspunkt i uddannelsen er rimeligt teoretisk funderede. Der har internt på højskolen været diskuteret en anden praktikmodel – den såkaldte "Boston-model" hvor praktikken forløber over to semestre med 2-3 dage pr. uge på praktikstedet og 2-3 dage på højskolen, men der er ikke aktuelle overvejelser om ændringer.

Praktikforberedelsen

Kursusundervisningen på 3. semester tilrettelægges med henblik på praktikken. Der kan være undervisning i kommunikation med øvelser, tværfaglige moduler med øvelser, fx familiemodul, aktiveringsmodul, revalideringsmodul, psykiatrimodul o. lign. Træningselementet vægtes højt.

Ifølge selvevalueringsrapporten er der mange studerende der ikke møder til undervisningsmoduler med træning. Dette er blevet diskuteret i Praktikfagudvalget, og der er aktuelle overvejelser om at praktikvejlederne skal kunne stille krav til deres kommende praktikanter om deltagelse i disse studieelementer.

Evalueringsgruppen bakker op om disse overvejelser.

Praktikopfølgning

Kursusundervisningen på 5. semester tilrettelægges i videst mulige omfang ud fra de erfaringer de studerende medbringer fra deres praktikophold. Her indgår også de studerendes praktikrapport i såvel praktikopsamlingsperioden som i undervisningsplanlægningen.

4.14.3 Den Sociale Højskole i Odense

Praktikforberedelsen

De studerende forberedes i løbet af 2. semester på praktikken gennem undervisningen, informationer om praktikens forløb og besøgspraktik. De studerende kan finde en beskrivelse af de praktiksteder der hidtil har været brugt på højskolens intranet.

Forud for praktikfordelingen er der en samtale mellem den enkelte studerende, socialrådgiverlæreren og praktiklederen hvor der fokuseres på den studerendes styrker og udviklingsønsker. Herefter prioriterer den studerende fire praktiksteder ud af de ca. 75 mulige, og et fordelingsudvalg fordeler praktikpladserne under hensyn til de studerendes ønsker.

Praktikforløbet

Inden for de første tre uger af praktikken skal den studerende udarbejde en uddannelsesplan som skal indeholde den studerendes faglige og personlige udviklingspunkter. Dette er for at sikre den enkeltes koordinering mellem uddannelsens første to semestre og uddannelsespraktikken. Herudover forsøger højskolen at sikre en kobling mellem praktikken og de sidste tre semestre ved praktikopsamling i umiddelbar forlængelse af praktikopholdet hvor den studerende skal forholde sig til sit videre uddannelsesmål i den sidste del af uddannelsen.

Evaluerings af praktik

Der foretages såvel en midtvejsvurdering som en afsluttende bedømmelse af den studerende. Vurdering og bedømmelse foretages af praktikvejlederen og socialrådgiverlæreren og foregår ved sidstnævntes besøg på praktikstedet. Bedømmelsen tager udgangspunkt i en skriftlig opgave som den studerende har udarbejdet samt i praktikantens uddannelsesplan som er godkendt af skolen.

4.14.4 Den Sociale Højskole i Esbjerg

Praktikforberedelsen

De studerende bliver tidligt i uddannelsen præsenteret for at uddannelsespraktikken er et led i uddannelsen – et studieelement som er henlagt uden for højskolens fysiske rammer. Inden den studerende får tildelt en praktikplads bliver der arrangeret en praktikvejleder-cafe-dag hvor forskellige praktikinstitutioner præsenteres for de studerende, og hvor de studerende har mulighed for at gå i dialog med de respektive praktikvejledere med henblik på at danne sig et indtryk af hvilke funktioner de enkelte praktikinstitutioner udfører, og hvilke forventninger de har til de studerende.

De studerende tilbydes skemalagt studievejledning i slutningen af 2. semester med specielt henblik på praktikken. Endvidere er det et krav at den studerende udarbejder et præsentationsbrev til praktikstedet. Ideen med præsentationsbrevet er at den studerende beskriver sine stærke og svage sider og hvilke faglige og personlige mål den studerende har for praktikken.

Praktikforløbet

Højskolen forsøger på forskellig vis at styrke de studerendes evne til at koble teori og praksis og til selvrefleksion. De studerende skal aflevere skriftlige opgaver i løbet af deres praktikforløb, og højskolen arrangerer et to-dages indkald hvor de studerende præsenteres for forskellige oplæg som de skal relatere til de konkrete praktiksteder. Ifølge selvevalueringsrapporten mener de studerende at skolen igennem disse teoriindkald og specielle opgaver lægger for meget beslag på de studerendes tid under praktikken.

I begyndelsen af hver uddannelsespraktikperiode arrangeres praktikvejlederindkald med det formål at orientere om uddannelsens indhold og for at drøfte praktikvejlederens rolle som "mesterlærer". I løbet af praktikperioden er der desuden to lærerstyrede supervisions gruppemøder. De studerende på holdet deles op i forskellige grupper som således indkaldes i løbet af praktikperioden sammen med deres praktikvejleder.

Evaluering af praktik

Evalueringen foregår ved en slutbedømmelse på praktikstedet med deltagelse af praktikvejlederen og den ansvarlige socialrådgiverlærer. Der bedømmes bestået – ikke bestået.

4.14.5 Socialrådgiveruddannelsen på Aalborg Universitet

Praktikforberedelsen

Der er før den studerende placeres i praktik en obligatorisk tværfaglig opgave. Opgaven er ikke en eksamen, men derimod tænkt som et pædagogisk redskab. Før praktikplaceringen finder sted skal opgaven dog vurderes som tilfredsstillende af den pågældende HO 1 lærer.

Praktikforløbet

Inden for den første måned af praktikperioden udarbejder den studerende en uddannelsesplan. Formålet med denne uddannelsesplan er:

- At give mulighed for at vurdere om arbejdsopgaverne i praktikperioden muliggør en opfyldelse af bedømmelseskravene (uddannelsesplanen kan justeres i løbet af praktikperioden)

- At praktikanten og praktikvejlederen under forløbet kan vurdere hvilke mål der er nået, og hvad der mangler
- At indgå som et element ved midtvejsevalueringen og slutevalueringen
- At danne udgangspunkt for en eventuel eksamination med en ekstern censor der skal finde sted i tilfælde af at der er uenighed om godkendelse af praktikperioden.

Uddannelsesplanen skal godkendes af praktikvejlederen og en AAU-lærer.

Evaluering af praktik

Senest når halvdelen af praktikperioden er gået, finder der en vurdering sted hvor praktikvejlederen, praktikanten og den ansvarlige lærer deltager. Ved vurderingen drøftes hvordan udviklingsmålene hidtil er blevet opfyldt og hvilke justeringer der eventuelt bør foretages. Ved vurderingen skal praktikanten gøres opmærksom på eventuelle forhold der vil gøre en endelig godkendelse tvivlsom. Ved praktikperiodens afslutning sker der en bedømmelse hvor der tages stilling til om praktikanten opfylder praktikkens uddannelsesmål i en sådan grad at praktikken kan godkendes. Det betyder at praktikanten skal bedømmes på såvel faglige som personlige kompetencer ved praktikkens afslutning.

4.14.6 Samspil mellem uddannelsesinstitution og praktiksted

Det er evalueringsgruppens opfattelse at praktikforløbet skal være mere præciseret så der i højere grad åbnes op for at de studerende kan afprøve og udvikle såvel deres faglige som personlige kompetencer.

Evalueringsgruppen finder at udviklingen af de studerendes personlige kompetencer er særdeles afgørende for om de efterfølgende kan indgå i jobbet som socialrådgiver på kvalificeret vis.

Endvidere skal praktikforløbet fremme de studerendes forståelse for socialrådgiverfagligheden ved i større grad at integrere den teori og faglige forståelse de studerende bør have erhvervet sig på uddannelsesinstitutionerne i praktikforløbet. En større præcisering og integration af uddannelse og praktikforløb fordrer at samarbejdet mellem praktiksted og praktikant, praktiksted og institution optimeres så den studerende får et så godt udbytte af praktikforløbet som muligt.

Evalueringsgruppen anbefaler derfor at der udarbejdes procedurer og kvalitetssikringsmekanismer der sigter på større integration mellem praktikant, praktiksted og uddannelsesinstitution.

Evalueringssgruppen anbefaler at:

- *Der udarbejdes præciserede retningslinier for samarbejdet mellem uddannelsesinstitution og praktiksted, herunder at retningslinierne fremmer muligheden for at vurdere den studerendes personlige kompetencer*
- *Der stilles krav om at praktikvejlederen har erhvervet relevant og tidssvarende efteruddannelse i forhold til praktikvejlederfunktionen*
- *Uddannelsesinstitutionen i højere grad deltager i evalueringen af den enkelte studerendes praktikforløb og på denne måde påtager sig et hovedansvar for at vurdere om den studerende faktisk er egnet til jobbet som socialrådgiver*
- *At uddannelsesinstitutionerne i højere grad integrerer de studerendes praktikerfaringer i undervisningen og uddannelsen til socialrådgiver, og at de i højere grad i den daglige undervisning har fokus på at udvikle og rette de studerendes personlige og metodiske kompetencer mod dels praktikforløbet og dels mod erhvervsfunktionen som socialrådgiver.*

4.14.7 Rekruttering af praktikpladser

Den Sociale Højskole i København

Højskolen opsøger skriftligt arbejdspladser på hele Sjælland hvor socialrådgivere, socionomer og socialformidlere er ansat inden for primær- amtskommunal og i statsligt og privat regi. Henvendelsen sker to gange årligt og med særlig intensitet inden for HT-området. Højskolen har erfaring for at der skal rettes henvendelse til fire gange så mange arbejdspladser som der er behov for praktikpladser for at skaffe det fornødne antal pladser. Da der sjældent er overskud af praktikpladstilbud som opfylder de formelle minimumskriterier, sker der ikke nogen egentlig udvælgelse af praktikpladser.

På mødet med det administrative personale blev det oplyst at kun mellem 30-45% af praktikpladserne er i amter og kommuner. Fra højskolens side er det ønsket at kunne tilbyde mindst 80% i den kommunale sektor da det ville afspejle hvor dimittenderne ansættes efter endt uddannelse.

Den Sociale Højskole i Aarhus

Ifølge selvevalueringsrapporten er det et problem for højskolen at der ikke findes bindende aftaler mellem Undervisningsministeriet og Kommunernes Landsforening/Amtsrådsforeningen idet det er vanskeligt for højskolen at fremskaffe et tilstrækkeligt antal praktikpladser selvom højskolen har indgået faste praktikaftaler om 100 pladser pr. år i forhold til et behov på ca. 150 pladser. Højskolen anfører at det positive herved er at det giver mulighed for at opsøge nye initiativer og

institutioner på det sociale område. Arbejdet med at finde praktikpladser medfører at fordelingen af pladserne til de studerende først sker ca. en måned før afslutningen af 3. semester, umiddelbart før eksamensperioden. Dette betyder at den studerende har meget lidt tid til at forberede sig konkret, og at praktik-introduktionen ikke kan planlægges med udgangspunkt i de konkrete praktikplaceringer.

For at sikre at praktikvejlederne har tilstrækkelige praktik-faglige kvalifikationer og samtidig gøre det mere attraktivt at blive praktikvejleder, har højskolen siden 1995 tilbudt praktikvejlederne en modulopbygget praktikvejlederuddannelse. Højskolen lider imidlertid under at hovedparten af praktikvejlederne hver gang er nye. Tidligere opgørelser viser således at ca. 70% af et holds praktikvejledere er nye. Hvert år afholdes 5-6 praktikvejlederkurser med i alt 100-130 praktikvejledere. Heraf udgør kurser for nye vejledere (modul I) ofte tre af kurserne. Af selvevalueringsrapporten fremgår at på grund af den store udskiftning har kun i alt ca. 35 personer gennemført alle tre moduler.

Den Sociale Højskole i Odense

Der er indgået en fastpladsaftale mellem Den Sociale Højskole i Odense, Kommuneforeningen på Fyn og (delvist) med amtet om et fast antal praktikpladser pr. semester. Højskolen får ad denne vej dækket ca. 50% af deres praktiksteder. Der er på højskolen stor tilfredshed med ordningen om end det i selvevalueringsrapporten påpeges at ordningen i nogle tilfælde kan være uheldig fordi vejlederen ikke indgår i samarbejdet af lyst, men af tvang med de frustrationer dette kan give såvel vejleder som praktikant. Blandt andet i et forsøg på at afhjælpe eventuel modvilje blandt vejlederne tilbyder højskolen vederlagsfrit praktikvejlederuddannelse og supervisorsuddannelse til praktikvejledere. Der er på højskolen enighed om at det ofte er svært og meget tidskrævende at finde de resterende praktikpladser.

Den Sociale Højskole i Esbjerg

Højskolen sender forespørgsler om praktikpladser til alle primærkommunale institutioner i Ribe, Sønderjylland og Ringkøbing amter samt til alle amtslige institutioner, sygehuse, behandlingsinstitutioner mv. som beskæftiger socialrådgivere/socialformidlere. Blandt de private organisationer i de tre amter spørges fagforeninger, daghøjskoler, Dansk Røde Kors, Dansk Flygtningehjælp, krisecentre, mødrehjælp mfl. Det er højskolens målsætning at praktikpladserne skal afspejle de arbejdspladser hvor dimittenderne efterfølgende finder ansættelse. Højskolen arbejder på at få faste aftaler. Højskolen har siden 1993 udbudt et 15 dages praktikvejlederkursus til aktuelle og potentielle praktikvejledere hvilket har bidraget til en bedring af praktiksituationen. Udskiftningsfrekvensen blandt praktikvejlederne er høj. Det betyder at der for hvert hold praktikvejledere er flere der ikke har eller er i gang med praktikvejlederuddannelsen.

Socialrådgiveruddannelsen ved Aalborg Universitet

Uddannelsen har kun i beskedent omfang indgået faste praktikaftaler idet institutionerne ønsker at have handlefrihed så der skal indgås aftaler hvert år. Det betyder at aftalerne indgås meget sent således at praktikpladserne først fordeles umiddelbart før praktikken starter.

I forbindelse med tilmelding til uddannelsespraktikken udfylder den studerende et skema til brug ved praktikplacering. Her anføres i prioriteret rækkefølge hvilket arbejdsområde/institutionstype der foretrækkes samt ønske om geografisk område. Det fremgår af uddannelsens selvevalueringsrapport at ca. 90% af de studerende foretrækker en geografisk placering uden rejsetid frem for en placering på et foretrukket arbejdsområde.

Vurdering

Evalueringsgruppen opfatter det som urimeligt at de sociale højskoler og socialrådgiveruddannelsen ved Aalborg Universitet hvert år har så store problemer i forbindelse med at fremskaffe det fornødne antal praktikpladser. Det er bekymrende at den procentuelle fordeling af praktikanterne herved får præg af tilfældighed, alt efter hvilke institutioner der påtager sig at modtage praktikanter, frem for at afspejle det reelle arbejdsmarked for de færdige dimittender. Uddannelsernes administrative omkostninger med at fremskaffe pladserne forekommer endvidere at være ganske urimelig i betragtning af at det er en obligatorisk del af uddannelsen.

I de opfølgende interview der blev foretaget i forbindelse med aftagerundersøgelsen, var der generel enighed om at det ikke vil være problematisk at skaffe flere praktikpladser og vejledning til et ekstra antal praktikanter hvis der indføres en ekstra praktikperiode. Dette begrundes blandt andet med at kommunerne efterhånden er meget bevidste om de fremtidige rekrutteringsproblemer og derfor vil være opsatte på at forbedre rekrutteringsgrundlaget gennem en aktiv praktikstrategi.

Det anbefales derfor at Undervisningsministeriet optager forhandlingerne med Kommunernes Landsforening og Amtsrådsforeningen for at sikre et tilstrækkeligt antal praktikpladser.

Det er evalueringsgruppens opfattelse at praktikvejlederne bør honoreres så det bliver mere attraktivt at påtage sig dette hverv.

Flere af uddannelserne gør et stort arbejde for at uddanne praktikvejledere og ad denne vej gøre det mere attraktivt for aftagerinstitutionerne og medarbejderne at modtage praktikanter. Den store udskiftning af praktikvejlederne vidner imidlertid om at kurserne ikke har en tilstrækkelig positiv afsmitning i forhold til at fastholde praktikvejledere. Det er ærgerligt at så få

praktikvejledere er gengangere fra år til år på trods af uddannelsernes ihærdige arbejde for at fastholde dem.

Evalueringsgruppen finder grundlæggende arbejdet med at opkvalificere praktikvejlederne meget positivt, men noterer sig at det tilsyneladende ikke har den ønskede effekt i forbindelse med at sikre gengangere blandt vejlederne.

4.14.8 Praktikmodeller

Blandt de interviewede dimittender var der generel enighed om at praktikperioden udgør en af de vigtigste og mest udbytterige komponenter i uddannelsen. Der var også bred enighed om at uddannelsen bør suppleres med en praktikperiode mere. Gerne med obligatorisk praktikophold i en kommunal forvaltning.

I aftagerundersøgelsen er respondenterne blevet spurgt om de mener at man skal bevare den nuværende praktikmodel eller om de ville foretrække en ny model. Svarene viser at 40% finder at man bør finde en ny model mens 34% mener at man bør beholde den nuværende model med en praktikperiode af ét semesters varighed.

De respondenter der foretrækker en ny praktikmodel, er endvidere blevet bedt om at beskrive hvordan en eventuel ny model burde se ud. Af disse kommentarer fremgår det:

- At en meget stor andel af aftagerne synes at man bør finde en ny model hvor der indgår to praktikperioder. Denne gruppe begrundet ikke svaret yderligere.
- At en anden meget stor andel af aftagerne også argumenterer for to praktikperioder hvor det ene ophold dog *skal* foregå i en kommunal forvaltning.

Begrundelsen for at have en obligatorisk praktikperiode i en kommunal forvaltning er først og fremmest at det vil give de studerende en bedre afklaring af hvad det vil sige at arbejde i en forvaltning. Derudover vil det gøre det nemmere for nyansatte at starte i en sagsbehandlerstilling. Endelig begrundes ønsket om en obligatorisk praktikperiode i en kommunal forvaltning med at selv det at arbejde på en institution uden for forvaltningen fordrer et stort kendskab til hvordan den kommunale forvaltning fungerer.

To praktikperioder

Både de studerende, dimittenderne og aftagerne giver udtryk for at praktikken er et meget centralt element i socialrådgiveruddannelsen. Imidlertid opfattes praktikperioden i nogen grad som

løstrevet fra resten af uddannelsen. Det er meget beklageligt i betragtning af at praktikken netop skal understøtte den teoretiske del af uddannelsen og omvendt. Evalueringsgruppen har diskuteret hvordan praktikken i højere grad kan integreres i uddannelsen og hvilke modeller der vil kunne skabe den størst mulige balance mellem teori og praksis.

På baggrund af denne diskussion har evalueringsgruppen valgt at anbefale at praktikken opdeles i to perioder - en forvaltningspraktik på to måneder placeret på 2. semester (3. semester i Aalborg) og en almindelig praktik der forkortes til fire måneder og placeres på 4. semester.

Det er evalueringsgruppens opfattelse at en sådan model vil sikre en større sammenhæng mellem teori og praksis i uddannelsesforløbet, og at de studerende tidligt i forløbet får en fornemmelse af hvad socialrådgiver faget i praksis indebærer. Evalueringsgruppen er opmærksom på at en model med to praktikperioder vil stille endnu større krav til uddannelserne i bestræbelserne på at finde praktiksteder til de studerende.

Uddannelserne kan endvidere vælge at den korte praktikperiode strækkes over flere måneder således at de studerende er på praktikstedet i fx to dage ugentligt og resten af tiden på uddannelsesinstitutionen. En sådan model muliggør en høj grad af integration af de praktiske og de teoretiske elementer i uddannelsen.

4.15 Kvalitetssikring

Alle uddannelsesinstitutionerne anvender kursusevaluering i forbindelse med afsluttede undervisningsforløb. Derudover eksperimenterer flere af uddannelserne med forskellige evalueringsformer og kvalitetsudviklingsprojekter. På flere af uddannelserne blev der imidlertid rapporteret om "evalueringstræthed" blandt de studerende.

Evalueringsgruppen har diskuteret disse forhold på de enkelte institutionsbesøg, og det er indtrykket af en del af denne evalueringstræthed i mange tilfælde bunder i en manglende opfølgning af de enkelte evalueringer.

4.15.1 Den Sociale Højskole i København

Den interne evaluering af undervisningen foregår på de månedlige HLP-møder (hold/ lærer – plenummøder). *"HLP-mødernes form er studenterstyret, møderne ledes og refereres af de studerende: afhængig af kulturen på de enkelte hold kan debatten på møderne være lærerstyret . Studerende og lærere forbereder sig især på forudgående møder"*¹⁹.

¹⁹ DSH- København

Bestemmelserne omkring dette emne i studieordningen er overført fra den gamle til den nye studieordning. Her beskrives det at på plenummøderne i løbet af semestret foregår der en evaluering af undervisningen i forhold til form, indhold og forløb. På semestrets sidste plenummøde foregår der en evaluering af det samlede semesterforløb. HLP-mødernes form er lærerstyret debat hvor studerende og lærere har forberedt sig på forudgående møder.

Det fremgår af selvevalueringen at der hverken i den gamle eller nye studieordning er blevet udviklet evalueringsformer og –redskaber som anvendes konsekvent af alle lærere eller hold. Det fremgår endvidere at det som mangler, er kvaliteter i evalueringer som kan belyse de studerendes faglige og personlige udbytte af studieaktiviteterne på tilfredsstillende vis.

På skolen har en nedsat Studieordningsevalueringsgruppe (SEG) haft til opgave at følge udviklingen og implementeringen af uddannelsen efter den nye bekendtgørelse og studieordning.²⁰

I selvevalueringen beskrives det som "frustrerende" at man ikke har kunnet indfri forventningen om at udvikle uddannelsen på baggrund af systematiske evalueringer. På besøget på DSH-København blev oplyst det at SEG nu ville blive nedlagt. Opgaverne overtages af en af en arbejdsgruppe med repræsentanter fra ledelse, studievejlederne, lærerne og de studerende. Arbejdsgruppen har til opgave at beskrive og udvikle evalueringsformer og –redskaber som kan tilfredsstille parternes krav og forventninger til en systematisk evaluering af undervisning og andre studieaktiviteter.

DSH-København har systematisk fulgt dimittenderne fra de sidste fire år for at få deres vurderinger og tilbagemeldinger på uddannelsen.

4.15.2 Den Sociale Højskole i Aarhus

Hidtil har intern undervisningsevaluering været fastlagt af den enkelte underviser, og resultaterne er som hovedregel forblevet hos den enkelte underviser.

I 1999 har en arbejdsgruppe udarbejdet nye fælles retningslinier som er blevet vedtaget med virkning fra 2000. Retningslinierne indebærer at de enkelte holdteam skal lægge et evalueringsprogram (fx i form af "Stop op dage" for hvert semester). I evalueringsprogrammet fastsætter holdteamet hvilke områdeevalueringer/periodeevalueringer der skal gennemføres og angiver retningslinier for hvilke evalueringer der derudover skal gennemføres.

²⁰ DSH-København

4.15.3 Den Sociale Højskole i Odense

Studieordningen fra 1996 er blevet evalueret eksternt af en lektor fra Institut for Statskundskab Syddansk Universitet. I forlængelse af evalueringen blev der nedsat en "studierevisionsgruppe" med repræsentanter fra alle relevante grupper. Denne gruppe har været ansvarlig for at følge op på evalueringen og udarbejde studieordningsændringer.

Ifølge selvevalueringsrapporten arbejdes der bl.a. med ændringer inden for følgende områder:

- En mere entydig præcisering af de enkelte fagdiscipliner i forhold til hovedområderne
- Hvornår i studiet de forskellige tilgange til socialt arbejde skal præsenteres
- Grupper som læringsforum – projektgrupper, studiegrupper mv.
- Tematiseret introduktion til praktik.

Undervisningsevaluering

Det enkelte team beslutter hvilken metode semesteret evalueres efter. Den mest anvendte metode er skriftlig evaluering af det enkelte hovedområde og de tematiserede og/eller tværfaglige forløb der har ligget i semesteret. På besøget gav ledelsen udtryk for at det ind imellem var frustrerende at foretage ændringer som opfølgning på hver eneste evaluering kun for at foretage nye ændringer efter næste evaluering.

4.15.4 Den Sociale Højskole i Esbjerg

Siden den nye bekendtgørelse trådte i kraft i juli 1996 er der på højskolen blevet afholdt ni pædagogiske dage og en temadag hvor uddannelsen er blevet diskuteret. Der har desuden været gennemført en spørgeskemaundersøgelse til det hold der først gennemførte uddannelsen efter den nye bekendtgørelse. Endelig har der været nedsat forskellige arbejdsgrupper der skulle færdigbehandle forslag til ændringer i forbindelse med at revidere studieordningen.

Det er op til den enkelte lærer at evaluere egne kursusforløb og læreren vælger selv om det skal være i form af en mundtlig eller skriftlig tilbagemelding.

4.15.5 Aalborg Universitet

Uddannelsen som helhed bliver evalueret en gang om året på et to dages seminar. De mest benyttede undervisere på uddannelsen samt 8-12 repræsentanter for de studerende deltager i dette seminar. Uddannelsens struktur, relevansen af det faglige indhold ide enkelte hovedområder, anvendte pædagogiske metoder og eksamensformer samt praktikforløbet er omfattet af denne evaluering. Studienævnet er ansvarlig for opfølgning af evalueringerne.

Derudover har studienævnet i en årrække afholdt skriftlige evalueringer af samtlige undervisningsforløb på studiet. Ifølge selvevalueringsrapporten er denne form for evaluering nu opgivet på grund af de studerendes manglende medvirkning ved udfyldning af spørgeskemaerne.

Den enkelte underviser evaluerer almindeligvis egne kursusforløb. I 1998 blev 3. semester evalueret af Pædagogisk Udviklings Center.

4.15.6 Danmarks Forvaltningshøjskole

På socialformidleruddannelsen benyttes en meget struktureret evalueringsmetode hvor der foruden løbende mundtlige evalueringer anvendes skriftlige midtvejsevalueringer og slutevaluering inden for det enkelte hovedområde.

Midtvejsevaluering

Når halvdelen af de fastsatte timer i det enkelte studieår er gået, udfylder de studerende anonymt et midtvejsevaluerings-skema. Skemaerne samles af klasserepræsentanten og gives til underviseren til gennemsyn. Næste gang der er undervisning, forholder underviseren sig til de kritikpunkter, forslag mv. skemaerne giver anledning til vedrørende undervisningens relevans, pædagogiske form, sværhedsgrad, litteratur m.v. Der gøres status vedrørende deltagerforventninger. Herefter afleveres skemaerne til Forvaltningshøjskolens administration. De fagligt ansvarlige følger op efter behov og drøfter såvel overordnede udviklingstendenser som konkrete forslag på lærermøder der typisk afholdes efter midtvejsevalueringen. I selvevalueringsrapporten er midtvejsevalueringens vigtigste formål at styrke dialogen mellem de studerende og underviseren.

Slutevaluering

3. sidste undervisningsgang udfylder de studerende et spørgeskema. De udfyldte skemaer sendes af klasserepræsentanten direkte til den fagligt ansvarlige lektor som vurderer dem og følger op på dem eventuelt ved personlig eller telefonisk kontakt til underviseren. Uddannelsesnævnet har besluttet at underviseren først modtager kopi af evalueringerne efter afholdt eksamen. Resultatet af de studerendes slutevalueringer indgår i planlægningen af uddannelsens fremtidige indhold, pensum og tilrettelæggelse samt i vurderingen i forbindelse med en eventuel genansættelse af underviseren.

4.15.7 Vurdering og anbefalinger

Det er evalueringsgruppens opfattelse at der foregår et omfattende arbejde i forbindelse med evaluering og kvalitetssikring på de fleste uddannelser. Det er trist at undervisningsevaluering nogle steder nærmest er opgivet på grund af dårlige erfaringer med tilbagemeldinger fra de studerende. Det giver indtryk af at de studerende ikke er interesserede i at være med til at forbedre uddannelsen og undervisningen. Dette er imidlertid langt fra det indtryk som såvel

dimittendundersøgelsen og møderne med de studerende på institutionsbesøgene tegner. Flere af de studerende på tværs af institutionerne klagede over manglende gennemsigtighed og opfølgning i forbindelse med evalueringerne.

Det er evalueringsgruppens opfattelse at Forvaltningshøjskolens evalueringsmodel er enkel, klar og med konsekvens. De øvrige institutioner mangler generelt synlig opfølgning og konsekvens af deres evalueringer. Evalueringsgruppen mener at det er nødvendigt at den øverste ledelse tager stilling til de studerendes respons – positiv såvel som negativ – og på den baggrund træffer beslutninger i forlængelse heraf for at forbedre undervisningen.

Det anbefales derfor at ledelsen på de enkelte institutioner har ansvaret for at iværksætte og følge op på evalueringer og andre kvalitetsudviklingsprojekter.

Kvalitetssikring handler blandt andet om at have klare mål og succeskriterier for undervisningen som en evaluering netop skal vurdere i forhold til. Denne del af kvalitetssikringsaspektet har ingen af uddannelserne eksplicit arbejdet med.

4.16 Forskning og udviklingsarbejde

I forbindelse med evalueringsgruppens besøg på de sociale højskoler, Aalborg Universitet og Danmarks Forvaltningshøjskole har gruppen diskuteret med selvevalueringsgrupperne hvordan man på institutionerne ser forskning tilknyttet henholdsvis uddannelsen til socialrådgiver/ socialformidler og til det enkelte uddannelsessted. De efterfølgende bemærkninger og kommentarer skal derfor ses som udtryk for evalueringsgruppens vurdering af forsknings- og udviklingsarbejdet på uddannelsen og på de seks institutioner. Det bør bemærkes at der ikke i selvevalueringsmaterialet har været spurgt specifikt til kvalitet - og omfang af forskningsaktiviteten. Samtidigt er det vigtigt at pointere at det ikke er kvaliteten af eventuelle forskningsaktiviteter og udviklingsarbejder der vurderes, men at det alene er forholdet mellem uddannelsen, udviklingen af uddannelsen og forsknings- og udviklingsarbejde der danner udgangspunkt for evalueringsgruppens vurderinger og anbefalinger.

Indledningsvis er det evalueringsgruppens opfattelse at man på alle uddannelsessteder mener at der er behov for forskning i socialt arbejde, og at forskningsindsatsen inden for dette område skal intensiveres og udbygges så der kan opbygges kraftige og levedygtige forskningsmiljøer. Samtidig giver institutionerne udtryk for at det er vigtigt at forskningsarbejdet bevarer både en tæt forbindelse med den praksis som det sociale arbejde udfolder sig inden for og til den uddannelse der retter sig mod professionen som socialrådgiver og -formidler.

DSH-København skriver i sin selvevalueringsrapport:

“For at udvikle socialt arbejde i praksis og opnå bedre resultater af indsatsen på det sociale område er det nødvendigt at socialt arbejde anerkendes som forskningsfelt og at forskningen forankres i professionsuddannelserne på det sociale område f.eks. gennem ph.d.-stipendiater. Det er således helt afgørende, at der etableres samarbejder der placerer socialrådgiver-uddannelsen centralt i udmøntningen af de forskningsressourcer og -aktiviteter, som skal ledes af Socialministeriets (forsøgs) professorat på området”²¹

På samme tid vil det forhold at uddannelsen formentlig får status som en professionsbachelor-uddannelse øge både behovet for tilknytning til forskningsmiljøerne inden for socialt arbejde, og for at uddannelsens udvikling i langt højere grad baseres på udvikling og forsøgsarbejde end det er tilfældet nu.

*§1. En uddannelse til professionsbachelor er en mellemlang videregående uddannelse, hvor undervisningens vidensgrundlag er karakteriseret ved professionsbasering, udviklingsbasering og forskningstilknytning,...*²²

Begreberne forskningstilknytning eller forskningsanknytning som det fx omtales i lov om centre for videregående uddannelser (CVU-loven), angiver de overordnede retningslinier for forbindelsen mellem på den ene side institutionerne på MVU-området og på den anden side de egentlige forskningsinstitutioner.

På samme måde angives i retningslinierne for uddannelser til professionsbachelor en række mere konkrete krav som en uddannelse på dette niveau skal leve op til. Ud over ovennævnte krav stilles der fx krav om at kandidaterne skal udarbejde et bachelorprojekt der afslutter uddannelsen. Projektet gennemføres sådan at den studerende tilegner sig særlig indsigt i et afgrænset område. For socialrådgiverprofessionen vil dette område, efter evalueringsgruppens opfattelse, være socialt arbejde.

De krav der stilles hvis uddannelsen skal være en professionsbacheloruddannelse, peger på at det er nødvendigt at understøtte et stærkt fagligt grundlag på uddannelsesinstitutionerne, så de studerende har et solidt fundament hos underviserne der kan sætte de studerende i stand til opfylde og gennemføre et bachelor-projekt.

²¹ Selvevalueringsrapport DSH- København afsnit 17.side 1

²² Udkast til bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor, Undervisningsministeriet 2000.

Et grundlag som kun kan opnås ved at forskningstilknytningen er stærk på den enkelte institution, og integrationen af de faglige områder på uddannelsen optimal.

På den baggrund er det evalueringsgruppens opfattelse at forskningstilknytningen skal styrkes. Der skal alene være tale om tilknytning til forskning i socialt arbejde – ikke selvstændig forskning i andre hovedområder. Der anbefales ikke egentlig forskningstid for underviserne, men muligheder for at kombinere eksterne og interne midler der levner mulighed for en vis deltagelse i forskningsprojekter inden for socialt arbejde, og som kan sikre formidlingen af aktuel dansk og udenlandsk forskning til de studerende.

Det er evalueringsgruppens vurdering jf. afsnit 3.21.3 at de sociale højskoler ville have udprægede fordele ved at indgå i en CVU-konstruktion. Adgangen til eksterne forskningsmidler vurderes at blive lettere, og muligheden for at udnytte potentielle forskningsressourcer inden for socialt arbejde vil derfor være langt større.

Hvis den enkelte sociale højskole omvendt vælger at stå uden for mulige CVU-konstruktioner, kan resultatet blive at den enkelte højskole bliver uddannelsespolitisk isoleret, at højskolens muligheder for at kunne etablere nye uddannelses tilbud reduceres, og at adgangen til forskningsressourcerne bliver vanskeligere.²³

På de sociale højskoler er der dog allerede en del initiativer som retter sig mod forskning og forskningstilknytning. Den sociale højskole i Århus afsætter fx 1,5 årsværk til forskning og

²³Det skal dog bemærkes at hvis den enkelte højskole opnår godkendelse som selvstændigt CVU, under forudsætning af institutionen kan opfylde de retningslinier der fremgår af nedenstående bekendtgørelse, kan institutionen opnå samme formelle muligheder som CVU-konstruktioner der består af flere institutioner

BEKENDTGØRELSE AF LOV OM CENTRE FOR VIDEREGÅENDE UDDANNELSE OG ANDRE SELVEJENDE INSTITUTIONER FOR VIDEREGÅENDE UDDANNELSER M.V.

§ 27 d. Undervisningsministeren kan godkende en selvejende uddannelsesinstitution, som er godkendt efter denne lov, og som udbyder mindst én mellemlang videregående uddannelse som CVU efter dette kapitel.

Stk. 2. Godkendelse som CVU gives på baggrund af en samlet vurdering af institutionens udbud af uddannelser, herunder den faglige bredde, studentgrundlag, lærerbemanning, herunder profil og fleksibilitet, uddannelses- og institutionskvalitet, varetagelse af udviklingsopgaver, samarbejdsrelationer til forskningsinstitutioner, videregående uddannelsesinstitutioner og arbejdsmarkedet, herunder professioner, samt af institutionens udviklingsmuligheder. Ved godkendelsen kan inddrages hensyn til institutionens geografiske placering og muligheder for at tilgodese behovet for videregående uddannelse uden for universitetsbyerne.

udviklingsarbejder pr. år. Højskolen har desuden ansat en medarbejder der dels formidler kontakt mellem forskningsmiljøer og højskolen og dels formidler adgangen for underviserne til eksterne forskningsmidler og -ressourcer. På lignende måde afsætter de andre sociale højskoler midler til forskning, udviklingsarbejde, og efter- og videreuddannelse.²⁴

Modellen fra DSH-Aarhus eller lignende modeller bør indføres på alle højskolerne, så adgangen til og udnyttelsen af forskningsressourcer og -midler gøres effektiv og udbytterig.

Evalueringsgruppen anbefaler derfor at samtlige sociale højskoler afsætter ressourcer til at øge forskningstilknytningen til feltet socialt arbejde.

En anden måde at få adgang til forskningsressourcer er ved fx periodevis at involvere forskere inden for feltet socialt arbejde der deltidsansættes på de sociale højskoler. Ansættelse af forskere kan bidrage til udviklingen af den faglige kerne i uddannelsen og vil samtidig bringe den nyeste forskning tæt på uddannelsen og underviserne.

Derved kan fx udviklingsarbejder udført af undervisere på de sociale højskoler medvirke til at kvalificere og praksisrelaterede grund- og sektorforskningens resultater inden for socialt arbejde, og forskere kan omvendt bidrage til at kvalificere teoretiske overvejelser og teorigrundlaget for de udviklingsarbejder inden for socialt arbejde der udføres af højskolernes medarbejdere.

Ved at knytte praksis, uddannelsen og forskning i socialt arbejde tættere sammen kan der skabes forbindelse mellem den praksis det sociale arbejde udføres i, det uddannelsesområde som socialrådgiveren uddannes under og det forskningsområde i socialt arbejde der skal generere teoretisk og empirisk viden om de sammenhænge socialrådgiveren og socialformidleren udøver deres profession i.

Evalueringsgruppen anbefaler derfor at der på alle de sociale højskoler udvikles samarbejdsmodeller der kan sikre koblingen mellem praksisfeltet, uddannelsen og relevante forskningsmiljøer inden for socialt arbejde.

Samarbejdet skal sikre at synergien mellem praksisfeltet, uddannelsesinstitutionerne og forskningsinstitutionerne udnyttes og bidrager til udviklingen af det faglige felt socialt arbejde. Blandt andet DSH-Odense ligger på linie med ovenstående samarbejdstanke: "Som det fremgår af den overordnede målsætning lægger højskolen stor vægt på, at lærerne har en tæt kontakt til

²⁴ DSH-København har i deres høringssvar oplyst at der afsættes tre årsværk til forskning og udviklingsarbejde samt efter- og videreuddannelse.

praksis. Det sikres ved aktivt at støtte, at lærerne påtager sig udviklingsopgaver i og sammen med praksis, evalueringsopgaver, projektopgaver samt indgår i efter- og videreuddannelsens undervisningsopgaver²⁵.

4.16.1 Institutionerne

Den gennemgående opfattelse på uddannelsesområdet er at man ser forskning i socialt arbejde som en af forudsætningerne for at udvikle uddannelsen, som en vigtig forudsætning for at udvikle socialt arbejde som et fagligt felt, og som en væsentlig betingelse for den enkelte undervisers faglige udvikling.

4.16.2 Aalborg Universitet

Som tidligere nævnt indtager Aalborg Universitet en særstilling fordi det er den eneste af de involverede institutioner der er en defineret forskningsinstitution. De vurderinger og anbefalinger som evalueringsgruppen fremfører i det følgende, vedrører ikke den forskningsmæssige kvalitet på Aalborg Universitet, men er alene udtryk for vurderinger og anbefalinger der handler om forbindelsen mellem forskningen og socialrådgiveruddannelsen, herunder i hvor høj grad evalueringsgruppen mener at forskningen øver tilstrækkelig indflydelse på udviklingen af de studerendes faglige identitet, og på udviklingen af uddannelsen til socialrådgiver.

Socialrådgiveruddannelsen på Aalborg Universitet er den eneste af uddannelsesstederne hvor der er en forpligtelse til at bedrive forskning der kan berige og udvikle uddannelsen, og som giver underviserne mulighed for at bringe egne forskningsresultater i forbindelse med undervisningen. Derudover giver de mange faglige miljøer der er omkring socialrådgiveruddannelsen på Aalborg Universitet, uddannelsen mulighed for at involvere forskningsressourcer fra en lang række faglige felter i uddannelsen.

Det er evalueringsgruppens indtryk at uddannelsen på Aalborg Universitet ikke optimalt udnytter de muligheder som uddannelsen har - når den er hjemmehørende på et universitet. Den direkte kobling der bør være mellem forskningen og uddannelsen til socialrådgiver i et universitetsmiljø, afspejles efter gruppens opfattelse ikke tilstrækkeligt i uddannelsen og i udviklingen af uddannelsen. Evalueringsgruppen gør dog opmærksom på at den struktur som uddannelsen har på Aalborg Universitet hvor den er koblet på den samfundsvidenskabelige basisuddannelse, giver H1-området og dermed HO 1-underviserne en vanskelig opgave i forhold til udvikle de studerendes faglige identitet fordi den efterfølgende del af uddannelsen hvor socialrådgiverfagligheden udvikles, overbygningsuddannelsen, er langt mere komprimeret end på de sociale højskoler.

²⁵ *Selvevalueringsrapporten fra DSH-Odense side 8*

Med evalueringsgruppens anbefaling om en studietidsforlængelse kan problemet med den høje komprimering på overbygningsuddannelsen formodentlig afhjælpes helt eller delvis. Forbindelsen mellem uddannelse og forskning burde derfor efter evalueringsgruppens opfattelse være langt mere fremtrædende og perspektiverende i forhold til de fire følgende sagsområder, end det aktuelt er tilfældet nu.

- Udviklingen af indholdet i uddannelsen
- Det faglige niveau kandidaterne opnår
- Undervisernes forståelse af den faglighed de studerende skal opnå
- Udviklingen af socialrådgiveruddannelsen.

Evalueringsgruppen anbefaler derfor at socialrådgiveruddannelsen i langt højere grad skal udnytte de tilstedeværende forskningsmiljøer og -ressourcer inde for socialt arbejde på universitetet.

Aalborg Universitet anfører selv at uddannelsen beriges af forskningsforbindelsen.
*"Ikke nedskrevne målsætninger er 1. i videst muligt omfang at sikre forskningsbaseret undervisning"*²⁶.

Analogt hermed anføres det senere i selvevalueringsrapporten at et af de elementer der kendetegner den faglige identitet som dimittenderne opnår gennem uddannelsen, er:
*"6. forskningsbaseret undervisning (undervisernes egen forskning samt bearbejdning af andres)"*²⁷.

At undervisningen og uddannelsens udvikling er forskningsbaseret afspejles ifølge evalueringsgruppen ikke tydeligt nok i indtrykket af uddannelsen i Aalborg og ved gruppens sammenligning med den samme uddannelse på de sociale højskoler. På nuværende tidspunkt får uddannelsen derfor ikke tilstrækkeligt udbytte af de forskningsmuligheder og -ressourcer der er til stede på universitetet.

Hvis man derfor medtager de tidligere nævnte problemer ved at den samfundsvidenskabelige basisuddannelse er koblet sammen med socialrådgiveruddannelsen på Aalborg Universitet, er det evalueringsgruppens holdning at hvis uddannelsen og udviklingen af socialrådgiverfaget ikke i

²⁶ Målsætninger og faglig profil Selvevalueringsrapport Ålborg Universitet side 1.

²⁷ Målsætninger og faglig profil Selvevalueringsrapport Ålborg Universitet side 4.

større omfang end det tilsyneladende er tilfældet kan drage fordel af placeringen på universitetet, så er der større ulemper end fordele ved uddannelsens placering der.

4.16.3 Danmarks Forvaltningshøjskole

DFH har på lige fod med de sociale højskoler ingen umiddelbare forskningsmuligheder at tilbyde underviserne. Omvendt vurderer forvaltningshøjskolen forskningen som en væsentlig ressource for at udvikle uddannelsen.

DFH kan drage nytte af og har behov for at komme tættere på forskningen i socialt arbejde. En større tilknytning vil kunne tilføre uddannelsen og kandidaterne en større bredde og et videre perspektiv.

Den meget store andel af timelønnede og eksterne undervisere på DFH vil umiddelbart være hindrende for at underviserne på DFH kan indgå i forsknings- og udviklingsarbejde der ligger uden for institutionen. Som tidligere nævnt ville en større udveksling mellem timelærerne og eksterne undervisere på DFH, og de sociale højskolars fastansatte undervisere imidlertid kunne medvirke til at tilføre undervisningen større bredde, forskningstilknytning og mere teoribaseret undervisning. Samtidig med at undervisningen på de sociale højskoler kunne drage fordel af den større praksistilknytning som timelærere og eksterne undervisere på DFH typisk er i besiddelse af.

4.16.4 De sociale højskoler

Som tidligere nævnt ser alle højskolerne forbindelsen til forskning i socialt arbejde som en meget væsentligt forudsætning for at udvikle uddannelsen og socialrådgiverfaget.

Nedenstående referencer skal ses som eksempler på de betragtninger den enkelte institution er fremkommet med. Evalueringsgruppens vurderinger fremgår af de indledende betragtninger og af de afsluttende bemærkninger til afsnittet om forsknings- og udviklingsarbejde.

Det er dog evalueringsgruppen opfattelse, efter besøget på de sociale højskoler, at ønsket om egentlig forskningstid og -rettigheder til underviserne ikke er lige stærkt inden for alle hovedområder. Ligeledes er der forskel på hvor stærkt ønsket om forskningsmuligheder er på de enkelte højskoler.

Mest markant var ønsket om forskningstid fra underviserne på HO 4 mens underviserne i HO 1 ikke i samme grad stræber efter forskningsmuligheder og -rettigheder.

Underviserne skal have mulighed for at tilegne sig og i et vist omfang medvirke i forskning inden for området socialt arbejde. Tilegnelsen kan dog ske på mange måder, og retten til selv at forske er ikke en forudsætning for at tilegne sig ny forskningsmæssig viden.

Derfor anbefaler evalueringsgruppen at de sociale højskoler og forvaltningshøjskolen indgår i formelle samarbejdsfora der kan sikre institutionen en tæt forbindelse til forskningen i socialt arbejde. På den måde kan underviserne sikres mulighed for at tilegne sig aktuel forskning som vil medvirke til at udvikle faget og uddannelsen til socialrådgiver og socialformidler.

Som tidligere nævnt er der også mellem de sociale højskoler forskelle på hvor væsentligt forskningsrettigheder anses for at være i forbindelse med at udvikle uddannelsen og professionen.

I det følgende er der angivet nogle af de synspunkter som den enkelte højskole har fremført i forhold til højskolens tilknytning til forskning .

DSH-København

Højskolen angiver at den manglende forskningsret er hindrende både for højskolens mulighed for at understøtte underviserne når de skal fordybe sig fagligt, og for at fastholde kvalificerede undervisere. Dertil kommer at det ifølge højskolen er vanskeligt at afse ressourcer til at søge forskningsmidler når der ikke er tilgængelige forskningsressourcer der kan anvendes og understøtte i forbindelse med ansøgningsprocessen.

DSH-Aarhus

Højskolen arbejder målrettet på at udbygge forbindelsen til den etablerede forskning blandt andet ved at have forskningstilknytning som et handle mål for udviklingen af højskolen.

I højskolens målsætning og faglige profil har skolen angivet at "*udvikle forskerkompetence*" er et af højskolens handle mål, og at resultatindikatoren for samme handle mål er: "*Andel medarbejdere med forskerkompetence (mindst en påbegyndt formel forskerkvalificering eller de facto forskeranerkendelse om året)*"²⁸.

Endvidere angiver DSH-Aarhus at højskolen satser på at "*deltage aktivt i sociale forsknings- og udviklingsprojekter*", et mål som højskolen vil vurdere vha. omfanget af deltagelsen.²⁹

²⁸ Selvevalueringsrapporten fra DSH-AA side 6

²⁹ Selvevalueringsrapporten fra DSH-AA side 6

DSH-Esbjerg

"For så vidt angår undervisergruppen, er der som tidl. nævnt ved at blive indgået en samarbejdsaftale med Syddansk Universitet om mulig forskningstilknytning, udvekslingsaftaler samt andre muligheder for at indgå i samspil med henblik på faglig udvikling" ³⁰

Højskolen peger endvidere på at *"det må betragtes som en styrke at samfundsfagsgruppen samarbejder med Syddansk Universitet"* ³¹.

DSH-Odense

Højskolen skriver i sin selvevalueringsrapport:

"Der arbejdes på at udvikle samarbejdet med SDU (Syddansk Universitet). Den samfundsvidenskabelige profil på SDU har imidlertid i høj grad rettet sig mod det private erhvervsliv, og et samarbejde skal også bygges i kombination med sundhedsvidenskabelige og humanistiske forskningsfelter. Der er kontakt med universitetet om konkrete samarbejdsfelter" ³².

DSH-Odense har i 2000 afsat 1,2 mill. svarende til 3 % af budgettet til udviklingsopgaver samt efter- og videreuddannelse.

4.16.5 Afsluttende kommentarer

De enkelte højskoler arbejder allerede på at etablere forbindelser til forskningsmiljøer i skolens lokalområde, og der anvendes store ressourcer på udviklingsarbejder der medvirker til at sikre forbindelsen til praksisfeltet. De samarbejdsflader der er tilstede på nuværende tidspunkt, er dog for løse og ikke tilstrækkeligt fokuserede på forskning i socialt arbejde.

Der er derfor evalueringsgruppens anbefaling at:

Der etableres samarbejdsmodeller på alle institutioner der sikrer forbindelsen mellem uddannelsen og relevante forskningsmiljøer inden for socialt arbejde.

³⁰ Selvevalueringsrapporten fra DSH-Esbjerg side 31

³¹ Selvevalueringsrapporten fra DSH-Esbjerg side 47

³² Selvevalueringsrapporten fra DSH-Odense side 37

Der skabes rammer på den enkelte institution, så underviserne på de sociale højskoler og DFH i et vist omfang kan medvirke i forskningsprojekter inden for socialt arbejde og varetage formidling af forskningsresultater i undervisningen.

Der på alle højskoler afsættes ressourcer til, i kombination med eksterne midler, at underviserne kan følge og i nogle tilfælde medvirke i aktuel forskning i socialt arbejde.

At de sociale højskoler stærkt overvejer at indgå i lokale CVU-konstruktioner for på denne måde at sikre adgangen til forskningsressourcer og -midler, og deres deltagelse i konstruktiv synergi med andre uddannelsesinstitutioner.

At Aalborg Universitet målrettet arbejder på at få et større fagligt og udviklingsorienteret udbytte ud af den forbindelse der bør være mellem uddannelsen til socialrådgiver på universitetet på den ene side og den forskning der aktuelt udføres på universitetet på den anden side.

4.17 Internationalisering

På de sociale højskoler i København og Århus er der i 1999 etableret internationale linier hvor internationale dimensioner og elementer integreres i studieforløbet. På de almene uddannelser vægtes internationale dimensioner med forskellig styrke. Den største grad af internationalisering findes på DSH-Aarhus hvor internationalisering er et indsatsområde og konstant forsøges udbygget. Af nedenstående tabeller fremgår en række nøgletal i forbindelse med udveksling af studerende og undervisere. Her fremgår det tydeligt at DSH-Aarhus er den af uddannelserne der er længst fremme, men det bør bemærkes at der er tale om absolutte tal hvorfor der ikke er korrigeret for skolernes størrelse.

Tabel 9
Udenlandske gæsteundervisere angivet i absolutte tal

	1998	1999	2000
DSH-København	0	0	2
DSH-Aarhus	14	10	19
DSH-Odense	2	2	1
DSH-Esbjerg	5	1	5
Aalborg Universitet	i.o.	i.o.	i.o.

Tabel 10
Studerendes meritgivende studie/praktikophold i udlandet

	1998	1999	2000
DSH-København	9	4	11
DSH-Aarhus	6	6	15
DSH-Odense	8	6	5
DSH-Esbjerg	6	7	9
Aalborg Universitet	2	2	1

Tabel 11
Antallet af fastansatte underviseres undervisnings-/forskningsophold i udlandet

	1998	1999	2000
DSH-København	1	1	4
DSH-Aarhus	19	11	18
DSH-Odense	4	5	7
DSH-Esbjerg	4	1	2
Aalborg Universitet	i.o.	i.o.	i.o.

Det er evalueringsgruppens vurdering at internationalisering er et område der stadig er i sin vorden og fremover vil få større betydning med henblik på at profilere de enkelte uddannelser. Det er gruppens indtryk at DSH-Aarhus i høj grad foretager et pionerarbejde i forhold til internationalisering og højskolens erfaringer vil kunne komme de øvrige uddannelser til gavn.

4.18 Faciliteter

4.18.1 DSH-København

Højskolen flyttede i august 1999 til nye lokaler på Kronprinsesse Sofies Vej. Alt i alt vurderes det i selvevalueringsrapporten at have medført markante forbedringer af uddannelsens rammer og faciliteter.

Højskolen råder over et specialbibliotek der har såvel en læsesal som en "stillelæsesal". På bibliotekets computere kan der søges på bibliotekets databaser og Internettet. Desuden abonnerer højskolen på flere aviser som kan læses i biblioteket.

De studerende har adgang til to "databarer", edb-rum med samlet 30 pc'er og fire netværksprintere. Alle computere er tilsluttet Internettet. Højskolens IT-afdeling står for

introduktion til IT-udstyret. Kurser i brug af udstyr og programmer skemalægges systematisk for nye studerende og tilbydes ad hoc til øvrige studerende. Alle studerende får oprettet en e-mail adresse mens de er tilknyttet højskolen. Højskolen råder endvidere over en stor og velfungerende kantine.

4.18.2 DSH-Aarhus

DSH-Aarhus har siden 1993 haft til huse i en bygning der oprindeligt blev opført som butikcenter. Da højskolen siden 1993 har udvidet sit optag og øvrige aktiviteter, lever de fysiske faciliteter ikke længere op til højskolens behov. I selvevalueringsrapporten peges på tre forhold som har betydning for at de nuværende fysiske rammer vurderes at være utilstrækkelige:

- De studerendes antal er mere end fordoblet og medarbejderantallet dermed også forøget.
- Den nye uddannelsesbekendtgørelse/studieordning og pædagogisk udvikling stiller andre lokalekrav.
- Myndighedskrav i form af bygningsreglement og brandtekniske forskrifter er skærpet.

Højskolen har betydelige problemer med at få lokaleplanen til at gå op, og i 1999 blev det nødvendigt at bryde med den hidtidige politik om at underviserne skulle have fast arbejdsplads på højskolen.

Det anføres som problematisk at højskolen ikke råder over et lokale der er stort nok til at rumme en enkelt årgangs studerende, og at antallet af gruppe- og samtalerum langt fra svarer til behovet. Højskolens bibliotek er veludrustet, men også her meldes om at pladsen er trang. På højskolen er der ligeledes IT-faciliteter til rådighed for de studerende. Endelig råder højskolen over en kantine som udelukkende beskrives i positive vendinger.

Ledelsen på højskolen er bevidst om de aktuelle lokaleproblemer og der arbejdes i øjeblikket på en flytning til Nobelparken som vil repræsentere en forbedring af lokaleforholdene.

4.18.3 DSH-Odense

Højskolens lokaler er nyindrettede for fire år siden og beskrives i selvevalueringsrapporten som funktionelle, velindrettede og fleksible. Alle studerende har studiekort med nøglekortsfunktion og har således fri adgang til højskolen døgnet rundt. Der er et lokale til edb-undervisningsbrug med 27 computere. Lokalet anvendes som skrivestue for de studerende udenfor undervisningstimerne. Der er derudover en edb-skrivestue. De studerende har begge lokaler til rådighed 24 timer i døgnet.

Der er mange studierum og arealer til de studerende som kan foretage reservation af lokalerne på højskolens reservationssystem der ligger på Intranettet. Der er endvidere to studierum med spejlvæg som bruges i forbindelse med samtaletræning. Biblioteket er velbesøgt og har ifølge selvevalueringsrapporten et støt stigende udlån. Endelig har højskolen en stor kantine.

4.18.4 DSH-Esbjerg

Højskolens fysiske rammer er oprindelig bygget til et lærerseminarium i 1959 samt en tilhørende folkeskole som fysisk var bygget sammen med seminarieret. Lokalteterne bærer visse steder præg af den oprindelige anvendelse – eksempelvis er toiletterne små og få. Underdimensioneringen gør sig ligeledes flere steder gældende med hensyn til størrelse på undervisningslokaler der er for små i forhold til holdstørrelserne. Endvidere er lokalerne meget handicapvenlige med mange forskudte planer og ingen elevatorer.

Højskolen har et stort behov for indvendig renovation, men dette spørgsmål er i øjeblikket sat i bero mens arbejdet med at etablere et CVU inden for social- og sundhedsuddannelserne foregår.

4.18.5 Aalborg Universitet

I selvevalueringsrapporten beskrives undervisningslokalerne som små i forhold til studenterantallet. Inventar og tekniske hjælpemidler trænger endvidere til en modernisering ligesom lokaler der anvendes til fagligt og socialt samvær uden for undervisningstiden angiveligt kunne være mere indbydende. Ydermere vanskeliggør sikkerhedsregler ophold i lokalerne efter kl. 16.00.

Edb faciliteterne beskrives i selvevalueringsrapporten som af ringe standard. Der er for få maskiner i forhold til antallet af brugere, og det forekommer ofte at flere af maskinerne er lukket ned og dermed ikke kan benyttes.

Biblioteksfaciliteterne beskrives som værende af høj standard idet socialrådgiveruddannelsen kan benytte det relativt nyindrettede og omfattende universitetsbibliotek. Uddannelsen har ikke egen kantine, men der er placeret to kantiner i nærheden af undervisningslokalerne.

4.18.6 SF-Forvaltningshøjskolen

Undervisningen finder sted mange steder i landet, og lokalerne er af meget svingende kvalitet. Ifølge selvevalueringsrapporten klager studerende og undervisere nogle steder over at lokalerne er for små i forhold til antallet af studerende, at der i nogle lokaler er dårlige lyd-, lys- og tavleforhold samt dårligt indeklima. Der er ligeledes problemer med antallet af grupperum og utilstrækkelige IT-faciliteter.

4.19 Studiemiljø og studievejledning

Studiemiljø

Studiemiljøet på socialrådgiver- og socialformidleruddannelserne er præget af en meget skæv kønsfordeling og det forhold at de studerendes gennemsnitsalder er væsentligt højere end på de fleste andre uddannelser. Dette betyder at mange af de studerende har børn og familie og derfor ikke er så tilbøjelige til at engagere sig i sociale og faglige aktiviteter der ligger uden for den skemalagte undervisning. Dimittendernes grundholdning på tværs af skolerne er at de der er interesserede i at være aktive i studiemiljøet, har haft mulighed for det.

Studievejledning

Studievejledning på de enkelte institutioner tilbydes i mange forskellige former. Generelt kan studievejledningen inddeles i følgende kategorier: indslusning, gennemførelse og udslusning. Studievejledning dækker over alt fra studiehåndbøger og introduktion til studieteknik til personlige rådgivning både i forhold til personlige problemer og studiet.

DSH-Esbjerg finder at studievejledningen er god og velfungerende fordi den er struktureret og systematisk og fordi der er afsat tilstrækkelige ressourcer til den. De studerende er ligeledes af den opfattelse at studievejledningen har høj kvalitet. På DSH-København var synspunktet fra de studerende at information om studievejledning ikke er tilstrækkelig. Som beskrevet i opfølgingsdelen har der på DSH-Aarhus ikke været mulighed for at ændre på det forhold at en studerende kan komme i en situation hvor studievejledning i forhold til personlige problemer drøftes med en lærer som senere skal være eksaminator. Dette skyldes ifølge skolen budgetmæssige forhold.

På baggrund af selvevalueringsrapporterne og besøgene er det evalueringsgruppens indtryk at studievejledningen på institutionerne er rimeligt velfungerende.

4.20 Organisatoriske forhold

4.20.1 Eksterne bestyrelser

Det generelle indtryk fra besøgene på de sociale højskoler er at bestyrelserne spiller en meget begrænset rolle for højskolernes dagligdag. Bestyrelserne er kun undtagelsesvist dagsordenssættende og reagerer primært på oplæg fra rektoratet. Det er imidlertid evalueringsgruppens opfattelse at bestyrelserne endnu ikke har konsolideret sig, men på lidt længere sigt vil kunne få indflydelse på og betydning for højskolernes dagligdag og virke. Evalueringsgruppen vurderer at bestyrelsernes mange medlemmer har betydning for den lidt

”langsomme start”, og anbefaler derfor at bestyrelsernes størrelse overvejes med henblik på at gøre de enkelte bestyrelser mere handlekraftige.

Arbejdet med kvalitetssikring – herunder evaluering af undervisere og bedømmelse af ansøgere - betragtes som et oplagt indsatsområde for bestyrelserne, og *evalueringsgruppen anbefaler på den baggrund at bestyrelserne påtager sig en mere aktiv rolle i forbindelse med dette arbejde.*

4.20.2 Ledelsen

Det er ledelsen på de enkelte uddannelser der har det overordnede ansvar for sammenhængen mellem uddannelsens forskellige elementer. Dette betyder blandt andet at ledelsen bør medvirke ved ansættelsen af nye undervisere hvilket kun systematisk foregår på de sociale højskoler i Esbjerg, Odense og i København.

Evalueringsgruppen anbefaler at ledelsen altid deltager aktivt i forbindelse med ansættelser af nye undervisere.

4.20.3 Fremtidsperspektiver for institutionsstrukturen på DSH

Med vedtagelsen af lov om mellemlange videregående uddannelser (MVU- Loven) og lov om centre for videregående uddannelse (CVU-loven) i sommeren 2000 blev der for de sociale højskoler sat en række nye perspektiver op for fremtidens institutionsstruktur.

Denne problemstilling og udfordring er ikke aktuel for henholdsvis Aalborg Universitet og Danmarks Forvaltningshøjskole. Aalborg Universitet er som universitet ikke omfattet af CVU-loven, og Danmarks Forvaltningshøjskole er som institution under Finansministeriet ligeledes ikke omfattet af CVU-loven. Danmarks Forvaltningshøjskole (DFH) undersøger dog på nuværende tidspunkt muligheden for at højskolen kan etablere sig som institution under Undervisningsministeriet. Hvis det sker, vil en struktur hvor Forvaltningshøjskolen er en del af et CVU, blive kraftigt aktualiseret.

CVU-spørgsmålet er derfor primært en problemstilling for de sociale højskoler.

De intentioner om samarbejde mellem institutionerne på MVU-området der ligger i CVU-loven udmøntede sig på de sociale højskoler i forsøget på etablere et landsdækkende CVU for de sociale højskoler. Indtil videre har Undervisningsministeriet ikke været indstillet på at godkende en CVU-struktur der alene var baseret på de sociale højskoler, og rektorforsamlingens initiativ for at etablere et fælles CVU må derfor anses for at være strandet.

Det generelle indtryk er at de sociale højskoler ikke umiddelbart kan se sig som del af et CVU hvor lærer- og pædagogseminarier indgik idet der set med højskolernes øjne umiddelbart ikke er en bæredygtig og naturlig faglig fællesmængde mellem institutionstyperne.

I forbindelse med evalueringsgruppens besøg på højskolerne har nogle af institutionerne givet udtryk for at hvis det bliver aktuelt at indgå i en CVU-struktur, ville institutionerne på det sundhedsfaglige område være mere naturlige samarbejdspartnere end det pædagogiske område.

En af højskolerne giver eksplicit udtryk for en frygt for at blive splittet mellem det pædagogiske og det sundhedsfaglige område, og at blive overset i en struktur blandt institutioner og uddannelsesområder der er større. På besøget på DSH-Odense siger ledelsen fx at den ikke vil indgå i et CVU, og at den er bange for den organisatoriske del af CVU, men at den gerne vil samarbejde indholdsmæssigt.

De følgende vurderinger og refleksioner over højskolernes fremtid som institutioner udspringer af evalueringsgruppens samtaler med højskolerne i forbindelse med besøget, men også af de overvejelser gruppen har gjort sig i forhold til det generelle indtryk af højskolerne som er kommet frem for evalueringsgruppen i løbet af den samlede evalueringsproces.

Det er evalueringsgruppens opfattelse at skolerne pga. deres relativt lille størrelse og sårbarhed over for svingninger i tilgangen af studerende bør indgå i faste samarbejdestrukturer med relevante samarbejdspartnere hvor faglige og bygningsmæssige ressourcer kan anvendes i nye faglige sammenhænge.

Evalueringsgruppens overordnede vurdering er at de sociale højskoler bør indgå i et CVU for at få del i en dynamisk miljø med produktiv konkurrence og synergi mellem de enkelte uddannelsesområder. Incitamentet skal ikke være at blive del af en organisatorisk paraply, men at få adgang til større udviklingsmuligheder og et bredere fagligt miljø.

Som en konsekvens af at det ikke har været muligt at etablere et landsdækkende CVU for de sociale højskoler har den enkelte skole derfor efterfølgende valgt sin egen strategi i forhold til CVU-spørgsmålet.

På nuværende tidspunkt er ingen af de sociale højskoler del af et etableret CVU, men en af skolerne, DSH-Esbjerg, er dog langt fremme i arbejdet med at undersøge muligheden for at indgå i et sydjysk CVU. Højskolen skriver i sin selvevalueringsrapport:

”Herudover har Den Sociale Højskole i Esbjerg netop indgået et formaliseret samarbejde med de 3 sundhedsuddannelser i området. Det drejer sig om sygeplejeskolen i Ribe Amt, Ergoterapeutuddannelsen i Esbjerg og Fysioterapeutskolen i Esbjerg. De 4 uddannelsesinstitutioner har besluttet med hjælp fra firmaet Deloitte og Touche at igangsætte en drøftelse af muligheden for etablering af et social- og sundhedsfagligt CVU i Esbjerg”³³

DSH-Aarhus

Højskolen var kraftig fortalere for et landsdækkende CVU og arbejder nu som en konsekvens af Undervisningsministeriets manglende tilslutning på at blive et selvstændigt CVU. En forudsætning for at dette kan lade sig gøre er at institutionen bliver selvejende hvilket højskolen er indstillet på.

Højskolen udtrykker på besøget at de ikke ser nogen fordele ved at indgå i en CVU-struktur. Hvis de indgår, opløses bestyrelsen og arbejdsgangene bliver lange. De vurderer at der intet er i konstruktionen som de ikke kan i forvejen, og de er derfor indstillet på at søge godkendelse som selvstændigt CVU. Højskolens bestyrelse gav udtryk for ”at CVU måtte være møntet på andre institutioner end de sociale højskoler”. Højskolen ser dog gerne at samarbejdet med Århus Universitet forøges.³⁴

Inden højskolen kan etablere sig som selvstændigt CVU, skal højskolen opnå status som selvejende institution, herunder skal der findes en løsning på højskolens bygningsmæssige problemer.

Undervisningsministeriets fastlæggelse af et bygningsstaxameter der er ens for institutionerne i såvel større som mindre byer, påvirker tillige de overvejelser højskolen gør sig i forbindelse med flytning til en mere egnet lokalitet.

DSH-Odense

Højskolen var indstillet på at indgå i en landsdækkende CVU og har efterfølgende valgt ikke at ville indgå i et CVU. Den er indstillet på et tæt indholdsmæssigt samarbejde med andre relevante institutioner og vil gerne samarbejde med Syddansk Universitet.³⁵

DSH-København

Højskolen i København har ikke direkte formuleret at den vil være et selvstændigt CVU, men ser sig selv som en selvstændig institution der er en del af et fagligt netværk. Et netværk hvor højskolen danner en modpol til universiteter som højskolen ser som fagligt spændende på en

³³ *Selvevalueringsrapport DSH – Esbjerg side 41.*

³⁴ *Evalueringsgruppens besøg på DSH- AA den 16. november 2000*

³⁵ *Evalueringsgruppens besøg på DSH- Odense 5. december 2000*

anden måde end andre MVU-institutioner. Højskolen vil gerne have flere uddannelser og et bredere spekter i deres udbud.³⁶

DSH-Esbjerg

Som den eneste af de sociale højskoler arbejder DSH-Esbjerg aktivt for at indgå i et CVU. Det er ifølge højskolen planen at de sammen med de lokale sundhedsfaglige uddannelser skal danne et CVU. Undervisningsministeriet er ifølge højskolen positivt indstillet over for konstruktionen. Underviserne på DSH-Esbjerg understreger at de oplever sig som en samfundsvidenskabelig uddannelse, og at det derfor er vigtigt at forbindelsen til Syddansk Universitet udbygges og bibeholdes.³⁷

Svingninger i studentertilgangen gør højskolen sårbar, og en CVU-konstruktion vil give højskolen større muligheder og åbne op for en bredere faglig portefølje. Desuden vil en CVU-konstruktion med DSH-Esbjerg kunne understøtte det faglige miljø, skabe dynamik og medvirke til at udvikle de enkelte uddannelser.

Det anbefales at DSH-Esbjerg indgår i et CVU da skolen ligger i et randområde og derfor er meget afhængig af studentermassens størrelse og den aktuelle søgning.

For faggrupperne HO 2 og HO 3's vedkommende er antallet af undervisere så lille på højskolen at det efter evalueringsgruppens opfattelse ikke er muligt at opretholde et fagligt miljø med tilstrækkelig dynamik. En problemstilling der kan afhjælpes af det bredere faglige samarbejde og den større faglige dynamik som en CVU-konstruktion giver mulighed for.

4.20.4 Generelle kommentarer til CVU-spørgsmålet

Evalueringsgruppen ser derfor først og fremmest CVU-konstruktionen som udgangspunkt for et dynamisk miljø der kan skabe udviklende konkurrence og synergi mellem uddannelser og undervisere på de enkelte uddannelser.

Det er ikke gruppens opfattelse at formålet med at indgå i et CVU skal være at få part i en overordnet organisatorisk paraply. Formålet skal være at skabe forøgede udviklingsmuligheder og større faglig dynamik i de enkelte miljøer.

Omvendt er det gruppens opfattelse at alle højskolerne med fordel kan indgå i endnu tættere samarbejder med andre institutioner, herunder også at samarbejdet med de/det lokale

³⁶ Evalueringsgruppens besøg på DSH – København 4. december 2000

³⁷ Evalueringsgruppens besøg på DSH- Esbjerg 15. november 2000

universitet(er) fremmes. På denne måde kan samarbejdet medvirke til at sikre dynamikken og kvaliteten af uddannelsen og samtidig gøre den enkelte højskole mindre sårbar over for periodemæssige udsving i studentermassen.

Overordnet anbefaler evalueringsgruppen derfor at alle de sociale højskoler indgår i tættere og mere formaliserede samarbejdsrelationer med relevante institutioner, end tilfældet er nu. Endvidere anbefales det at alle de sociale højskoler overvejer at indgå i CVU-konstruktioner for at få del i den synergi og dynamik som et formaliseret samarbejde kan tilføre den enkelte uddannelse og det enkelte uddannelsesområde.

Det vil i højere grad gøre den enkelte højskole mindre sårbar over for udsving af studentermassen, sikre de faglige miljøer og åbne op for nye perspektiver der giver institutionerne mulighed for at udnytte institutionens ressourcemæssige overskud, opstået fx på grund af svingninger i studentermassen.

4.21 De to uddannelser

Dette afsnit handler om det faktum at to relativt forskellige uddannelser som socialrådgiveruddannelsen og socialformidleruddannelsen uddanner personer der i udpræget grad skal varetage de samme arbejdsfunktioner.

Aftagerundersøgelsen

Aftagerne er blevet spurgt i hvilket omfang de skelner mellem dimittender fra de to uddannelser. Undersøgelsen viser at 43% "sjældent" eller "aldrig" skelner mellem socialrådgivere og socialformidlere i en ansættelsessituation. 22% tilkendegiver dog at det gør de "altid" eller "ofte".

Skelner du mellem kandidater med en socialrådgiveruddannelse og kandidater med en socialformidleruddannelse ved ansættelse af nye medarbejdere?

Altid	Ofte	I nogen tilfælde	Sjældent	Aldrig	Ved ikke
12%	10%	30%	18%	25%	5%

Antal svar: 338. Aftagerundersøgelse side 51 (tabel 8.1)

I forlængelse heraf er aftagerne blevet bedt om at angive om de generelt foretrækker socialrådgivere eller socialformidlere. Undersøgelsen viser at 64% ingen særlige præferencer har for den ene eller den anden type kandidater mens 21% vurderer at de foretrækker socialrådgivere og 9% omvendt foretrækker socialformidlere.

Foretrækker du generelt kandidater med en socialrådgiveruddannelse eller foretrækker du kandidater med en socialformidleruddannelse?

Foretrækker socialrådgivere	Foretrækker socialformidlere	Har ingen specielle præferencer for nogle af de to typer af uddannelser	Ved ikke
21%	9%	64%	6%

Antal svar: 337. Aftagerundersøgelse side 51. (Tabel 8.2)

Komparative styrker blandt socialrådgivere

Aftagerne er endvidere blevet bedt om at vurdere hvilke styrker personer med socialrådgiveruddannelse typisk besidder i forhold til personer med en socialformidleruddannelse. Svarene viser:

- At langt de fleste aftagere vurderer at socialrådgiverne er bredere teoretisk funderede. Mange udtrykker også dette som at socialrådgiverne har en bredere faglig indsigt eller et bredere fagligt fundament, eller at de er metodisk stærkere. Flere uddyber denne vurdering ved at skrive at socialrådgivere har en bedre *forståelse for årsagssammenhænge*, eksempelvis for sociale problemers opståen, og de går til problemerne på en mere analyserende måde. Hertil kommer en stor gruppe respondenter som skriver at socialrådgivere har en større socialfaglig indsigt ligesom deres interesse herfor nogle gange vurderes som værende større.
- At mange aftagere ser "skolingen" uden for det kommunale system som en styrke ved socialrådgiverne. Disse respondenter udtrykker at socialrådgiverne ikke i så høj grad er "kommunens" eller "systemets" mand og dette gør at de kan levere *mere kreative løsninger fordi* de ikke gennem en årrække er opflasket til at tænke som man gør i det kommunale system.
- At mange aftagere ikke synes at de forskelle der måtte være skyldes uddannelserne, men rettere kandidatens personlighed.
- At en del aftagere finder at socialrådgivere er *bedre til lovstoffet* og bedre til behandling end socialformidlerne er. Flere skriver også at socialrådgiverne er bedre til at *forstå de psykologiske områder* og har *større indsigt i menneskers udvikling*.

Komparative styrker blandt socialformidlere

På tilsvarende vis er aftagerne blevet bedt om at vurdere hvilke styrker personer med en socialformidleruddannelse besidder, i forhold til personer med en socialrådgiveruddannelse.

Svarene viser:

- At langt de fleste aftagere finder at socialformidlerne typisk er *bedre til de administrative opgaver* end socialrådgiverne er. Socialformidlerne fremhæves således for at være bedre og mere bekendt med praktiske og administrative opgaver og som gode til IT og edb.
- At mange aftagere mener at socialformidlerne *har større forståelse, respekt og loyalitet mod den politisk ledede organisation* som de servicerer ud fra denne forståelse. Socialformidlerne er mere systemets mænd og kvinder, end socialrådgiverne er.
- At mange aftagere også finder at socialformidlere har en større praktisk erfaring som gør at de mere umiddelbart end socialrådgiverne finder deres plads i organisationen og selvstændigt kan varetage opgaver.

Endelig skriver nogle aftagere dog at eventuelle forskelle mellem socialrådgivere og socialformidlere er mere betinget af individuelle forskelle end af uddannelserne.

4.21.1 Myndighedsrollen

Et af temaerne i dimittendundersøgelsen er hvordan dimittenderne håndterer myndighedsrollen når de efter endt uddannelse ansættes som socialrådgivere eller socialformidlere. Undersøgelsen viser at der er markant forskel på hvordan socialrådgiverne på den ene side og socialformidlerne på den anden opfatter og håndterer denne rolle.

Socialformidlere fra Forvaltningshøjskolen har ikke oplevet problemer med at håndtere myndighedsrollen. De finder det naturligt at de har ansvar for at administrere loven. De oplever at de sammenlignet med socialrådgivere har en solid erfaring fra arbejdet i en forvaltning hvorimod socialrådgiverne har en større teoretisk ballast. En del af socialrådgiverne gav omvendt udtryk for at de opfatter socialformidlerne som meget loyale over for arbejdspladsen mens de selv har et mere kritisk udgangspunkt i forhold til at tænke på klientens rettigheder. Generelt for socialrådgiverne og for de socialrådgiverstuderende opfattes håndteringen af myndighedsrollen som problematisk, og flere mener at de er dårligt forberedte på denne del af jobbet.

Aftagerne er ligeledes blevet bedt om at vurdere i hvilken grad de finder at de nyuddannede socialrådgivere og socialformidlere er i stand til at håndtere myndighedsrollen. Resultaterne viser

at 63% af respondenterne finder at dimittenderne "i nogen grad" er i stand til at håndtere denne rolle mens 19% tilkendegiver at de nyuddannede kun "i ringe grad" er i stand hertil.

I hvilken grad synes du, at nyuddannede socialrådgivere/-formidlere er i stand til at håndtere myndighedsrollen?

I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I ringe grad	Slet ikke	Ved ikke
0,9%	11%	63%	19%	0,3%	6%

Antal svar: 342, Aftagerundersøgelse side 35 (tabel 5.2)

Respondenterne er blevet bedt om at uddybe deres besvarelser og svarene viser:

- At mange aftagere har en opfattelse af at de nyuddannede har lettere ved at sympatisere med klienten end med forvaltningen – de glemmer angiveligt at de også repræsenterer forvaltningen. Herunder fremhæves det endvidere at de nyuddannede har svært ved at stille krav til borgerne, og at de har en tendens til at se borgeren som en klient de skal hjælpe, og de derfor søger at påtage sig borgerens ansvar.
- At mange aftagere understreger at evnen til at påtage sig myndighedsfunktionen i høj grad er personafhængig – dvs. afhænger af alder, personlighed og erfaringer.
- At en del aftagere understreger at der er stor forskel mellem socialrådgiveres og socialformidlers evne til at påtage sig myndighedsrollen. Det fremføres således at socialformidlere ofte er bedre til dette da de har flere erfaringer, og at socialrådgiverne har sværere ved at træffe og fastholde beslutninger som strider mod deres egne værdisæt.

4.21.2 Evalueringsgruppens kommentarer

Evalueringsgruppen finder det væsentligt at påpege at der med socialrådgiver- og socialformidleruddannelserne er tale om to beslægtede, men langt fra identiske uddannelser. De forslag til ændringer som evalueringsgruppen har foreslået, vil formentlig medvirke til at uddannelserne gøres endnu mindre sammenlignelige. Grundtanken i de ændringer som evalueringsgruppen er fremkommet med, kan dog med fordel integreres i socialformidleruddannelsen.

4.22 Præmisser for opfølgning

I forbindelse med evalueringen af socialrådgiver- og socialformidleruddannelserne er evalueringsgruppen fremkommet med en række anbefalinger. I afsnittet om uddannelsens komposition redegjorde og argumenterede gruppen for en justering af uddannelsens forståelsesramme hvilket blandt andet har betydning for evalueringsgruppens anbefaling om at forlænge socialrådgiveruddannelsen med et semester. Evalueringsgruppens anbefaling om at indføre to praktikperioder i uddannelsen hvoraf den ene skal være i en forvaltning, vil vanskeligt kunne gennemføres inden for de nuværende rammer. På samme vis er anbefaling om en ændret vægtning mellem hovedområderne således at socialt arbejde vægtes med 40% og de tre øvrige vægtes mellem 15 og 25% betinget af en studietidsforlængelse.

Det er evalueringsgruppens vurdering at uddannelsen i sin nuværende form ikke har mulighed for at leve op til uddannelsesbekendtgørelsens krav om at styrke de personlige kompetencer og udvikling af socialrådgiverfaget. Uddannelsesbekendtgørelsen bærer præg af at være udarbejdet på baggrund af styregruppens anbefalinger fra evalueringen i 1994. Hovedparten af anbefalingerne fra rapporten er fulgt med undtagelse af anbefalingen om studietidsforlængelse hvorfor indholdet i uddannelsesbekendtgørelsen ikke helt svarer til uddannelsernes faktiske muligheder for at leve op til disse krav. Det er derfor evalueringsgruppens vurdering at ambitionerne i uddannelsesbekendtgørelsen på de nævnte områder bør nedjusteres i fald anbefalingen om en studietidsforlængelse ikke imødekommes.

Det er evalueringsgruppens overbevisning at institutionerne under alle omstændigheder kan opnå betydelige kvalitetsforbedringer ved at følge de af rapportens anbefalinger der ikke direkte er betinget af en studietidsforlængelse, men imødekommes anbefalingen om en studietidsforlængelse ikke, anbefaler evalueringsgruppen at uddannelsesbekendtgørelsen revideres således at kravet vedrørende de personlige kompetencer slækkes mens kravene vedrørende udviklingen af socialrådgiverfaget tages ud af bekendtgørelsen.

Rapporter fra EVA

Danmarks Evalueringsinstitut har tidligere udgivet:

- *Skriftlige opgaver og vejledning*, december 2000, ISBN 87-7958-001-7.
- *Social- og sundhedshjælperuddannelsen*, 2001, ISBN 87-7958-003-3.

Rapporterne kan læses på EVA's hjemmeside www.eva.dk eller købes hos:

Statens Information
Publikationsafdelingen
Kigkurren 10
Postboks 1300
2300 København S

T 33 37 92 28
F 33 37 92 80

E sp@si.dk
H www.si.dk